

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบัน
เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้

ภายใต้โครงการวิจัยท้าทายไทย

กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงบประมาณ พ.ศ. 2561

โดย

ศ.ดร.ซาการียา หะมะ

ดร. อิสมาอีล ราโอบ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

คำนำ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ภายใต้ทุนทำทนายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2561 ในลักษณะทุนสมทบ (Matching Fund) และให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้บริหารจัดการทุน โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานใน 2 ด้านหลัก คือ 1. การพัฒนาระบบบริหารจัดการวิจัยของมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการงานวิจัยทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 2. การสนับสนุนการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองโจทย์การพัฒนาของพื้นที่

โครงการวิจัยดังกล่าวได้ดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2561 ถึงวันที่ 16 มกราคม 2563) มีโครงการวิจัยย่อยอีกจำนวน 13 โครงการ โดยได้รับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และพี่เลี้ยงของสกว. ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น นับตั้งแต่เริ่มต้นการพัฒนากรอบโจทย์วิจัย จนกระทั่งการสรุปผลการวิจัย การเผยแพร่ และการนำผลการศึกษาย่อยไปใช้ประโยชน์ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือสามารถตอบโจทย์งานวิจัยเชิงพื้นที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดปัตตานี

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี นักจัดการงานวิจัย และนักวิจัยทุกคนต้องขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา และคุณเบญจมาศ ตีระมาศวานิช ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ตลอดจนผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี พาณิชยจังหวัดปัตตานี เกษตรอำเภอมะนัง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงที่ให้การสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยมาโดยตลอด จนกระทั่งเสร็จสิ้นโครงการ

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับสมบูรณ์ การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานเกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน	4
1.4 วิธีดำเนินการ	7
1.4.1 การดำเนินการผ่านระบบบริหารจัดการงานวิจัย	7
1.4.2 การดำเนินการเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่	9
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	10
6. นิยามการดำเนินการ	11
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย	59
1. สถานการณ์ระบบการบริหารจัดการวิจัยและงานวิชาการของมหาวิทยาลัย	59
2. กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง	61
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	63
4. กลไกการเชื่อมโยงกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย	64
บทที่ 4 การดำเนินงานด้านการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่และผลลัพธ์	67
1. บริบทของพื้นที่การศึกษาวิจัยและการค้นหากรอบโจทย์วิจัย	67
2. การประกาศทุน	75
3. การพิจารณาตอบรับโครงการวิจัย	77
4. ผลสรุปโครงการวิจัยที่ผ่านการพิจารณา แยกตามรายประเด็น	82
5. ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย 13 โครงการ	84
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	95
5.1 สรุปผลการดำเนินการ	95
5.2 อภิปรายผล	97
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก ประกาศมหาวิทยาลัยฟาฏอนี	102

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ข แบบสรุปข้อเสนอโครงการวิจัย	111
ภาคผนวก ค สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย	115

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG61A0034
ชื่อโครงการ การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้
หัวหน้าโครงการ ศาสตราจารย์ ดร.ชาการียา หะมะ
ระยะเวลาดำเนินการ : 1 ปี 4 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2561 ถึงวันที่ 16 มกราคม 2563)

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในจังหวัดปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน (2) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการวิจัยเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี (3) เพื่อสร้างนักวิจัยฮาลาลตอยยิบันในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี (4) เพื่อศึกษาปัญหา องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกี่ยวกับฮาลาลตอยยิบัน และ (5) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือฮาลาลตอยยิบัน โดยกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน คือ (1) การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ดำเนินการผ่านกระบวนการทำงานด้วยวิธีการสร้างจุดร่วมการพูดคุยกับนักวิจัยในการทำงานวิจัยข้ามศาสตร์สหวิทยาการ การใช้งานวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและนักวิจัย ผ่านโครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงบประมาณ พ.ศ. 2561 การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยประจำเดือน การพบปะพูดคุยทีมงานวิจัยนอกสถานที่ และคลินิกวิจัย บริการให้คำปรึกษาการทำวิจัย (2) การพัฒนางานวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่ ดำเนินการภายใต้กรอบการวิจัย 2 กรอบ คือ 1. การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานในภาพรวมของผลิตภัณฑ์ฮาลาลชุมชนและระบบสนับสนุน (Ecosystem) ในจังหวัดปัตตานี และ 2. การพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการสู่ความเป็นฮาลาลและตอยยิบัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคือ วิสาหกิจชุมชนผลิตเครื่องแกงจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรใส่ใจสุขภาพ กลุ่มเครื่องแกงสำเร็จรูปบ้านต้นไทร กลุ่มเครื่องแกงพอเพียง และกลุ่มเครื่องแกงบ้านท่าด่าน และกลุ่มอาหารสำเร็จรูปจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาหารสำเร็จรูปแกงพะ (@home) และข้าวหมกอาหรับ (De Tagu)

ผลการวิจัย พบว่า

1) การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ส่งผลให้เกิดแผนยุทธศาสตร์วิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับเมืองมะดีนะตุสสลามและจังหวัดปัตตานี มีห้อง Co-Working Space เพื่อใช้เป็นห้องเรียนรู้และปฏิบัติการด้านวิจัย การขยายพื้นที่สำนักวิจัยวิจัยและพัฒนา เกิดระบบพัฒนานักวิจัยและเกิดนักวิจัยวิจัยฮาลาลตอยยิบันจำนวน 31 คน และเกิดการบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอนและสารสนเทศมาตรฐานฮาลาลและตอยยิบัน

2) การพัฒนางานวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่ ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับภาคีเครือข่าย 7 กลุ่ม คือ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี กลุ่มนักธุรกิจมุสลิมและไต่ชะแซะ สหกรณ์การเงินอิสลาม สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี และกลุ่มส่งออกเครื่องแกงไปยังประเทศมาเลเซีย (Eye Que Venture) และผลที่เกิดจากการดำเนินงานผ่านโครงการวิจัยย่อย 13 โครงการ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถรู้ต้นทุนการผลิตและรู้วิธีการลดต้นทุน เพื่อให้ได้กำไรที่มากขึ้น ได้เรียนรู้และจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ได้หลักสูตรบัญชีฮาลาล ได้ช่องทางและกระบวนการขอสินเชื่อต่อสถาบันการเงินอิสลาม ได้แนวทางและกระบวนการขอมาตรฐานฮาลาล ได้วิธีการจัดการสุขลักษณะทั่วไปของสถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือทั้งก่อนระหว่างและหลังการผลิตก่อนจัดวางระบบมาตรฐาน และระบบมาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหาร (GMP) ได้วิธีการเก็บรักษาเครื่องแกงให้ยาวนานขึ้น ได้บรรพบุรุษที่ได้แรงบันดาลใจของชุมชน และได้ช่องทาง/ตลาดในการจัดจำหน่ายทั้งภายในและต่างประเทศ

โครงการวิจัยนี้ยังได้รับผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้งในระดับภายในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งภายในมหาวิทยาลัยเกิดการเปลี่ยนแปลงกลไกการจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยโดยมีการเพิ่มศูนย์ภายใต้สำนักวิจัยและพัฒนา คือ ศูนย์ Smart Farmer และศูนย์การติดตามข้าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม ระบบการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้สามารถส่งขอทุนวิจัยจากภายนอกมากกว่า 100 ล้านบาทในปีการศึกษา 2563 และเพิ่มจำนวนนักจัดการวิจัย 3 คน ที่สามารถออกแบบและจัดเวทีเพื่อบริหารจัดการวิจัยได้ เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับ mindset ของนักวิจัยและผู้บริหารที่มีต่องานวิจัยเชิงพื้นที่ โดยผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการวิจัยโดยได้กำหนดแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฟาฏอนี ระยะที่ 6 (2019-2023) ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 4 การจัดการศึกษา การวิจัยและบริการวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 4.2 งานวิจัยที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง และนักวิจัยก้าวข้ามขีดจำกัดที่มีภาวะวิตกกังวลต่อการทำวิจัย ไปสู่การสร้างแรงขับ แรงบันดาลใจ และมุ่งมั่นต่อการทำวิจัยเชิงพื้นที่ สำหรับผลที่เกิดขึ้นนอกมหาวิทยาลัย คือ เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับจังหวัดและท้องถิ่น ในระดับจังหวัดสำนักวิจัยได้มีกิจกรรมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี และได้เชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยกับแผนของจังหวัด และในระดับท้องถิ่น ได้ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายพัฒนาองค์กรชุมชนภาคใต้เพื่อพัฒนาอบรมแผนธุรกิจ และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน

คำสำคัญ มะดีนะตุสสลาม มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบัน จังหวัดชายแดนใต้

บทที่ 1

บทนำ

สัญญาเลขที่	RDG61A0034
ชื่อชุดโครงการ	การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้
หัวหน้าโครงการ	ศาสตราจารย์ ดร.ซากาเรีย หะมะ
หน่วยงานต้นสังกัด	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
หน่วยงานร่วมโครงการ	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด วิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปจังหวัดปัตตานี สหกรณ์การเงินอิสลาม
ระยะเวลาดำเนินการ	1 ปี 4 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2561 ถึงวันที่ 16 มกราคม 2563)

1.1 ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เดิมเป็นวิทยาลัยอิสลามยะลา โดยได้รับการอนุญาตให้ เปลี่ยนชื่อและประเภทเป็น “มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา” ตามใบอนุญาตเลขที่ 5/2550 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2550 และได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น “มหาวิทยาลัยฟาฏอนี” ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2556 ออกประกาศโดยกระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอิสลามแห่งแรกในประเทศไทย ที่ได้รับการสถาปนาขึ้น โดยนักวิชาการมุสลิมและผู้ทรงคุณวุฒิด้านอิสลามศึกษาในภูมิภาค ซึ่งมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านอิสลามศึกษาและศาสตร์แขนงอื่นๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ความต้องการกำลังคนระดับปัญญาชนของท้องถิ่นและประเทศที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเป็นการสนองตอบนโยบายของรัฐ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เปิดให้บริการจัดการเรียนการสอนมาเป็น

เวลา 20 ปี มีนักศึกษาทั้งของไทยกว่า 50 จังหวัด จากประเทศเพื่อนบ้านและอีกหลายประเทศ ราว 30 ประเทศมาเรียนที่นี่ โดยมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้กำหนด Positioning ใช้แนวคิด Islamic, Integration, Internationalization หรือ Triple I (III) ดังนี้

(1) Islamic ความเป็นอิสลาม

เนื่องจากมหาวิทยาลัยยึดหลักตามปรัชญาที่ว่า มหาวิทยาลัยจะยึดมั่น ภายใต้หลักคำสอนอัลกุรอาน

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

“และเราไม่ได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเป็นความเมตตาเพื่อประชาชาติทั้งมวล”

(อัลกุรอาน อัลอัมบิยาอ 21:107)

จากใจความสำคัญของอายัตอัลกุรอานข้างต้น มหาวิทยาลัยฟาฏอนียึดมั่นว่าจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อหวังความเมตตาจากอัลลอฮ์ และทำงานเพื่อเพื่อนมนุษย์พลโลกทั้งหมด ซึ่งมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับรากฐานของมหาวิทยาลัยจะมุ่งมั่นปฏิบัติด้วยหลักคำสอนอัลกุรอานโดยให้อิสลามเป็นฐานหลักในการดำเนินชีวิต ทุกคนต้องใช้หลักศรัทธาและเพิ่มพูนปัญญา ตามปณิธานที่ว่า

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

"ข้าแต่พระเจ้าของฉัน ขอพระองค์ทรงโปรดเพิ่มพูนความรู้แก่ฉัน"

(อัลกุรอาน กุฮา 20:114)

มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะการวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้อยู่ตลอดเวลา

(2) Integration การบูรณาการ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้กำหนดการเน้นการบูรณาการ ดังนี้ 1) การบูรณาการกับการเรียนการสอนกับการวิจัย 2) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนรวมกับการบริการวิชาการ และ 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนรวมกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีการบูรณาการอิสลามไปยังทุกคณะ และทุกสาขาวิชา

(3) Internationalization ความเป็นสากล

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีความเป็นนานาชาติและความเป็นสากล คือ มีหลักสูตรนานาชาติทั้งหมด 6 หลักสูตร มีคณาจารย์จากต่างชาติ นักศึกษาต่างชาติ และมีความร่วมมือกับสากล

เมืองมะดีนะตุสสลาม เป็นโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ชานเมืองจังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการผลักดันแนวคิดการสร้างรูปธรรมของเมืองแห่งสันติสุข สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม เน้นการทำงานบนความรู้และเครือข่ายเมืองนี้ได้เริ่มทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการดึงผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วยโซนการศึกษาที่จะเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โซนธุรกิจ และโซนที่อยู่อาศัย โดยมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสมบัติส่วนกลางในการขับเคลื่อนงานเพื่อสันติสุขของพื้นที่ ประเด็นฮาลาลและตอยยิบัน เป็นประเด็นร่วมของพื้นที่ มหาวิทยาลัยจึงเลือกประเด็นดังกล่าว เป็นโจทย์ในการทำงานภายใต้ทุนวิจัยท้าทายไทยครั้งนี้ และมหาวิทยาลัยมุ่งหวังนอกจากการตอบโจทย์การพัฒนาพื้นที่แล้ว ยังจะเป็นการพัฒนากลไก ระบบงานของมหาวิทยาลัยในการตอบโจทย์พื้นที่ในระยะยาวด้วย

ผลจากหารือภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องและเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 ได้ข้อสรุปว่าในการทำงานปีแรกจะเน้นประเด็นฮาลาลและตอยยิบันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป โดยหวังจะส่งเสริมการประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจที่ทำอาหารในปัตตานีให้เป็นอาหารฮาลาลที่สามารถส่งออกไปขายในตลาดเพื่อนบ้านและอาเซียนได้ เพราะมหาวิทยาลัยมีเครือข่ายศิษย์เก่าในทุกประเทศแถบนี้ บางคนจบไปแล้วไปทำธุรกิจนำเข้าอาหารจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป) ในจังหวัดปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน

1.2.2 พัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการวิจัยเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

1.2.3 เพื่อสร้างนักวิจัยฮาลาลตอยยิบันในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

1.2.4 เพื่อศึกษาปัญหา องค์กรความรู้ และนวัตกรรมเกี่ยวกับฮาลาลตอยยิบัน

1.2.5 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือฮาลาลตอยยิบันทั้งภายในประเทศและอาเซียน

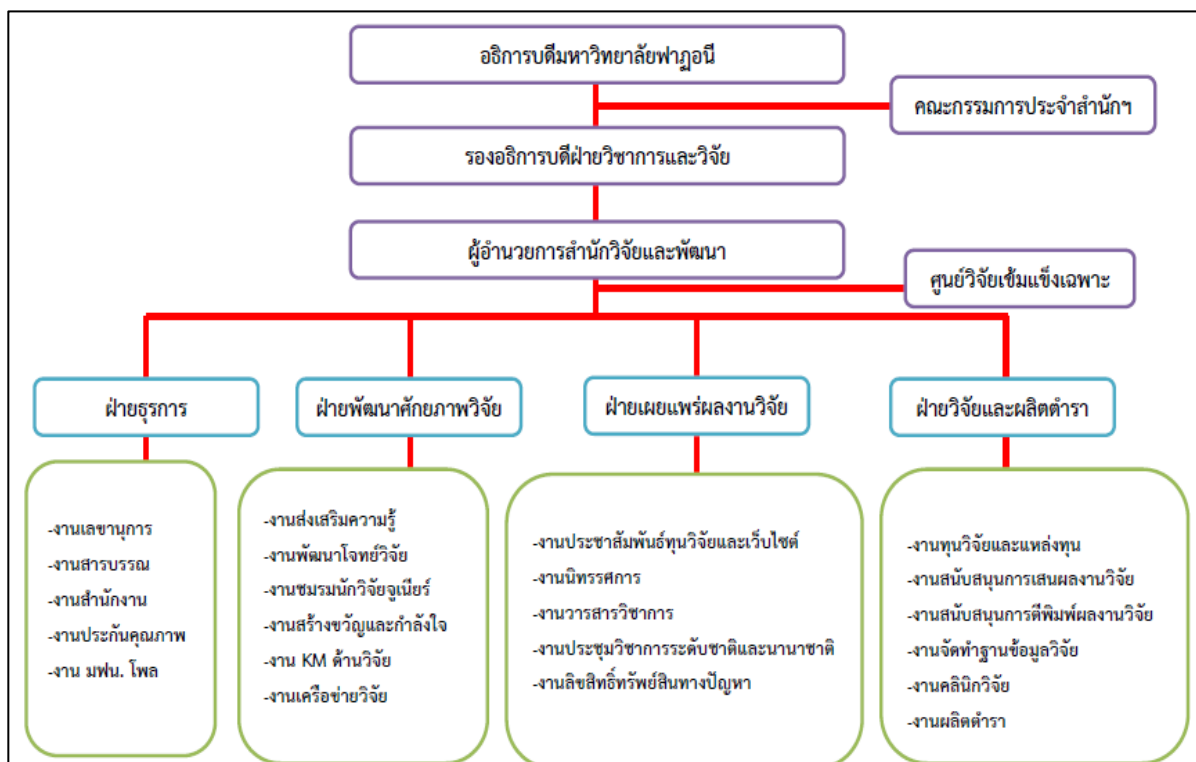
1.3 กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน

1.3.1 กรอบแนวคิดด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและงานวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยมีกรอบแนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ดังนี้

1. ยกย่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมสังคม
2. เสริมสร้างคุณธรรมและจิตสาธารณะยกระดับศักยภาพนักศึกษา
3. พัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณธรรมและสันติภาพที่ยั่งยืน
4. สร้างความเข้มแข็งศิษย์เก่าและการขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนวากัฟและการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. สืบสานวิถีชีวิตและทานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วยอัลกรุอันและสุนนะห์
6. สร้างความมั่นคงยั่งยืนของทรัพย์สินวากัฟด้วยหลักการญามาอะฮ์และการมีส่วนร่วม
7. ยกมาตรฐานวิชาการด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ

จากแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีชี้ให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยขับเคลื่อนงานวิจัยโดยใช้อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คือ ความเป็นอิสลาม (Islamic) เป็นฐาน และมหาวิทยาลัยมีโครงสร้างการบริหารจัดการงานวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพ โครงสร้างบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

การบริหารจัดการวิจัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มีรองอธิการฝ่ายวิชาการและวิจัยเป็นผู้ออกนโยบาย กำกับ ติดตาม และประเมิน โดยผ่านฝ่ายปฏิบัติการ คือ สำนักวิจัยและพัฒนา

จากผลการรายงานการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี 3 ปีย้อนหลัง องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลรายงานการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีการศึกษา 2557-2559

องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย	57	58	59
2.1 ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์	5	5	5
2.2 เงินสนับสนุนงานวิจัยและงานสร้างสรรค์	4.22	4.54	4.55
2.3 ผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำและนักวิจัย	1.84	3.13	3.51
รวม	3.66	4.22	4.35
องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ			
3.1 การบริการทางวิชาการแก่สังคม	5	5	5
รวม	5	5	5

จากตารางที่ 1 ตัวบ่งชี้ 2.1 ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ทั้งสามปีอยู่ในระดับดีมากได้ 5 คะแนนเต็ม เพราะมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้พัฒนาระบบและกลไกไว้รองรับการนักวิจัยและอาจารย์ทุกคน อีกทั้งตัวบ่งชี้ 2.2 เงินสนับสนุนงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง 3 ปีบ่งบอกได้ว่าอาจารย์มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอสามารถพัฒนาโจทย์วิจัยและสามารถขอทุนสนับสนุนการวิจัยจากภายนอกได้มากขึ้นจากระดับดีสู่ระดับดีมากในปีการศึกษา 2559 แต่ตัวบ่งชี้ 2.3 ผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำและนักวิจัยยังต้องมีการพัฒนาที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก

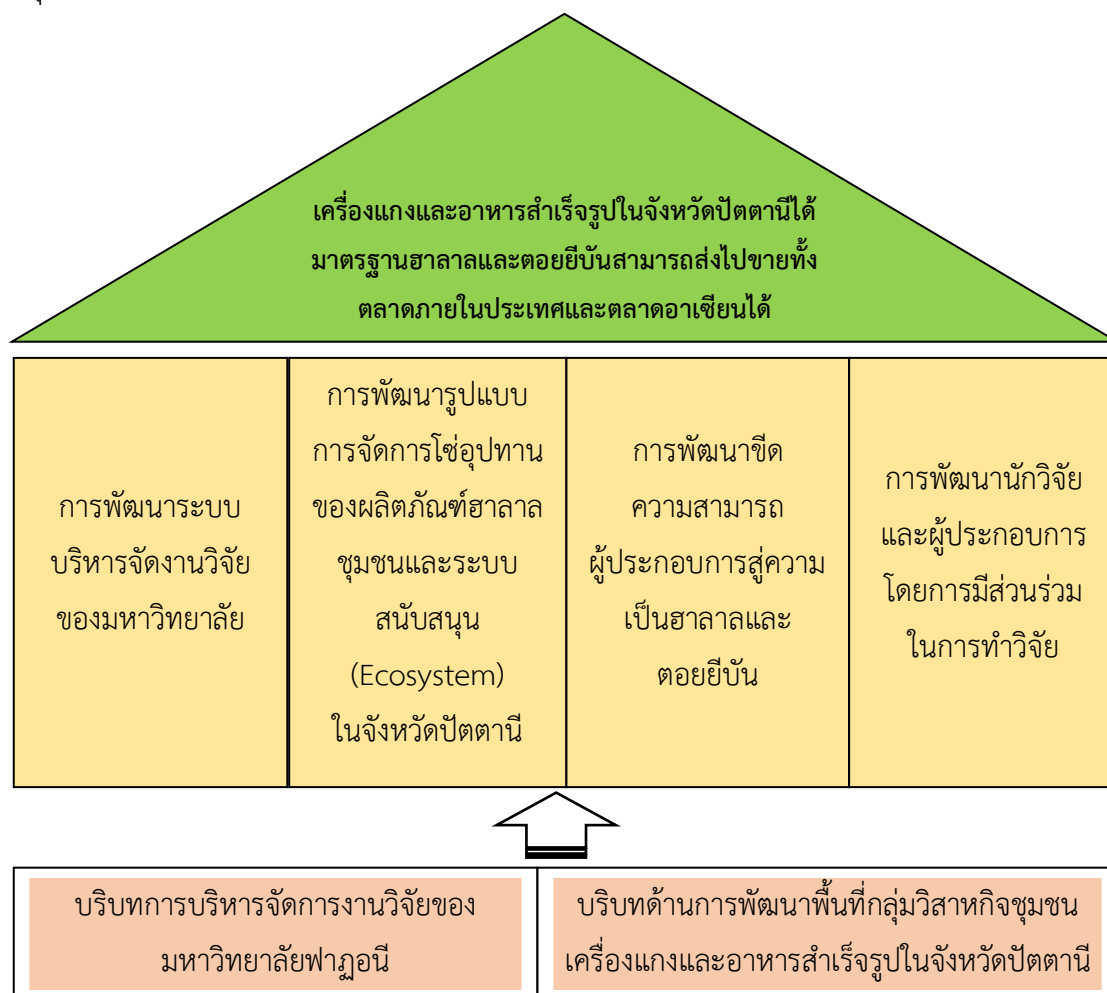
- 1) ผู้บริหารส่วนใหญ่จบการศึกษาจากตะวันออกกลางไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยภาคสนามและวิจัยเชิงพื้นที่
- 2) จากเหตุผลข้อที่ 1 ส่งผลให้หน่วยจัดการวิจัย (สำนักวิจัยและพัฒนา) ไม่มียุทธศาสตร์การทำงานด้านวิจัยที่ชัดเจน อีกทั้งเจ้าหน้าที่มีจำนวนจำกัด
- 3) อาจารย์/นักวิจัยต่างคนต่างทำวิจัยของตนเอง เลือกทำวิจัยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสาขาหรือภาระงานที่ตนเองรับผิดชอบ ไม่มีความชำนาญในการลงพื้นที่เพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัย ในส่วนของ การทำวิจัยเชิงพื้นที่ การทำวิจัยเชิงสหวิทยาการ หรือการทำงานวิจัยเป็นกลุ่มร่วมกับชุมชน/หน่วยงานภายนอกยังมีน้อยมาก

ดังนั้นการได้รับอนุมัติโครงการการวิจัยทำทนายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดืชะตุสสลาสมสู่มาตรฐานฮาลาลและตอย ยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ส่งผลให้เกิดการพัฒนา ประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และให้ความสำคัญกับการทำ วิจัยเชิงพื้นที่ โดยมหาวิทยาลัยได้ขยายสำนักวิจัยวิจัยและพัฒนาจากเดิมที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด อีกทั้ง ได้จัดตั้งห้อง Co-Working Space เพื่อใช้เป็นห้องเรียนรู้และปฏิบัติการด้านวิจัย เหล่านี้เพื่อให้ สำนักวิจัยและพัฒนา ได้ขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่ ทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อ สร้างและเพิ่มจำนวนนักวิจัยเชิงพื้นที่ใหม่ ยกกระดับนักวิจัยพี่เลี้ยง และพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ให้ สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้จริง

1.3.2 กรอบแนวคิดด้านการพัฒนาพื้นที่

เมืองมะดืชะตุสสลาสม เป็นโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ชานเมืองจังหวัด ปัตตานี มีเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการผลักดันแนวคิดการสร้างรูปธรรมของ เมืองแห่งสันติสุข สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม เน้น การทำงานบนความรู้และเครือข่ายเมืองนี้ได้เริ่มทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการดึงผู้มีความรู้ในด้าน ต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วยโซน การศึกษาที่จะเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โซนธุรกิจ และโซนที่อยู่อาศัย โดยมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสมบัติส่วนกลางในการขับเคลื่อน งานเพื่อสันติสุขของพื้นที่ ประเด็นฮาลาลและตอยยิบัน เป็นประเด็นร่วมของพื้นที่ มหาวิทยาลัยจึง เลือกประเด็นดังกล่าว เป็นโจทย์ในการทำงานภายใต้ทุนวิจัยทำทนายไทยครั้งนี้ และมหาวิทยาลัย มุ่งหวังนอกจากการตอบโจทย์การพัฒนาพื้นที่แล้ว ยังจะเป็นการพัฒนากลไก ระบบงานของ มหาวิทยาลัยในการตอบโจทย์พื้นที่ในระยะยาวด้วย ผลจากหารือภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องและเวที พัฒนาโจทย์วิจัย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 ได้ข้อสรุปว่าในการทำงานปีแรกจะเน้นประเด็นฮา ลาลและตอยยิบันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป เนื่องจากผลิตภัณฑ์พบว่ามีปัญหาในเรื่อง ของคุณภาพ มาตรฐาน การจัดการ การสร้าง Branding และ Packaging และช่องทางตลาดของ ตลาดผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารการตลาด โดยหวังจะส่งเสริมการประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในปัตตานีให้เป็นอาหารฮาลาลที่สามารถส่งออกไปขายในตลาด เพื่อนบ้านและอาเซียนได้

จากกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาพื้นที่ ทำให้สร้างกรอบแนวคิดในการทำโครงการการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

ภาพ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 การดำเนินการผ่านระบบบริหารจัดการงานวิจัย

โครงการการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ดำเนินการผ่านการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยมีรองอธิการฝ่ายวิชาการและวิจัยเป็นผู้ออกนโยบาย กำกับ ติดตาม และประเมิน ผ่านฝ่ายปฏิบัติการ คือ สำนักวิจัยและพัฒนา ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการผ่านระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1	ลงพื้นที่สำรวจและพูดคุยกลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง -พัฒนาการจังหวัดปัตตานี -เกษตรอำเภอแม่ลาน -กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดปัตตานี -สถาบันการเงินอิสลาม	1-10 พฤศจิกายน 2560	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
2	จัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย โดยเชิญผู้เข้าร่วมทุกภาคส่วนดังนี้ - ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) - ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์นักวิจัยภายในมหาวิทยาลัย - พัฒนาการจังหวัดปัตตานี - เกษตรอำเภอแม่ลาน - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี เพื่อร่วมกันระดมโจทย์วิจัยสำหรับตอบสนองความต้องการของพื้นที่	12 พฤศจิกายน 2560	สำนักวิจัยและพัฒนา
3	จัดทำประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย และประกาศรับสมัครทุนวิจัยวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561	22 พฤศจิกายน ถึง 22 ธันวาคม 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
4	จัดเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยและพิจารณาข้อเสนอโครงการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	26 ธันวาคม 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
5	ประกาศรายชื่อผู้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย	27 ธันวาคม 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
6	นักวิจัยแก้ไขข้อเสนอโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	28 ธันวาคม 2561 ถึง 10 มกราคม 2562	นักวิจัย
7	ลงพื้นที่แนะนำนักวิจัยให้รู้จักเครือข่ายที่	18 มกราคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
	เกี่ยวข้อง		นักวิจัย
8	นักวิจัยส่งโครงร่างฉบับสมบูรณ์	27 มกราคม 2562	นักวิจัย
9	ดำเนินการจัดสรรทุนวิจัยและทำสัญญารับทุนให้กับนักวิจัย	1 กุมภาพันธ์ 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา
10	ประชุมกลุ่มนักวิจัยเพื่อรายงานความก้าวหน้ารอบ 3 เดือน	03 พฤษภาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
11	ประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน	08 สิงหาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
12	ประชุมกลุ่มนักวิจัย เพื่อรายงานความก้าวหน้า 9 เดือน	22 ตุลาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
13	ประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามร่างรายงานฉบับสมบูรณ์รอบ 11 เดือน (Draft Final Report)	15 ธันวาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
14	นักวิจัยส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)	16 มกราคม 2563	นักวิจัย
15	เวทีปิดโครงการและการแสดงผลต่อผู้ใช้ประโยชน์	25 พฤษภาคม 2561	สถาบันวิจัยและพัฒนา

1.4.2 การดำเนินการเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่

การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ภายใต้โครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” มุ่งเน้นการทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปที่มีการผลิตสินค้าและจัดจำหน่ายในตลาดภายในและ/หรือภายนอก โดยมีการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดดังนี้

กรอบที่ 1. การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานในภาพรวมของผลิตภัณฑ์ฮาลาลชุมชนและระบบสนับสนุน (Ecosystem) ในจังหวัดปัตตานี

เป้าหมาย :

1. ได้ข้อมูล supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี
2. แนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุน(Ecosystem) สำหรับผู้ประกอบการผลิตอาหารฮาลาลระดับต่างๆให้ได้มาตรฐานเพื่อส่งขายในตลาดทั้งในประเทศและตลาดอาเซียน

โจทย์วิจัยภายใต้กรอบที่ 1

1. การศึกษา supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี เพื่อชี้ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางการแก้ไข
2. การศึกษาระบบรองรับสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลในประเทศต่างๆเปรียบเทียบกับในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะการพัฒนาระบบสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลและตอยียันที่มีมาตรฐานและส่งออกขายในต่างประเทศได้สะดวก
3. การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

กรอบที่ 2. การพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการสู่ความเป็นฮาลาลและตอยียัน

เป้าหมาย :

1. เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการเชิงธุรกิจให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้ได้มาตรฐาน
2. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปให้ได้มาตรฐาน

โจทย์วิจัยภายใต้กรอบที่ 2

1. การหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ Halal Startup ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน การจัดการ การสร้าง Branding และ Packaging การสื่อสารการตลาด
2. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและตอยียัน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ผลที่จากการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย

- 1) มหาวิทยาลัยมีระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่

- 2) ได้นักวิจัยฮาลาลันตอยียันรุ่นใหม่ที่สามารถต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนได้ในอนาคตอย่างน้อย 15 คน
- 3) ได้องค์ความรู้และนวัตกรรมฮาลาลตอยียันที่สามารถพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้
- 4) มีเครือข่ายความร่วมมือฮาลาลตอยียันที่สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้

1.5.2 ผลที่จากการวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่

- 1) มีชุดโครงการวิจัยที่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของพื้นที่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
- 2) ได้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ได้จากโครงการวิจัยย่อย ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้
- 3) ผู้ประกอบการและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและเกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ ในระหว่างร่วมทำวิจัย
- 4) มีช่องทางตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน
- 5) มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและตีพิมพ์ลงวารสารอย่างน้อย 13 ชิ้นงาน

1.6 นิยามการดำเนินงาน

- 6.1 พื้นที่เป้าหมาย จังหวัดปัตตานี
- 6.2 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปที่มีการผลิตและจำหน่ายสินค้าในตลาดท้องถิ่นและตลาดภายนอก
- 6.3 นิยามคำสำคัญในการดำเนินงาน
 - เมืองมะดีนะตุสสลาม หมายถึง โครงการเมืองต้นแบบ มะดีนะตุสสลาม (นครแห่งสันติภาพ) ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 4, 5 และ 7 ตำบลบานา อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี บนเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่และประชาชนทั่วไปให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม แนวคิดการสร้างรูปธรรมของเมืองมะดีนะตุสสลาม สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเน้นการทำงานบนความรู้และเครือข่าย ด้วยการดึงผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ

และเอกชน ประกอบด้วย โชนการศึกษาที่จะเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โชนธุรกิจ และโชนที่อยู่อาศัย

- ฮาลาล หมายถึง สิ่งที่อนุมัติตามบทบัญญัติอิสลาม
- ตอยยิบัน หมายถึง มีประโยชน์หรือคุณค่าทางอาหาร
- อาหารฮาลาล หมายถึง อาหารที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสม ปปรุง ประกอบ หรือ

แปรรูปที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม

- มาตรฐานฮาลาล หมายถึง เกณฑ์รับรองความถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ด้วยกัน คือ 1) วัตถุดิบ 2) กระบวนการผลิต 3) การบรรจุภัณฑ์ และการขนส่ง และ 4) สุขลักษณะส่วนบุคคล

- อาหารสำเร็จรูป หมายถึง อาหารสำเร็จรูปในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่ผ่านกระบวนการผลิตเรียบร้อยพร้อมบริโภค บรรจุในบรรจุภัณฑ์พร้อมจำหน่ายได้ทันที

- **Supply Chain** หรือ ห่วงโซ่อุปทาน หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดสินค้าเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการจัดซื้อ (Procurement) การผลิต (Manufacturing) การจัดเก็บ (Storage) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การจัดจำหน่าย (Distribution) และการขนส่ง (Transportation) ตั้งแต่ก่อนและหลังการผลิตสินค้าจนไปถึงมือผู้บริโภค

- Halal Startup หมายถึง ผู้ประกอบการที่เข้าใจและผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานฮาลาลในทุกกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และสุขลักษณะส่วนบุคคล

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 ฮาลาล

ฮาลาล หมายถึง เครื่องหมายที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ตรวจสอบ รับรอง และอนุญาตให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลซึ่งถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองฮาลาล พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ใช้สัญลักษณ์“ฮาลาล”ซึ่งเขียนเป็นภาษาอาหรับอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหลังกรอบเป็นลายเส้นแนวตั้ง ได้กรอบภายในเส้นขนานมีคำว่า “สนง.คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย” ใช้ประทับหรือแสดงลงบนสลากผลิตภัณฑ์ หรือกิจการใดๆที่ได้รับใบรับรองมาตรฐานฮาลาล โดยมีการระบุรหัสตัวเลขเพื่อแสดงชนิดของผลิตภัณฑ์ รายการผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ และเดือน/ปีที่ออกการรับรอง ทั้งนี้ แต่ละประเทศจะมีเครื่องหมายฮาลาลเฉพาะของตนเอง (รศชพร โกมลเสวิน และคณะ, 2560)

ความสำคัญของเครื่องหมายฮาลาลนั้นนับว่ามีความสำคัญมากเพราะตราหรือเครื่องหมายที่ประทับลงบนบรรจุภัณฑ์หรือบนสินค้าที่ใช้อุปโภคบริโภคนั้นจะได้รับความเชื่อถือต่อชาวมุสลิมเป็นอย่างมาก เพราะชาวมุสลิมเน้นเรื่องความศรัทธา โดยเริ่มด้วยการปฏิญาณตนยอมรับว่าอัลลอฮ์ ทรงเป็นพระเป็นเจ้าเพียงองค์เดียวไม่มีสิ่งใดเทียบเคียง และยอมรับท่านศาสดานบีมุฮัมมัดคือศาสนทูตของพระผู้เป็นเจ้า โองการหรือบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอานเปรียบประดุจคำสั่ง ดังนั้นชาวมุสลิมจึงต้องศรัทธายึดมั่นในคำสั่งสอนของอัลลอฮ์.องค์พระผู้เป็นเจ้า หน้าที่ของมนุษย์คือการจงรักภักดีต่อพระองค์ ปฏิบัติตามในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอานเรื่องของการฮาลาลหรือฮารอมนั้นเป็นบัญญัติที่มาจากพระองค์ทั้งสิ้น คำสั่งห้ามนั้นโดยเนื้อหาที่แท้จริงแล้วเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวมนุษย์เองชาวมุสลิมถือว่าผู้ใดที่กระทำการดังที่พระองค์ทรงบัญชาไว้ย่อมได้รับความโปรดปราน ขณะที่ผู้ล่วงละเมิดย่อมทำให้พระองค์ทรงกริ้วและสิ่งนี้เองที่ทำให้ชาวมุสลิมยึดมั่นกับเรื่องฮาลาลและฮารอม กระทั่งเชื่อมั่นว่าหากร่างกายแปดเปื้อนด้วยสิ่งที่เป็นฮารอมแล้ว อัลลอฮ์จะไม่ทรงรับสิ่งที่เขาผู้นั้นร้องขอจากพระองค์ (รวัช ยะฮา, 2545)

ขั้นตอนการขอฮาลาลไทย

เครื่องหมายฮาลาลมีขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างหลักการทางศาสนากับหลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่ เพราะฉะนั้นขั้นตอนในการดำเนินงานฮาลาลก็คือการบูรณาการสองวิถีเข้าด้วยกัน เริ่มตั้งแต่

ผู้ประกอบการ

ขั้นแรก ผู้ประกอบการ ที่มีความประสงค์จะขอรับรองฮาลาล ต้องตรวจสอบว่าในจังหวัด ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานผลิต มีกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือไม่ หากมีผู้ประกอบการสามารถติดต่อที่

สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดได้เลย หากไม่มีอำนาจหน้าที่ในการรับรองฐานจะเป็นของฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สามารถตรวจสอบรายชื่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ที่ หรือติดต่อที่ สอบถามรายละเอียดได้ที่ 02 096 9 499 (10 คู่สาย)

เอกสารขอรับรอง

ผู้ประกอบการ ที่มีความประสงค์ในการขอรับรองฮาลาลจำเป็นต้องศึกษากฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการ ขอรับรองฮาลาล ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยกิจการฮาลาลพ.ศ 2558
2. ข้อบังคับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินการตรวจรับรองสถานประกอบการ การตรวจผลิตภัณฑ์และค่าธรรมเนียม พ. ศ. 2559
3. ข้อกำหนดการตรวจรับรองกระบวนการผลิตภัณฑ์ฮาลาล พ. ศ. 2559
4. ข้อกำหนดการตรวจรับรองฮาลาล โรงเชือดสัตว์และการชำแหละชิ้นส่วน พ. ศ. 2559
5. ข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล และการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลบนผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2559

หลังจากระบุได้ว่าอำนาจการรับรองฮาลาล เป็นของที่ได้มาถึงขั้นตอนการจัดเตรียมเอกสารคำขอ HL.Cicot OC 01-08 ประกอบด้วย เอกสารที่ต้องเตรียมก่อนขอรับรองฮาลาล คู่มือฮาลาลเพื่อการขอรับ (Halal Manual) สัญญาคำขอให้เครื่องหมายรับรองฮาลาลเป็นต้น ผู้ประกอบการสามารถดาวน์โหลดเอกสารดังกล่าวได้ที่ WWW.CICOT.OR.TH

ชำระค่าธรรมเนียม

เจ้าหน้าที่การเงินแจ้งค่าธรรมเนียมตามข้อบังคับฯ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

อบรมฮาลาล

เจ้าหน้าที่จะนัดอบรมหลักสูตร “อาหารฮาลาลและแนวทางปฏิบัติเพื่อการอุตสาหกรรม” ก่อนการนัดตรวจ โดยวิทยากรจากฝ่ายกิจการฮาลาล (สำหรับผู้ประกอบการรายใหม่) และอาจอบรมก่อนการยื่นเอกสารขอรับรองก็ได้

โปรแกรมการตรวจรับรอง

เจ้าหน้าที่นัดตรวจโรงงาน แจ้งกำหนดการตรวจรับรองสถานประกอบการโดยฝ่ายกิจการฮาลาล จะจัดส่งคณะตรวจรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาลที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจรับรองโรงงานในประเภทต่างๆ เช่น โรงงานผลิต โรงเชือดสัตว์ หรือผู้นำเข้าสินค้า ฯลฯ โดยการนัดตรวจจะมีขึ้นหลังจากการชำระค่าใช้จ่ายประมาณ 1-2 สัปดาห์

ตรวจรับรองสถานประกอบการ

คณะผู้ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ฮาลาลเข้าตรวจสถานที่ผลิตตามขอบข่ายที่ขอรับรอง ซึ่ง กิจกรรมการตรวจรับรองสถานประกอบการถือเป็นหัวใจหลักในกระบวนการรับรองฮาลาล ขั้นตอนการตรวจรับรองฮาลาลดำเนินไปตาม Halal Manual (HL.Cicot OC 02) ซึ่งเป็นลำดับขั้น ตอนที่ทางสถานประกอบการระบุไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการส่งเอกสาร

การส่งตรวจสอบโดยห้องปฏิบัติการ

หากพบผลิตภัณฑ์/วัตถุดิบที่ต้องสงสัยอาจส่งตรวจ ณ ห้องปฏิบัติการเพื่อความชัดเจน เนื่องจากในขั้นตอนการตรวจรับรองฮาลาล เจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์ฮาลาล ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้ตรวจรับรองฮาลาล อาจเกิดข้อสงสัยในส่วนผสมบางอย่าง/ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปทำให้ต้องส่งส่วนผสมผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปตรวจที่ห้องปฏิบัติการซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก การที่ส่วนผสมดังกล่าวไม่มีเอกสารรับรองฮาลาล, การเกิดข้อสงสัยว่ากระบวนการผลิตอาจมีการปนเปื้อนสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนา

มติกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาล

ฝ่ายกิจการฮาลาล ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาการตรวจรับรองฮาลาลให้กับสถานประกอบการ ทุกๆ 10 ถึง 15 วัน เพื่อรองรับความต้องการของผู้ประกอบการโดยคณะกรรมการของฝ่ายกิจการฮาลาลประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลามด้านมาตรฐานอาหารสากลรวมถึงเจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์โดยจัดให้มีการประชุมกลั่นกรองเบื้องต้นก่อนนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาลเพื่อพิจารณาให้การรับรองจากนั้นจึงส่งผลการประชุมเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อขออนุมัติการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลต่อไป

เข้าที่ประชุมคณะกรรมการกลางฯ

นำผลการประชุมของฝ่ายกิจการฮาลาล เข้าที่ประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อขออนุมัติการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล การประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จัดขึ้นทุกเดือนโดยมีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและท่านจุฬาราชมนตรีเป็นประธานในฐานะประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

เครื่องหมายรับรองฮาลาล

หลังจากการผ่านมาหลายขั้นตอนในที่สุดผู้ประกอบการก็สามารถนำเครื่องหมายรับรองฮาลาลไปใช้บนผลิตภัณฑ์ได้ตามข้อกำหนดการใช้เครื่องหมาย ซึ่งการนำเครื่องหมายรับรองฮาลาลไปใช้มีระเบียบและกติกามากมาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเอาเครื่องหมายรับรองฮาลาลไปพิมพ์ลงบนบรรจุภัณฑ์ การใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลในการประชาสัมพันธ์ สำหรับผู้ประกอบการที่ผ่านการรับรองฮาลาลสามารถศึกษาวิธีการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลได้ที่ข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลและการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลบนผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ในปีพศ. 2559 (ฝ่ายกิจการฮาลาล, 2562)

ปัญหาฮาลาลของไทย

ปัญหาการยอมรับและรับรองฮาลาลระหว่างองค์กรของไทยกับอินโดนีเซีย

การรับรองฮาลาลและการแสดงเครื่องหมายฮาลาลบนผลิตภัณฑ์ถือเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ตัวสินค้า และผู้นำเข้า เนื่องจาก MUI กำลังผลักดันมาตรการใหม่ด้านการรับรองฮาลาลแก่หน่วยงานภายนอก ข้อมูลจากผู้นำเข้าอินโดนีเซียระบุว่า ได้รับหนังสือจาก MUI ระบุว่า MUI จะไม่รับรองสินค้าหรือตราฮาลาลจากประเทศไทย แต่ก็ยังไม่ได้ยืนยันแน่ชัดว่า MUI จะมีมาตรการดำเนินการอย่างไรต่อไปกับผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีตราฮาลาลไทยและผู้นำเข้าอินโดนีเซีย

ทั้งนี้ นอกจากปัจจัยด้านกระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานฮาลาลแล้ว ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้ฮาลาลไทยไม่ได้รับการรับรองจาก MUI จากข้อมูลบางส่วนพบว่า ปัญหาการรับรองฮาลาลและความเชื่อมั่นในสินค้าฮาลาลของไทยเป็นประเด็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในตลาดฮาลาลอินโดนีเซีย สืบเนื่องมาจากหลายปัจจัย โดยอาจกล่าวถึงในรายประเด็นได้ ดังนี้ผู้บริโภคจะไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นมากนัก โดยผู้บริโภคจะเชื่อมั่นในตราฮาลาลของ MUI มากที่สุด สินค้านำเข้าหลายรายการที่มีตรา ฮาลาลจากประเทศแหล่งผลิตยังนิยมยื่นขอการรับรองจาก MUI ประกอบด้วย เพื่อเพิ่มศักยภาพสินค้าของตัวเอง เพราะฉะนั้นบนผลิตภัณฑ์นำเข้าหนึ่ง ๆ หากปรากฏตราฮาลาลของหน่วยงานรับรองภายนอกกับตรา ฮาลาลของ MUI คู่กัน จะได้รับความนิยมและความเชื่อมั่นมากกว่าสินค้าที่ไม่มีตราฮาลาลหรือมีเฉพาะตรา ฮาลาลจากหน่วยงานรับรองภายนอก

ด้านการให้ความสำคัญของผู้บริโภคต่อตราฮาลาล จากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้บริโภคพบว่า ผู้บริโภคอินโดนีเซียส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับตราฮาลาล และถือว่ามียุทธិพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ แต่กระนั้นก็ตาม มุมมองด้านความจำเป็นในการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลก็มีความแตกต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่การทูตไทยบางส่วนเชื่อว่า มุสลิมอินโดนีเซียไม่ให้ความสำคัญต่อเครื่องหมายฮาลาลบนผลิตภัณฑ์สินค้ามากนัก โดยเฉพาะลูกค้าในระดับบนที่ส่วนใหญ่เป็นคนจีนและนักธุรกิจ ส่วนผู้นำเข้าสินค้าหรือแม้แต่ผู้บริโภคระดับบนกลับมองว่ามีความจำเป็นสำหรับสินค้าที่จะต้องได้รับการรับรองฮาลาล ส่วนผู้บริโภคระดับกลางและล่างเห็นว่าการรับรองฮาลาลมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ทั้งสามฝ่ายเห็นตรงกันว่า ผู้บริโภคทั้งระดับกลางและล่างซึ่งเป็นผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ของประเทศให้ความสำคัญกับเครื่องหมายรับรองฮาลาลอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามสินค้าส่วนใหญ่ของไทยจัดอยู่ในกลุ่มสินค้าระดับบนและหลายสินค้าไม่มีตรารับรอง ฮาลาล (สินค้าอาหารฮาลาลในตลาดอินโดนีเซีย. 2555.) เพราะฉะนั้น จากปัจจัยต่าง ๆ ที่ผลักดันให้สินค้าของไทยต้องเป็นสินค้าที่อยู่ในตลาดบนและปัจจัยเรื่องฮาลาล จึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งของสินค้าไทยในตลาดอินโดนีเซีย

ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศมากนัก จากการสำรวจตลาดในกรุงจาการ์ตาพบว่า ผลิตภัณฑ์ของไทยหลายผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่าย ในห้างสรรพสินค้าของอินโดนีเซียมีตราฮาลาลที่คลุมเครือและอาจไม่ได้ผ่านการตรวจรับรองฮาลาลจากประเทศไทย ทำให้เสียภาพลักษณ์ของสินค้าไทย

และหน่วยงานรับรองฮาลาลของไทยโดยภาพรวม ดังนั้นความคลุมเครือดังกล่าวจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ตราฮาลาลของไทยไม่ได้รับการยอมรับมากนักจากหน่วยงานของอินโดนีเซียและผู้บริโภคทั่วไป

ความหมายของฮาลาลันตอยยิบัน

ฮาลาลันตอยยิบัน ประกอบไปด้วยคำสองคำ อันได้แก่คำว่า ฮะลาล (حلال) และคำว่า ตอยยิบ (طيب) ซึ่งเป็นคำในภาษาอาหรับ ที่มุสลิมยึดปฏิบัติในคำเหล่านี้ตามคำสั่งใช้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 168 ว่า

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (2: 168)

ความว่า “โอ้มวลมนุษย์ พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่อยู่ในพื้นพิภพ เฉพาะสิ่งที่อนุมัติ อีกทั้งที่มีคุณประโยชน์ เท่านั้น และเจ้าทั้งหลายอย่าได้เดินตามทางของมารร้ายเพราะมันเป็นศัตรูอันชัดเจนของพวกเจ้า” ซึ่งสามารถให้คำจำกัดความทั้งสองได้ดังนี้

“ฮาลาล” (حلال) หมายถึง สิ่งที่ยอดุหมิตให้มุสลิม หรือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามใช้ประโยชน์ได้ มีทั้งสิ่งที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร โดยต้องไม่มีการปนเปื้อนสิ่งหะรอมหรือสิ่งที่ไม่อนุมัติ (วินัย ตะห์ลัล, 2553)

ดร.ยูซุฟ กือรฎอวียได้ให้นิยามคำว่าหะลาลไว้ดังนี้ หะลาล หมายถึงสิ่งที่ถูกอนุมัติโดยไม่มีข้อจำกัด และการกระทำที่อัลลอฮ์ผู้ออกกฎหมายอนุญาต (ยูซุฟ กือรฎอวีย, 2547) จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบัญญัติการอนุมัติมาจากอัลลอฮ์ซุบฮานะฮฺตุอะลาเท่านั้น และจากวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะซัลลัม ความว่า “ สิ่งที่ยอดุหมิตได้ทำให้ถูกต้องในคัมภีร์ของพระองค์คือสิ่งที่หะลาล และสิ่งที่พระองค์ได้สั่งห้ามคือสิ่งที่หะรอม และเกี่ยวกับสิ่งที่พระองค์ทรงนิ่งเงียบนั้นเป็นที่ได้รับอนุญาต ในฐานะความโปรดปรานของพระองค์ เพราะอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงลืมหสิ่งใด” (รายงานโดยอัลฮากิม) โดยหะลาลในอิสลามมิได้หมายความว่าเพียงการบริโภคเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมไปถึงวิธีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เพราะอิสลามคือระบอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์

“ตอยยิบ” (طَيِّب) หมายถึง ดี มีคุณค่า

อัลอัฟซะฮานียได้ให้ความหมายไว้ว่า “ตอยยิบ” หมายถึง สิ่งที่มีรสสัมผัสดีและอารมณ์ดี นำมาใช้ประโยชน์ได้

อัลกะฟะวียได้กล่าวไว้ว่า “ตอยยิบ” หมายถึง การได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ยอดุหมิตในอิสลาม อริยา ส่งแสงชัย ได้ให้ความหมายคำว่า “ตอยยิบ” ในการวิจัยเรื่องการจัดการด้านการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการอาหารไทยว่า “ตอยยิบ” (Toyyib) แปลว่า ดี มีคุณค่า ปราศจากอันตราย

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้ให้ความหมายคำว่า “ตอยยิบ” ว่ามีคุณค่าทางอาหาร

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า “ฮาลาลันตอยยิบัน” หมายถึง สิ่งที่ถูกอนุมัติตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และมีคุณค่าซึ่งความเข้าใจของมุสลิมเมื่อกล่าวถึงสินค้าอุปโภคบริโภคต้องเป็นสิ่งที่ฮาลาลนั้นหมายถึงฮาลาลันตอยยิบันควบคู่กัน แม้จะไม่กล่าวคำว่าตอยยิบันออกมาก็ตาม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันโลกได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทะเลเป็นอย่างมาก เพราะมีผลทางเศรษฐกิจ และการเลือกบริโภคของมุสลิมทั่วโลก โดยเฉพาะด้านอาหาร จึงมีการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาหารทะเลในอิสลามอย่างกว้างขวาง โดยมีหลักการต่างๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในอิสลามไว้ดังนี้

1. ฮาลาลด้วยตัวของมันเอง ลักษณะฮาลาล ณ ที่นี้ หมายถึง

1.1 ต้องไม่เป็นสัตว์ที่มีเขี้ยว งา และกรงเล็บที่แข็งแรง และใช้อวัยวะดังกล่าวนั้นในการหาอาหาร เช่น สิงโต เสือ หมี ช้าง และสัตว์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันนี้รวมถึงนกทุกชนิดที่มีกรงเล็บ เช่น แร้ง เหยี่ยว เป็นต้น

1.2 ต้องไม่เป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้ฆ่าตามหลักการศาสนาอิสลาม เช่น มด และนกหัวขวาน

1.3 ต้องไม่เป็นสัตว์ที่พิจารณาโดยทั่วไปแล้วว่าเป็นสัตว์ที่น่ารังเกียจ เช่น เหา แมลงวัน หนอน ค้างคาว และสัตว์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน

1.4 ต้องไม่เป็นสัตว์เลื้อยคลานหรือมีพิษร้าย เช่น กิ้งก่า งู และและสัตว์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน

1.5 ต้องไม่เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในซูเราะห์อัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 173 ว่า
 ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ﴾ (البقرة : 173)
 ความว่า "แท้จริงพระองค์ทรงห้ามรับประทานซากสัตว์ เลือด เนื้อสุกร และสัตว์ที่เชือดเพื่อสิ่งอื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์"

จากวจนะท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ความว่า "ท่านรอซูลศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัมได้ห้ามรับประทานสัตว์ที่มีเขี้ยวและนกที่มีกรงเล็บ" (บันทึกโดยมุสลิม 3574)

2. วิธีการได้อาหารดังกล่าวมาต้องฮาลาล

ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัมได้กล่าวความว่า

"แท้จริงอัลลอฮ์ทรงโปรดสิ่งที่ดี ดังนั้นพระองค์จะไม่ทรงตอบรับ ยกเว้นสิ่งที่ดีเท่านั้น"

(บันทึกโดยมุสลิม ในกิตาบอัชชะกาต บาบเกาะบูลเศาะตะเกาะฮฺมินัลกัศบิฏญ์อัยยิบ)

3. ต้องเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์

อัลลอฮ์ได้ตรัสว่าในซูเราะห์อัลมาอิดะฮฺ โองการที่ 88 ว่า

﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ (المائدة : 88)

ความว่า "และจงบริโภคจากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้เครื่องยังชีพแก่ผู้เจ้าซึ่งสิ่งที่อนุมัติและที่ดีมีประโยชน์ และจงอย่าเกรงต่ออัลลอฮ์ ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาในพระองค์"

4. ต้องมีความสะอาด ไม่มีสิ่งสกปรกสิ่งเจือปน

อิสลามถือว่าอาหารที่ฮาลาลจะต้องเป็นอาหารที่ อัลลอฮ์อนุมัติสามารถบริโภคได้ และต้องไม่ปนเปื้อนสิ่งที่เป็นนะญิสหรือสิ่งสกปรกใดๆ อิสลามได้กำหนดน้ำที่จะต้องชำระล้างวัตถุดิบที่จะเอาไปประกอบเป็นอาหารจะต้องเป็นน้ำสะอาด และเป็นน้ำที่อนุญาตให้ใช้ได้ตลอดจนได้กำหนดกฎเกณฑ์วิธีการชำระล้างที่ละเอียดเพื่อให้ได้อาหารที่สะอาด

5. ต้องผ่านกระบวนการเชือดที่ถูกต้องตามหลักการ

สัตว์บกและสัตว์ปีกทุกชนิดที่ได้รับการอนุมัติให้บริโภคได้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการเชือดที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามก่อนจะนำมาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล ดังนั้นสัตว์บกหรือสัตว์ปีกที่ตายเอง เป็นโรคตาย ถูกรถชนตาย ถูกตีตาย ตกเขาหรือจากที่สูงตาย ฯลฯ รวมถึงที่ถูกเชือดโดยผู้อื่นที่มีไข่มุสลิมหรือมิได้กล่าวด้วยพระนามของอัลลอฮ์ถือว่าเป็นซากสัตว์ ซึ่งอิสลามถือว่าหะรอมนำมาบริโภคไม่ได้

6. อุปกรณ์ ภาชนะที่บรรจุอาหารและสถานที่ในการผลิตต้องสะอาดเช่นกัน

อิสลามได้กำหนดถึงสถานที่และภาชนะ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอาหารต้องสะอาดด้วย ดังวจนะท่านนบีศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ความว่า ท่าน "ถ้าหากสุนัขเลียภาชนะของพวกท่าน ก็จงล้างด้วยน้ำเจ็ดครั้ง โดยครั้งแรกให้ล้างด้วยน้ำผสมดิน" (บันทึกโดยอันนะซาอี 337)

ครั้งหนึ่งท่านอะบี ซะอฺดะบะฮ์ ถามท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัมว่า เรามีเพื่อนบ้านเป็นชาวคัมภีร์ ซึ่งพวกเขาจะนำเนื้อสุกรมาทำอาหารในหม้อของเขา และใช้ภาชนะใส่สุราเพื่อดื่มกิน ท่านจึงตอบว่า

"ถ้าหากท่านสามารถหาภาชนะอื่นได้ก็ใช้ภาชนะอื่นไว้ดื่มกิน แต่หากไม่มีก็จงนำภาชนะดังกล่าวมาชำระล้างให้สะอาด และใช้ดื่มกินได้" (บันทึกโดยอบู ดาวูด อัล-อัลบานีย์ กล่าวว่าเศาะฮีหฺ ดูในเศาะฮีหฺ อปี ดาวูด เล่ม 2 หน้า 727)

7. ผู้ประกอบอาหารควรเป็นมุสลิมหรือผู้ที่มีความเข้าใจในหลักการอิสลาม

ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัมได้กล่าวความว่า

ท่านอะบี ซะอฺดะบะฮ์ ถามท่านนบีศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัมว่า

"โอ้ท่านรอสูล ภาชนะของผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ เราสามารถนำมาใช้ในการทำอาหารได้หรือไม่"

ท่านจึงตอบว่า "ท่านจงอย่านำมาใช้ในการทำอาหาร"

เขากล่าวว่า "ถ้าหากเรามีความจำเป็นและเราก็ไม่มีภาชนะอื่นอีกแล้ว "

ท่านจึงตอบว่า "ท่านจงนำภาชนะดังกล่าวมาชำระล้างให้สะอาด หลังจากนั้นก็จงใช้ในการทำอาหารและรับประทานอาหารได้"

(บันทึกโดยอิบนุ มาญะฮฺ อัล-อัลบานียฺ กล่าวว่าเศาะฮี้หฺ ดูในเศาะฮี้หฺอิบนุมาญะฮฺ เล่ม 2 หน้า 134)

8. ต้องคำนึงถึงความประหยัดหรือความพอดี

อัลลอฮฺได้ตรัสไว้ในซูเราะห์อัลอะอฺรอฟ โองการที่ 31 ว่า

(وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ) (الأعراف : 31)

ความว่า "และพวกเจ้าทั้งหลายจงกิน จดดื่ม และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ทรงไม่รักผู้ที่ฟุ่มเฟือย"

9. ต้องขอบคุณต่ออัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าที่ได้ทรงประทานอาหารให้

อัลลอฮฺได้ตรัสไว้ในซูเราะห์อัลบาเกาะเราะฮฺ โองการที่ 172 ว่า

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ) (البقرة : 172)

ความว่า "บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริโภคสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า จากสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจงขอบคุณอัลลอฮฺเถิด พระองค์เท่านั้น ที่พวกเจ้าจะต้องเคารพสักการะ"

และทรงตรัสอีกว่า

(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) (إبراهيم : 7)

ความว่า "และเมื่อพระผู้อภิบาลของพวกเจ้าได้ประกาศว่า หากพวกเจ้าขอบคุณ แน่แท้ข้าก็จะเพิ่มพูนแก่พวกเจ้า" (อิบรอฮีม โองการที่ 7)

10. รู้จักใช้หลักการการผ่อนปรน (รูกเศาะฮฺ) ในภาวะจำเป็นเพื่อรักษาชีวิต

อิสลามได้กำหนดทางออกไว้ในภาวะที่จำเป็น(ภาวะรู้เราะฮฺ) โดยกำหนดหลักการ รูกเศาะฮฺ (การผ่อนปรน) ซึ่งจะเกิดความยากลำบากหรือถึงขั้นสูญเสียชีวิตหากปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ได้กำหนดในภาวะปกติ เช่น การรับประทานอาหารที่หะรอมเพื่อประทังชีวิตโดยไม่ละเมิดขอบเขต อัลลอฮฺได้ตรัสไว้ในซูเราะห์อัลบาเกาะเราะฮฺ โองการที่ 173 ว่า

(إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ) (البقرة : 173)

ความว่า "แท้จริงพระองค์ทรงห้ามรับประทานซากสัตว์ เลือด เนื้อสุกร และสัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามอัลลอฮฺ แต่หากผู้ใดก็ตามมีความจำเป็น โดยมิได้ตั้งใจและละเมิด ก็ไม่เป็นการบาปสำหรับเขา"

วิจัยที่เกี่ยวข้อง

อริยา ส่งแสงชัย (2559) ศึกษาการจัดการด้านการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการอาหารไทย พบว่าการจัดการด้านการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล มีผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการอาหารไทย เนื่องจากผู้ประกอบการตระหนักว่าการจัดการด้านการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ด้านวัตถุดิบ ด้านกระบวนการผลิต ด้านการบรรจุภัณฑ์และการขนส่ง และด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ให้เป็นไปตาม

แนวคิดฮาลาลจะส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้ผู้ประกอบการอาหารไทยได้ ซึ่งหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการด้านวัตถุดิบส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันมากที่สุด รองลงมาคือด้านบรรจุภัณฑ์และการขนส่ง ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และกระบวนการผลิตตามลำดับ

อานนท์ คำวรรณและคณะ (2559) ศึกษาปัจจัยขับเคลื่อนคุณค่าตราฮาลาล พบว่าความเคร่งครัดในหลักการศาสนาอิสลาม เผ่าพันธุ์ตราสินค้า ความผูกพันตราสินค้าตามมโนภาพแห่งตน และความสัมพันธ์กับตราสินค้า เป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราฮาลาล สามารถช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับแวดวงวิชาการทางการตลาดและการสร้างตราสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการตลาดอิสลามยังสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับองค์กรธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับตราฮาลาล ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหารฮาลาล ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงฮาลาล ธุรกิจเวชสำอางค์ฮาลาล และธุรกิจการเงินฮาลาล ธุรกิจฮาลาลเหล่านี้ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านความเคร่งครัดในหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งในเชิงการตลาด ควรทำให้ผู้บริโภคมุสลิมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในการยึดมั่นในหลักการศาสนาอิสลามของพวกเขา ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมุสลิมเกิดความไว้วางใจต่อตราฮาลาลนั้น ๆ ว่าเป็นตราที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม เกิดการรับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าและการบริการ สร้างความพึงพอใจอันนำไปสู่การซื้อและซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความเป็นตัวตนให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคมุสลิมและยังเป็นการรวมกลุ่มในการสร้างเผ่าพันธุ์ผู้บริโภคที่มีต่อตราฮาลาลได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดตราฮาลาลที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคมุสลิม

สาริกา คำสุวรรณ (2554) ศึกษาภาพลักษณ์อาหารฮาลาลไทยในกลุ่มผู้บริโภคมุสลิมตะวันออกกลาง พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพและโอกาสอีกมากในการขยายตลาดส่งออกสินค้าอาหารฮาลาลไปยังภูมิภาคตะวันออกกลาง อาหารฮาลาลไทยได้รับการยอมรับเรื่องคุณภาพ มีเอกลักษณ์โดดเด่น เรื่องรสชาติ และการเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ อีกทั้งชาวตะวันออกกลางยังให้ความเชื่อมั่นในมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร การรับรองฮาลาล และเครื่องหมายฮาลาลจากประเทศไทย แต่จากการที่นักธุรกิจไทยไม่ให้ความสำคัญกับการทำตลาดเชิงรุก ขาดการสร้างตราสินค้าของตนเอง อาหารฮาลาลไทยจึงไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ยังพบว่าจากต้นทุนการผลิตที่สูง สินค้าอาหารฮาลาลไทยจึงมีราคาสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ส่งผลให้การนำเข้าสินค้าอาหารฮาลาลไทยในตลาดตะวันออกกลางมีปริมาณน้อย

กัสมิรัตน์ มะลูสมิ (2558) ศึกษาปัจจัยความตระหนักในเครื่องหมายฮาลาล คุณภาพอาหาร ตราสินค้าของชาวอิสลามและส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารที่ไม่มีตราฮาลาลบนบรรจุภัณฑ์ของผู้บริโภคชาวมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าความตระหนักในบรรจุภัณฑ์อาหารฮาลาล (Halal Awareness) ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารที่ไม่มีตราฮาลาลบนบรรจุภัณฑ์ของผู้บริโภคชาวมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคชาวมุสลิมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า กระบวนการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้องตามหลักศาสนา รวมไปถึงวัตถุดิบ หลักในการผลิต ตลอดจนเครื่องปรุงอื่นๆ ที่ไม่

แปดเปื้อนกับสิ่งต้องห้ามนั้น เป็นสิ่งสำคัญแม้จะไม่ระบุอยู่บนบรรจุภัณฑ์ที่ไม่มีตราฮาลาล ผู้บริโภคชาวมุสลิมตระหนักถึงในบทบาทหน้าที่ของฮาลาล แม้ว่าบนบรรจุภัณฑ์อาหารจะไม่มีตราเครื่องหมายฮาลาล มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลมากพอ แต่มีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่บรรจุภัณฑ์ที่ไม่มีตราฮาลาล

2.2 บัญชีในอิสลาม

อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการเขียนบันชีหรือการจดบันทึกโดยเฉพาะในการทำธุรกรรมการค้าโดยมีความสำคัญจากหลักการดังนี้

1. อัลลอฮ์ทรงสั่งให้บรรดามุสลิมผู้ศรัทธาจดบันทึกหนี้สินที่ได้ทำธุรกรรมดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า “โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้าทำสัญญาหนี้สินกันในเรื่องหนึ่ง โดยมีการกำหนดที่แน่ชัด พวกเจ้าก็จงทำบันทึกมันไว้ด้วย และจะต้องมีผู้บันทึกทำการบันทึกในระหว่างพวกเจ้าด้วยความเที่ยงธรรม และผู้บันทึกจงอย่าปฏิเสธที่จะทำการบันทึก ดังที่อัลลอฮ์ได้สอนเขาไว้ ดังนั้น เขาจึงบันทึกโดยให้ลูกหนี้เป็นผู้บอกให้ และเขาจงยำเกรงอัลลอฮ์ผู้ทรงอภิบาลเขา และจงอย่าบกพร่องจากนั้นสักเพียงเล็กน้อยก็ตาม..” (อัล-บาคอเราะฮ์ 2: 282)

อายะฮ์ข้างต้นคือบัญญัติการจดบันทึกสิทธิของแต่ละฝ่าย ถือได้ว่าเป็นหลักฐานให้มีการเขียนบันชีในการทำธุรกรรม(อัลบุฮัยษีย์, 1996 : 11) ในอายะฮ์ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้บันทึกว่า จะต้องมีความยุติธรรม อิหม่ามอัลบะฆะวะวีย อธิบายว่า “ต้องบันทึกด้วยความเที่ยงตรงโดยไม่มีการเพิ่มหรือลดจำนวนที่แท้จริง”(อัลบะฆะวะวีย, 1999 : เล่มที่ 1 หน้า 393) จากคำอธิบายข้างต้นเห็นได้ว่า นักการบันชีในอิสลามนั้นต้องมีความซื่อสัตย์และเที่ยงตรง

2. เพื่อง่ายและสะดวกในการจ่ายชากาต การค้าขายของมุสลิมนั้นเมื่อครบเงื่อนไขจำเป็นต้องจ่ายชากาต ซึ่งเป็นทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ อันได้แก่มัชฮับฮาฟีอีย (อัล มามรีย, 1994 : เล่ม 3 หน้า 282) อัลหัมบะลีย (อัล อุซัยมิน, 2001 : เล่ม 6 หน้า 138) และหะนะฟีย (อัลสัร เคาะสีย , 1993 : เล่ม 2 หน้า 190) ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญของการจ่ายชากาตคือต้องครบพิกัดในภาษาอาหรับเรียกว่า นิศอบ ทั้งนี้เมื่อทรัพย์สินที่ทำการค้าขายครบพิกัดมีค่าเท่ากับมูลค่าเงินหนัก 595 กรัมหรือมูลค่าทองซึ่งปัจจุบันเท่ากับ 85 กรัม หรือเท่ากับ 5.59 บาท ให้ดำเนินการคำนวณทรัพย์สินที่เตรียมไว้ค้าขายทั้งหมดในราคาหนึ่งราคาใดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิรับชากาต (อัลเกาะฎอนีย, มปป : 193) โดยจะต้องออกชากาต 2.5 % จากจำนวนทรัพย์สินทั้งหมด ฉะนั้นการคิดคำนวณว่าการค้าขายครบพิกัดที่จะต้องจ่ายชากาตหรือไม่ และต้องจ่ายเป็นจำนวนเท่าใด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทำบันชีอย่างละเอียดและถูกต้อง

ความหมายของการบัญชี

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีอนุญาตแห่งประเทศไทย(ส.บช.)ได้ให้จำกัดความของการบัญชีว่า “การบัญชีเป็นศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึกรวบรวม จำแนกและทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบันชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย ผู้สนใจในกิจกรรมของกิจการ”(วัลลภ พิเชฐกุลและคณะ, 2548 : 2)

จากนิยามข้างต้นสรุปได้ว่าการบันชีประกอบไปด้วย การรวบรวม การบันทึกการจำแนก การสรุปข้อมูลรวมถึง การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ได้รับประโยชน์และผู้สนใจ

บัญชีแบบฮาลาลันตอยียัน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นคำว่าฮาลาลันตอยียันถูกกล่าวถึงในอัลกุรอานในบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับลักษณะอาหารที่ผู้ศรัทธาจะต้องเลือกบริโภค แต่ในปัจจุบันคำนี้ได้มีการใช้ในบริบทอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากคำมีความหมายที่ดี จากการสัมภาษณ์ อาจารย์อะหมัด จะปะเกีย หัวหน้าสาขาวิชาชะรีอะฮ์และหัวหน้าศูนย์ฟัตวาประจำมหาวิทยาลัยฟาฏอนี(สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2562) ท่านกล่าวว่า “ปัจจุบันคำนี้ไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะแค่เรื่องอาหารเท่านั้น แต่ถูกใช้เรียกกับสิ่งอื่นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาถึงความหมาย และความต้องการใช้คำที่ระบุในคัมภีร์ที่ประเสริฐคืออัลกุรอาน ฉะนั้นคำนี้สามารถใช้เรียกกับการทำบันชีได้ บันชีแบบฮาลาลันตอยียัน คือบันชีที่ถูกสอดคล้องกับหลักการอิสลามและเกิดประโยชน์”

รูปแบบบัญชีแบบฮาลาลันตอยียัน

มาลีเยฮ์ สุไลมานและคณะได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบันชีฮาลาลกับบันชีทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลักคือ

1.วัตถุประสงค์ (Objectives)

1.1 อิสลามได้กำหนดคุณสมบัติขององค์กรที่จะทำบันชีให้มันจะต้องดำเนินกิจการที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามหากไม่แล้วไม่อนุญาตให้ทำบันชีในองค์กรนั้นโดยถือว่าบาปเพราะผิดหลักการ ส่วนบันชีทั่วไปนั้นไม่ได้คำนึงถึงสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น

1.2 องค์กรนั้นต้องมีเป้าหมายเพื่อให้ประโยชน์ต่อสังคมด้วย โดยที่ในบันชีทั่วไปไม่ได้คำนึงถึงสิ่งนี้

2. ข้อมูลที่นำมาบันทึก (Type of information)

2.1 ต้องบันทึกข้อมูลทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับองค์กรไม่ว่าจะเป็นเงินเข้าออก งานสังคม งานศาสนา ในส่วนของบันชีทั่วไปนั้นอาจมีเพียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมขององค์กรเท่านั้นโดยไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา

2.2 การให้มูลค่ามิได้จำกัดเฉพาะกำไรหรือขาดทุนในการทำธุรกรรม แต่จะครอบคลุมทุกประเด็นที่องค์กรได้ดำเนินการไป ไม่ว่าจะเป็น ซากาต หรือการช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ ส่วนบันชีทั่วไปจะไม่มีสิ่งนั้น

2.3 ทางบันชีจะต้องมีการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรอบๆที่ตั้งขององค์กร ในขณะที่บันชีทั่วไปอาจไม่ให้ความสำคัญ

2.4 ทางบันชีต้องให้ความสำคัญต่อสภาพสังคม มีการสำรวจการเป็นอยู่ของชุมชน พร้อมยื่นความช่วยเหลือตามความสามารถ ในส่วนของบันชีทั่วไปให้ความสำคัญกับกำไรหรือการขาดทุนเท่านั้น

3. การนำเอาไปใช้ (User of information)

ผู้ที่นำบันชีไปใช้หรือผู้ที่ได้รับประโยชน์มีหลายฝ่ายด้วยกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติขององค์กรอันได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้ฝากเงิน หน่วยงานผู้ควบคุมองค์กร ผู้ฝากรายอื่น การลงทุนทั้งหลาย หน่วยงานจัดสรรซากาต หน่วยงานที่ทำธุรกรรมกับองค์กร และชุมชน ในส่วนของบันชีทั่วไปการได้รับประโยชน์หรือการนำไปใช้ได้จำกัดเฉพาะบางกลุ่ม คือ เจ้าหนี้ ธนาคาร นักลงทุน และผู้กำหนดนโยบาย (มาลีเยฮและคณะ, 2017: 38-39)

อาจารย์อาบูฮาสรร์ ยูโซ๊ะ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2562) ได้สรุปลักษณะเฉพาะของบันชีอิสลามว่า “อิสลามได้กำชับให้ผู้ทำบันชีนั้นมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ มีคุณธรรมจริยธรรม ในการทำบันชี มีการคำนึงถึงการจ่ายซากาต ไม่ทำบันชีให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผิดหลักการศาสนา โดยผู้ทำบันชีนั้นต้องรำลึกเสมอว่าผู้ตรวจสอบที่แท้จริงคืออัลลอฮ ซึ่งพระองค์จะทรงสอบสวนในทุกอิริยาบถของบ่าวในวันโลกหน้า”

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่ารูปแบบบันชีแบบฮาลาลันตอยียันนั้นมียอดประกอบภายในและภายนอก กล่าวคือองค์ประกอบภายในนั้นคือผู้ทำบันชีนั้นต้องตั้งจิตมั่นว่าปฏิบัติเพื่อแสวงหาความโปรดปรานของพระผู้เป็นเจ้า มีความเกรงกลัวพระองค์และพร้อมตอบคำถามพระองค์ในวันโลกหน้า ส่วนภายนอกนั้นการทำบันชีจะต้องตั้งบนพื้นฐานของหลักคุณธรรมจริยธรรมไม่คดโกง มิได้คำนึงถึงผลกำไรของหน่วยงานหรือองค์เพียงอย่างเดียวแต่ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและสังคมที่อาศัยอยู่ด้วย โดยที่ทั้งสองจะต้องได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือขององค์กรหรือหน่วยงานผ่านกระบวนการบันชี และพร้อมรับการตรวจสอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ซากาตการค้า

ความหมายของซากาต

อิหม่ามอัลมาวัรดีได้ให้นิยามซากาตว่า หมายถึง คำนามที่เข้าใจอย่างชัดเจน มีความหมายถึงการจับเก็บสัดส่วนเฉพาะ จากทรัพย์สินที่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ตามคุณสมบัติที่ชัดเจน เพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิที่ถูกกำหนด(อัลมาวัรดี, 1994: เล่ม 3 หน้า 71)

จากความหมายข้างต้นสรุปว่าซากาตมีสาระสำคัญดังนี้

1. ชนิดของทรัพย์สินที่จะต้องจ่ายซากาต
2. จำนวนที่ต้องจ่ายซากาต

3.ผู้มีสิทธิรับซากาต

ความหมายของซากาตการค้า

สัดส่วนในทรัพย์สินที่เตรียมไว้เพื่อการค้าขายเมื่อครบกำหนดเงื่อนไข จ่ายแก่ผู้มีสิทธิด้วยวิธีการที่ถูกกำหนด (อับดุลกอเดร์ ยีมะเต็ง,2015:40)

บัญญัติของซากาต

อิบน์มุญซิรได้กล่าวว่า “นักวิชาการทุกยุคสมัยมีมติเอกฉันท์ว่าซากาตเป็นบัญญัติอิสลามที่วาญิบต้องปฏิบัติ”(อิบน์มุญซิร,2004 : 54) “แท้จริงมีหลักฐานที่บ่งบอกถึงการจ่ายซากาตทั้งในอัลกุรอาน ซุนนะฮ์และอิจมาอ์” (อิบน์มุญซิร,แหล่งเดิม)

บัญญัติการจ่ายซากาตการค้า

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าซากาตการค้าเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติเมื่อครบเงื่อนไข เพราะมีหลักฐานจากอัลกุรอานหะดีษและการกระทำของบรรดาเซาะฮาบะฮ์(อัศศัรคาซี,1994:เล่ม 2 หน้า 190)(อัลมาวาริดี,1994: เล่ม 3 หน้า282)(อัลอูซัยมี,2007:เล่ม 6 หน้า138)

เงื่อนไขและวิธีการคำนวณซากาตการค้า

6.5.1 เงื่อนไขการจ่ายซากาตการค้า

1. ตั้งใจตั้งแต่ต้นว่าจะทำค้าขายเพื่อให้ได้กำไรและได้มีการปฏิบัติจริง(อัลกอรอฎอวีย์,2001:เล่ม 1 หน้า 323)

2. ครบปีนับวันเริ่มทำการค้า โดยคำนวณตามปีจันทร์คติ

3. ครบปีที่กำหนด(อัซซุฮัยลีย,2008:เล่ม2 หน้า787-789)

6.5.2 วิธีการคำนวณออกซากาตการค้า

เมื่อการค้าครบระยะเวลาหนึ่งปีเต็มตามปีจันทร์คติก็ให้เจ้าปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ให้รวบรวมสินค้าทั้งหมดอันได้แก่ สินค้าที่มีอยู่ ณ.ปัจจุบัน เงินกำไรที่สะสมไว้จากการค้า และเงินที่ผู้อื่นยืมไปโดยมีความหวังว่าจะได้รับเงินนั้นคืน

2. โดยคำนวณสินค้าทั้งหมดตามราคาขาย ตามทัศนะนักวิชาการส่วนใหญ่ หรือตามราคาซื้อ ตามทัศนะนักวิชาการบางส่วน

3. แล้วให้ตัดจำนวนหนี้ที่ติดค้างในการซื้อสินค้า

4. เมื่อได้ยอดที่กล่าวข้างต้นแล้วให้เทียบกับราคาทองคำหนัก 85 กรัม (ในบางทัศนะ) หรือเทียบกับ เงินน้ำหนัก 595 กรัม(ในบางทัศนะ)

5. เมื่อยอดที่เหลือตรงกับอันหนึ่งอันใดตามทัศนะที่ตนยึดถือให้ออกซากาต 2.5 %

(อับดุลฮาสิม อะหมัด ไชซิง,2012:หน้า 115-117)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิรพัฒน์ อุปถัมภ์ (2549). ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งบประมาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า 1. ศักยภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งบประมาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายทั้ง 3 ด้านคือ (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ (2) ด้านการบริหารงบประมาณ และ (3) ด้านความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศพบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับกลาง 2. แนวทางเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งบประมาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่าแนวทางเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานระดับสูงสุดในเรื่องจัดทำหรือจัดหาเอกสารคู่มือ ระเบียบแนวปฏิบัติต่างๆเกี่ยวกับงานด้านงบประมาณ เพื่อให้บุคลากรด้านงบประมาณใช้ศึกษาได้อย่างสะดวก นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะในด้านแนวทางเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งบประมาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในเรื่องการจัดอบรมทบทวนระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณปีละ 1 ครั้ง การมีโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเจ้าหน้าที่งบประมาณในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ การมีระบบออนไลน์ฐานข้อมูลเกี่ยวกับงานงบประมาณและการจัดประชุมร่วมระหว่างผู้บริหารของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่งบประมาณของหน่วยงานศูนย์กลาง จงขานสิทธิ์ (2555:52-54) ศึกษาแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอ จากผ้าฝ้ายทอมือ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยมีสามส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 พบว่า ทั้งหมดมีการจัดทำบัญชี โดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีคือเหรัญญิกประจำกลุ่ม ทั้งนี้เพราะการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับการฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เรื่องการจัดทำบัญชี และทุกกลุ่มมีการจัดทำบัญชีด้วยมือ เพราะในกลุ่มไม่มีการใช้คอมพิวเตอร์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะการขายสินค้าด้วยวิธีขายสด รองลงมาเป็นการขายด้วยวิธีฝากขาย โดยมีช่องทางการขายที่กลุ่มชุมชนที่วิสาหกิจชุมชนนั้นตั้งอยู่ และวางขายตามงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้น

ส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีความรู้ทางด้านบัญชีมาก่อน นอกจากนั้นเป็นปัญหาของการไม่ให้ความสำคัญของการบันทึกบัญชีและไม่เห็นประโยชน์ของข้อมูลที่รับจากการบันทึกบัญชี

ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิจัยได้พบแนวทางแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ควรได้รับการกำกับดูแลและติดตามผลจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และถูกต้อง เนื่องจากผู้วิจัย

เห็นว่าบุคลากรภาครัฐเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านการจัดทำบัญชีเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้คนที่อยู่ในวิสาหกิจชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของบุคลากรจากภาครัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นวิสาหกิจชุมชนกับองค์กรภาครัฐต้องมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง และมีการเสริมสร้างความรู้สู่การปฏิบัติจริงอย่างจริงจังอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2. ในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ในเอกสารประกอบการจัดทำบัญชี ตลอดจนการจัดทำรายงานทางการเงิน จากบุคคลภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเช่น สมาชิกกลุ่ม และจากบุคคลภายนอกวิสาหกิจชุมชนซึ่งอาจจะเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีจากภาครัฐ หรือผู้ตรวจสอบบัญชีภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีดังกล่าวควรมีการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับบันทึกบัญชีอย่างง่าย ตลอดจนจัดทำระบบบัญชีต้นแบบ ซึ่งประกอบไปด้วยเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี วิธีการใช้เอกสาร การควบคุมภายในด้านต่างๆ และวิธีการบันทึกหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการเงินที่ได้จากการบันทึกบัญชี เช่น รายงานทางการเงิน หรือ สมุดบันทึกสินค้าคงเหลือ ตลอดจนจัดกิจกรรมหรือการอบรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทัศนคติที่ดีในการจัดทำบัญชีเพื่อให้ได้รายงานทางการเงิน เพื่อที่เมื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทราบถึงประโยชน์ของรายงานทางการเงินที่ได้จากการบันทึกบัญชีแล้ว จะได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการบันทึกบัญชีได้มากขึ้น

จุฑา ดาวเด่น (2540 อ้างใน เจนศจ ไพบุลย์สวัสดิ์ 2542 : 41 และพัฒน์ สมพรพันธ์ 2543 : 47-48) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาอาชีพโดยเน้นขีดความสามารถ ทัศนศึกษาพนักงานสายเงินฝาก -บัญชี ธนาคารไทยทุน จำกัด (มหาชน) โดยการกำหนดองค์ประกอบของขีดความสามารถเพื่อนำไปวางระบบเส้นทางความก้าวหน้าในการพัฒนาอาชีพพร้อมกับหลักเกณฑ์ของพนักงานในสายเงินฝาก -บัญชี ธนาคารไทยทุน จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารยังไม่มีการพัฒนาอาชีพอย่างเป็นระบบ แต่มีปัจจัยบางอย่างที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาอาชีพที่เน้นขีดความสามารถได้ เช่น การกำหนด Job Description การกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะ เป็นปัจจัยในการกำหนดความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ ทัศนคติ (Attitude) ที่เป็นขีดความสามารถมาตรฐานของพนักงานสายเงินฝาก-บัญชีได้ต่อไป

เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ และนิวัต กุลศุภโชติ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดทำบัญชีโรงสีชุมชน ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดทำบัญชีรูปแบบเดิมของโรงสีข้าวชุมชน ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จะจดบันทึกรายการค่าที่เกิดขึ้นในรูปของสมุดบัญชีรายรับรายจ่ายเพียงอย่างเดียวไม่มีการจัดทำงบการเงิน และมักจะบันทึกข้อมูลโดยประธานโรงสีชุมชนซึ่งรับผิดชอบหน้าที่งานหลายหน้าที่งานไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการผลิต การซ่อมบำรุง การจำหน่ายสินค้า การรับซื้อข้าวเปลือกการปฏิบัติงานต่างๆขาดความรู้ในการจัดทำ

บัญชี ทำให้การจัดทำบัญชียังไม่เป็นระบบ ปัญหาของกลุ่มคือ คณะกรรมการส่วนใหญ่ล้วนมีภาระงานประจำ จึงไม่มีเวลาในการเข้ามาร่วมรับผิดชอบหน้าที่งานตามที่กำหนดในผังโครงสร้างองค์กรได้อย่างจริงจัง ทำให้การทำงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงสีชุมชนมีประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่

2) การพัฒนาการจัดทำบัญชีของโรงสีข้าวชุมชนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ระบบการจัดทำบัญชี จำแนกออกเป็น ระบบการจัดซื้อข้าวเปลือก ระบบการให้บริการสีข้าวเปลือก ระบบการขาย ระบบการผลิต ระบบบัญชีรายรับรายจ่าย ส่วนที่ 2 เอกสารการจัดทำบัญชี จะจำแนกเอกสารให้สอดคล้องตามกิจกรรมการดำเนินงาน และรายการค้าของโรงสีชุมชน โดยจะแบ่งเอกสารการบัญชี เป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มสมุดเงินสดรับ มีเอกสารบัญชี 3 ประเภท คือ สมุดรับเงิน (ผลิตภัณฑ์หลัก) สมุดรับเงิน (ผลพลอยได้) สมุดรับเงิน (รายได้อื่นๆ) กลุ่มสมุดเงินสดจ่าย มีเอกสารบัญชี 2 ประเภทคือ สมุดซื้อข้าวเปลือก สมุดจ่ายเงินค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และกลุ่มสมุดบัญชีอื่น ๆ มีเอกสารบัญชี 4 ประเภทคือ สมุดสินค้าคงเหลือ ทะเบียนคุมสินทรัพย์ ตารางค่าเสื่อมราคา ตารางค่าเสื่อมราคาสะสม และกลุ่มงบการเงิน มีเอกสารบัญชี 2 ประเภทคือ งบกำไรขาดทุน และงบแสดงฐานะการเงิน

เกษขญา ธงประชาและคณะ (2556) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาระบบบัญชีตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมบ้านดี ต.เมืองปัก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาระบบบัญชีเดิมให้เป็นไปตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ และวัดระดับความรู้ในการจัดทำบัญชีทั้งก่อนและหลังงานวิจัย และเพื่อวัดระดับความคิดเห็นการใช้งานของระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชน เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ด้วยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 17 คน ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาทำให้ทราบปัญหาและความต้องการด้านบัญชีของกลุ่ม โดยพบว่ากลุ่มยังไม่มีระบบบัญชี มีเพียงการบันทึกรายรับรายจ่ายโดยประธานกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีส่งผลให้การบันทึกบัญชีเกิดความซ้ำซ้อน อีกทั้งไม่มีเอกสารในการควบคุมรายการทางบัญชีจึงเกิดข้อผิดพลาดเกี่ยวกับเงินสด การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาขาย เป็นต้น

ภาวิณี พลเกิด (2556) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับสถาบันการเงินศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน เพื่อการพัฒนาระบบบัญชีสำหรับสถาบันชุมชนให้ได้ระบบบัญชีที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะและรูปแบบการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน ประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้คือ ผู้ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีของสถาบันการเงินชุมชน จำนวน 25 คน ขอบเขตของการศึกษา ศึกษาเฉพาะระบบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการรับและจ่ายเงิน วิธีการศึกษา คือ เก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในสถาบันการเงินชุมชน และค้นคว้าจากเอกสาร วารสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

และเอกสารต่าง ๆ ของสถาบันการเงินชุมชน แลวนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งพรรณนาเพื่อกำหนดผังทางเดินเอกสารและเสนอแนะระบบบัญชีที่เหมาะสมให้แก่สถาบันการเงินชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในปัจจุบันยังไม่มีระบบบัญชีที่ชัดเจน รวมทั้งไม่มีการวางแผนทางการปฏิบัติที่ส่งผลต่อระบบการควบคุมทางบัญชี กิจกรรมขาดระบบการควบคุมภายในที่ดีที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะระบบบัญชีและการควบคุมภายในที่เหมาะสมให้สถาบันการเงินชุมชนนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วยเอกสารทางการบัญชี สมุดบัญชีต่าง ๆ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และผังทางเดินเอกสาร

วิภาวี ศรีคะ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำบัญชีธุรกิจชุมชนภายใต้โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจชุมชนทั้งหมดได้มีการจัดทำบัญชีทั้งบันทึกด้วยระบบมือ และระบบคอมพิวเตอร์ โดยมีเอกสารหลักฐานประกอบในการบันทึกบัญชี มีการใช้สมุดบัญชีเพื่อบันทึกบัญชีอย่างง่าย โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี คือ เลขานุการ และเหรัญญิก ทางด้านการจัดทำรายงานทางการเงิน กลุ่มธุรกิจชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของรายงาน ไม่มีการจัดทำรายงานร้อยละ 60 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี เนื่องจากไม่มีความรู้ในด้านบัญชี คิดเป็นร้อยละ 62.2 มีปัญหาเรื่องการไม่ให้ความสำคัญของข้อมูลทางบัญชี จากผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มร้อยละ 26.7

2.3 แนวคิดเรื่องสถาบันการเงินชุมชน

สถาบันการเงินชุมชน (Microfinance) คือระบบการเงินในระดับจุลภาค หมายถึง ระบบการเงินที่เน้นการปล่อยสินเชื่อจำนวนเล็ก ๆ (Microcredit) ให้แก่คนที่ไม่มียานพาหนะและคนยากจนผู้ซึ่งไม่มีโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อในรูปแบบปกติผ่านทางสถาบันทางการเงินรายย่อย ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นโครงการเงินกู้ไร้หลักประกันสำหรับคนจนเป็นการปล่อยกู้แบบอย่างถูกกฎหมาย โดยมีต้นกำเนิดมาจากธนาคารกรามีน บังกลาเทศ ในปี ค.ศ. 1976 โดยแนวคิดของศาสตราจารย์โมฮัมมัด ยูनुส นักเศรษฐศาสตร์ชาวบังกลาเทศ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 2006 ยูनुสส่งเสริมแนวคิดที่ว่า “การเข้าถึงสินเชื่อเป็นสิทธิมนุษยชน” เขาพบว่าปัญหาของคนยากจน คือพวกเขาไม่มีเครดิตที่จะนำค้ำประกันแก่ธนาคารทั่วไปหรือไม่ก็จำนวนเงินที่พวกเขาต้องการกู้ยืมก็อาจจะเล็กน้อยเสียจนธนาคารทั่วไปไม่สามารถปล่อยให้กู้ได้เพราะไม่คุ้มทุน ทำให้คนจนหมดหนทางที่จะยกระดับมาตรฐานการดำรงชีพ ด้วยเหตุนี้เขาจึงเกิดความคิดที่จะสร้างระบบการกู้ยืมเงินแบบไมโครเครดิตขึ้นมา โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือคนจนโดยเฉพาะผู้หญิงให้ชนะความจนได้ด้วยตนเอง
2. เป็นสินเชื่อให้กับรากฐานความเชื่อใจ
3. จะรับเงินกู้ได้ก็ต่อเมื่อเข้าร่วมกลุ่มผู้กู้ยืม
4. เงินกู้จะมาพร้อมกับโครงการออมทรัพย์ทั้งภาคบังคับและสมัครใจ

5. เงินกู้มาจากองค์กรที่เป็นกลุ่มการเงินในชุมชน และต้องบริหารงานได้อย่างยั่งยืน
6. ธนาคารจะให้ความสำคัญกับการสร้างทุนทางสังคม สนับสนุนการรวมกลุ่ม จัดสร้างองค์กรในชุมชน ส่งเสริมให้สร้างทุนมนุษย์ ให้คนรู้สึกมีคุณค่าพร้อมไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อม องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กในชุมชน มีการจัดมอบทุนการศึกษา และเงินกู้เพื่อการศึกษาในระดับสูง มีการสนับสนุนให้รู้จักการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อลดการใช้แรงงานมนุษย์

อย่างไรก็ตาม Marr(2003:8) มีความเห็นแย้งว่า

แนวคิดเรื่องสถาบันการเงินชุมชนพึ่งพิงกับพฤติกรรมสังคมมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้เกิดจริยวิบัติ (Moral Hazard) ในกรณีที่ผู้กู้ยืมปฏิเสธการใช้หนี้โดยไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจน และอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่เลียนแบบขึ้น แต่จากความสำเร็จที่ผ่านมาของ Grameen Bank ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายให้ความสนใจนำแนวคิดไมโครเครดิตไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับนโยบายใช้ให้เข้ากับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้น(Sengupta and Aubuchon,2008:28)

การเงินชุมชนในประเทศไทย

การเงินแนวใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจขึ้นเรื่อย ๆ คือการเงินที่ตั้งใจจะบรรลุ "เป้าหมายทางสังคม" ที่อยู่เหนือ "เป้าหมายทางธุรกิจ" ของผู้เล่นในตลาดแต่ละราย

ในบรรดาแวดวงการเงินที่กำลังอุบัติขึ้นเพื่อตอบโจทย์ทางสังคมเป็นหลักวงการหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งและกำลังเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย คือการเงินเพื่อคนจน หรือที่หลายคนรู้จักในชื่อ การเงินขนาดเล็ก หรือไมโครไฟแนนซ์ (microfinance) การเงินฐานราก การเงินรากหญ้า หรือการเงินชุมชน

"การเงินชุมชน" แตกต่างอย่างไรจากสถาบันการเงินในระบบ

"การเงินชุมชน" แตกต่างอย่างไรจากสถาบันการเงินในระบบที่ให้บริการกับชุมชนอยู่แล้ว เช่น สาขาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในอำเภอต่างๆ คำว่า "องค์กรการเงินชุมชน" ที่ปรากฏ จะใช้ในความหมายเดียวกันคือ องค์กรใดก็ตามที่ให้บริการทางการเงินกับชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยให้ชาวบ้านบริหารจัดการกันเอง มีคณะกรรมการองค์กรและระเบียบปฏิบัติชัดเจน

ภายใต้นิยามดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์ เช่น ธ.ก.ส. หรือธนาคารออมสินที่ไปตั้งสาขาย่อยตามตำบลต่างๆ จึงไม่นับเป็นองค์กรการเงินชุมชน เพราะชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พุ่งเป้าไปที่องค์กรที่ชาวบ้านมีส่วนร่วม ซึ่งก็มีความหลากหลายอย่างน่าทึ่ง ตั้งแต่องค์กรกึ่งรัฐ คือเป็นนิติบุคคลหรือมีกฎหมายรองรับ เช่น กองทุนหมู่บ้าน สถาบันการเงินชุมชน (ยกระดับจากกองทุนหมู่บ้าน) สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิต เรื่อยไปจนถึงองค์กรนอกระบบที่ชาวบ้านจัดตั้งกันเอง เช่น สัจจะลดรายจ่ายวันละบาท และกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ

การเงินชุมชนไทยเป็นแนวทางการเงินที่สลับซับซ้อนและมีพลวัตไม่หยุดนิ่ง ถึงนักวิจัยหลายคนจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์หรือการเงินกระแสหลักก็เชื่อว่าเข้าใจและตามทันความคิดของ "นักการเงินชาวบ้าน" ผู้ปราดเปรื่องหลายท่านได้ทุกเมื่อ โดยเฉพาะหากยึดติดกับทฤษฎี ปัจจุบันยังไม่มีใครสำรวจงานการนี้อย่างเป็นทางการ ทั้งประเทศไทยน่าจะมีองค์กรการเงินชุมชนไม่ต่ำกว่า 200,000 แห่ง บริหารจัดการเงินรวมกันไม่น้อยกว่า 150,000 ล้านบาท เฉพาะกองทุนหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียกว่า "กองทุนเงินล้าน" อย่างเดียวก็นับมากกว่า 79,000 ล้านบาท แล้วสาเหตุหลักที่ทำให้องค์กรการเงินชุมชนเป็นที่ต้องการของชาวบ้านและเติบโตขึ้นอย่างมากคือ องค์กรแบบนี้ทำให้ชาวบ้านที่เข้าไม่ถึงสถาบันการเงินในระบบสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ ถ้ามองให้ลึกลงไปอีกชั้นหนึ่งก็พบว่า สาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านเข้าไม่ถึงสถาบันการเงินในระบบก็มีอยู่ด้วยกัน 2 ประการหลัก คือ 1.ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะใช้เป็นหลักประกัน และ 2.อาศัยอยู่ไกลจากตัวตำบลหรืออำเภอที่มีสาขาของธนาคาร

ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่อยากกู้เงินจาก ธ.ก.ส. จะต้องมียี่ดดินหรือเงินออมในธนาคารเพื่อใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ ดังนั้น ถ้าปราศจากองค์กรการเงินชุมชน ชาวบ้านที่ไม่มีทั้งที่ดินและเงินออมแต่ต้องการกู้เงินก็มีทางออกเดียวเท่านั้นคือ กู้เงินจากนายทุนนอกระบบ ซึ่งคิดดอกเบี้ยสูงลิบล๊วเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน สูงถึง 40-60% ต่อปีหรือมากกว่า

นอกเหนือจากการให้บริการทางการเงินด้วยเงื่อนไขที่ทำให้ชาวบ้านเข้าถึงได้แล้ว องค์กรการเงินชุมชนยังช่วยอำนวยความสะดวกในแง่พื้นที่ โดยเฉพาะสำหรับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากตัวตำบล ซึ่งเป็นระดับ "ชุมชน" ที่เล็กที่สุดที่ธนาคารของรัฐจะไปเปิดสาขา การสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า ชาวบ้านในชนบทฝากเงินที่สาขาของธนาคารพาณิชย์เพียงประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น ที่เหลือร้อยละ 36 ฝากที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (เช่น ธ.ก.ส.) ร้อยละ 3 ฝากสหกรณ์ ร้อยละ 7 ฝากกลุ่มออมทรัพย์ และที่เหลืออีกร้อยละ 21 ไม่มีบัญชีเงินฝาก

ด้วยเหตุนี้ องค์กรการเงินชุมชนที่ "ตั้งโต๊ะ" ทำธุรกรรมกับชาวบ้านโดยตรงในหมู่บ้านจึงไม่ยากที่จะได้รับความนิยม ถ้าคณะกรรมการขององค์กรนั้นเป็นผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านเชื่อถือและไว้วางใจ ทำบัญชีเป็น ชาวบ้านก็จะยิ่งเกิดความอุ่นใจว่า เงินฝากที่ส่งทุกเดือน (มักเรียกว่า "สัจจะ" คือรักษาคำพูดว่าจะฝากทุกเดือน) นั้นจะไม่ถูกกรรมการเขิดหน้างับลิบเมฆ

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ พบว่าหลายพื้นที่ไม่ได้มีองค์กรการเงินชุมชนแค่แห่งเดียวหรือสองแห่ง แต่มีหลายแห่งที่แข่งขันกัน ทั้งที่เป็นองค์กร บัณฑิต (เช่น นายทุนนอกระบบ) และรูปแบบหลวมๆ (เช่น วงแชร์) มากมาย ดังตัวอย่าง "ถนนสายการเงินท้องถิ่น" แห่งหนึ่งซึ่งอาจเรียกให้ดูโก้เก๋ว่า "วอลล์สตรีตตำบล" ที่เราพบในตำบลหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา

ชาวบ้านในตำบลนี้มีทางเลือกค่อนข้างมากในการเลือกใช้บริการทางการเงิน และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหลาย 10 คน ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็น พบว่าพฤติกรรมการใช้บริการของชาวบ้านมีความหลากหลายมาก แต่ส่วนใหญ่ล้วนตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมีผลตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุกประการ เช่น ชาวบ้านที่ต้องดูแลผู้สูงอายุที่บ้านจะส่งสัจจะเพราะหวังสวัสดิการ อาทิ เงินค่าฌาปนกิจ

และเงินค่ารักษาพยาบาล ถ้ามีลูกวัยเรียนก็จะส่งสัจจะเป็นเงินออมเพื่อลูกในระยะยาว และถ้ามีกำลังส่งสัจจะมากกว่า 1 กลุ่มออมทรัพย์ หลายคนก็จะพยายามส่งสัจจะให้กับหลายกลุ่ม เพื่อขยายวงเงินสวัสดิการที่ตนมีสิทธิจะได้

ลักษณะขององค์กรการเงิน

สามารถแบ่งองค์กรการเงินชุมชนทั้งหมดในประเทศไทยออกเป็น 2 ประเภทกว้างๆ คือ องค์กรที่เน้นการออมเพื่อสวัสดิการ ซึ่งอาจเรียกว่า "welfare based model" กับองค์กรที่เน้นการปล่อยกู้ ซึ่งอาจเรียกว่า "lending based model"

ถึงแม้ว่าองค์กรการเงินชุมชนหลายแห่งจะพยายามทำทั้ง 2 อย่าง คือให้สวัสดิการกับปล่อยสินเชื่อ "น้ำหนักร" ที่องค์กรแต่ละประเภทให้กับกิจกรรม 2 ชนิดนี้อย่างไม่เท่าเทียมกัน ก็ทำให้องค์กร 2 ประเภทนี้มีความแตกต่างกันมาก องค์กรที่มุ่งทำอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นจะแตกต่างกันในระดับวิถีคิดและเป้าหมายหลักเลยทีเดียว กล่าวคือ องค์กรที่มุ่งระดมเงินออมเพื่อจัดสวัสดิการให้กับชาวบ้าน เช่น สัจจะลดรายจ่ายวันละบาท ตั้งเป้าที่การจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน หรือ "social safety net" ของภาคประชาชน ในขณะที่องค์กรที่มุ่งปล่อยสินเชื่อ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ตั้งเป้าที่การปล่อยสินเชื่อให้ชาวบ้านไปใช้เพิ่มผลผลิตการเพาะปลูกหรือริเริ่มธุรกิจขนาดย่อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัว อาจจะทำเป็นอาชีพเสริมก็ได้

ดังนั้นในเชิงทฤษฎี องค์กรแบบ welfare based model กับแบบ lending based model ไม่น่าจะเป็นคู่แข่งกัน แต่ดูจะหนุนเสริมซึ่งกันและกัน เพราะแบบแรกสร้างเงินออมและจัดสวัสดิการ แบบที่สองปล่อยกู้ให้ชาวบ้านไปทำธุรกิจ

การซื้อขายล่วงหน้า

การซื้อขายล่วงหน้า

คำว่า “สะสม” ตามหลักภาษาแปลว่า ก่อนหมายถึงล่วงหน้า

ตามบัญญัติศาสนาคือการขายสิ่งหนึ่งที่ได้บรรยายในลักษณะสิ่งนั้นแล้วและไม่มอบสินค้าให้ในขณะนั้น โดยใช้คำว่าสะสมหรือสะสม(ล่วงหน้า)ในการทำข้อตกลง

การซื้อขายล่วงหน้า เป็นการขายชนิดหนึ่งที่อยู่ในช้อยกเว้นของการขายสินค้าที่ยังไม่มีและขายสิ่งที่ผู้ขายไม่ได้ครอบครองไว้

บัญญัติขายล่วงหน้า

ได้กล่าวมาแล้วว่าข้อตกลงการซื้อขายล่วงหน้าเป็นช้อยกเว้นการซื้อขายสินค้าที่ยังไม่มีและเป็นที่รู้กันว่า การขายสินค้าที่ยังไม่มีนั้นใช้ไม่ได้แต่ที่การซื้อขายล่วงหน้าได้รับการยกเว้นก็เพราะประชาชนมีความต้องการซื้อขายแบบนี้

1 หลักฐานจากอัลกุรอานในซูเราะห์อัลบาคอเราะห์อายะห์ที่ 282 อัลลอฮ์ (ช.บ) ได้กล่าวว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ

ความว่าบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายเมื่อพวกท่านทำสัญญากู้ยืมสินค้ากันในหนังสือหนึ่งโดยมีกำหนดที่แน่ชัด พวกท่านจงทำการบันทึกไว้ด้วย

2 จากอับดุลลฮุบุตรอับบาส(ร.ด)ได้รายงานว่

عن ابن عباس قال : قدم رسول الله المدينة وهم يسلفون في الثمار السنة والسنتين قال : من أسلف فليسلف في كيل معلوم ووزن معلوم إلى أجل معلوم [رواه الجماعة]

ท่านนบี (ซ.ล) มาถึงมะดีนะฮ์โดยที่พวกท่านยังทำการซื้อขายผลไม้ล่วงหน้าเป็นเวลา หนึ่งปีและสองปี ท่านได้กล่าวว่าผู้ใดซื้อขยล่วงหน้าให้เขาจงซื้อขยล่วงหน้าในการตวงที่แน่นอนและในเครื่องชั่งที่รู้แน่นอนโดยมีกำหนดเวลาที่รู้แน่นอนรายงานโดยบุคอรีย์และมุสลิม

3 เล่าจากอับดิรรอฮมาน บุตร อับดิลละฮฺ บุตร อปีเอาฟา (ร.ด) ได้กล่าวว่า

فسألناه كنا كنتم مسلمون في عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم في الحناء والشعير والريفيث فقال نعم انا كنا تشيباو نائم مع رسول الله صلى الله عليه فيأتينا الثباط من اهل الشام فتلفهم في الحنطة الشعير والرّيت او

พวกเราได้รับขอริมะฮฺร่วมกับท่านรอซูลุลลอฮฺ(ซ.ล) โดยปกติจะมีเกษตรกรชาวขามมาหาพวกเรา และ พวกเราก็ตกลงซื้อขยล่วงหน้าของเขาในข้าวสาลีและข้าวบาเลย์และน้ำมัน จนถึงกำหนดเวลาที่รู้กัน อย่างแน่นอน มีผู้ถามว่าพวกเขามีพืชเองหรือไม่ เขาทั้งสองตอบว่า พวกเราไม่ได้ถามพวกเขาถึงเรื่องนั้น (รายงานโดยบุคอรีย์)

รายงานจากอิบนิ อับบาส (ร.ด) กล่าวว่า

أشهد أن الله تعالى أحل السلف المضمون وانزل فيها أطول آية في الكتابة, و تلاوه قوله {تعالى} يا ايها الذين امنوا اذا تداينتم بدين الى اجل مسمى فاكتبوه

ความว่าข้าพเจ้าขอยืนยันว่าแท้จริง อัลลอฮฺ (ซ.บ) ได้อนุมัติการซื้อขยล่วงหน้าที่ได้รับการค้ำประกันและ พระองค์ได้ประทานอายะที่ยาวที่สุดในคัมภีร์ของพระองค์ลงมาและเขาได้อ่านคำดำรัสของพระองค์ว่า โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายเมื่อพวกท่านมีหนี้สินใดๆที่ค้างชำระจนถึงกำหนดเวลาที่ได้ระบุไว้พวกท่านจง บันทึกมันไว้ อัลบะกะอรอฮฺ282

แนวทางในการเอาอายะฮ์นี้มาเป็นหลักฐานว่า การซื้อขายล่วงหน้าเป็นบัญญัติศาสนา ก็คือการซื้อขายล่วงหน้าเป็นหนี้สินประเภทหนึ่ง และอายะฮ์นี้ได้ยืนยันและอนุมัติเรื่องหนี้สิน ดังนั้นการซื้อขายล่วงหน้าจึงเป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามอนุมัติ

เคล็ดลับในการบัญญัติการซื้อขายล่วงหน้า

หากการนำเอาหลักการเทียบเคียง (กียาส) มาใช้ในการซื้อขายล่วงหน้า แล้วว่ามันไม่ใช่เป็นสิ่งที่ศาสนาได้บัญญัติไว้ เพราะเป็นการขายที่ยังไม่มีและซื้อขายสิ่งที่ไม่มีการครอบครอง รายการซื้อขายล่วงหน้าได้บัญญัติขึ้นเพราะผู้คนมีความต้องการมัน ความต้องการที่ว่ามันเกิดขึ้นชัดเจนกับเจ้าของอุตสาหกรรมและธุรกิจต่างๆ ตลอดถึงเจ้าของที่ดินและเจ้าของสวน สิ่งที่เขาต้องการส่วนใหญ่คือเงินทุนที่จะนำมาสรรหาวัตถุดิบ เพื่อการผลิตหรือจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร บางครั้งพวกเขาขาดเงินทุนที่จะได้รับแหล่งกู้ยืมหรือพวกเขาไม่สะดวกที่จะทำอย่างนั้น ศาสนาจึงอำนวยความสะดวกให้แก่พวกเขาที่จะซื้อขายล่วงหน้า บนหลักการที่พวกเขาจะเสนอผลผลิตของพวกเขา ที่เป็นพืชไร่หรือผลไม้หรือสินค้าเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน เช่นเดียวกับพ่อค้าที่ต้องการจัดหาสินค้าในเวลาที่เหมาะสมซึ่งบางครั้งพวกเขาอาจพบผู้ที่ขายสินค้าให้พวกเขาได้ในเวลาทั้งที่พวกเขามีเงินทุนอยู่แล้วที่จะซื้อ ศาสนาจึงอำนวยความสะดวกให้กับพวกเขาที่จะได้จ่ายราคาล่วงหน้าและแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่พวกเขาต้องการ ดังนั้นเราจะพบในการบัญญัติการซื้อขายล่วงหน้าทำให้เกิดประโยชน์มากมายเพราะเป็นการเอื้ออำนวยเงินทุนและเลือกหน่วยสินค้าให้แก่ผู้ที่ต้องการสินค้า และเป็นการเปิดช่องทางให้เงินตราได้ทำหน้าที่หลักของมันในฐานะเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตเพื่อที่เงินตราจะไม่ถูกเก็บไว้เฉยๆโดยไม่มีการหมุนเวียน ส่วนความเสี่ยงในการซื้อขายสิ่งที่ยังไม่ได้อยู่ในขณะนั้นก็จะหมดไปด้วยการตั้งกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่ครอบคลุมข้อตกลงนี้ องค์ประกอบและเงื่อนไขการซื้อขายล่วงหน้า

องค์ประกอบข้อตกลงการซื้อขายล่วงหน้ามี 4 ประการ และองค์ประกอบแต่ละประการมีเงื่อนไขหลายข้อดังต่อไปนี้

1. คู่ตกลงทำสัญญา ได้แก่ผู้ซื้อที่จ่ายราคาล่วงหน้า เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนต้องการเรียกว่าผู้ขายล่วงหน้า ผู้ขายที่รับราคาไปก่อนล่วงหน้าเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าของตนเรียกว่าผู้ขายล่วงหน้า เงื่อนไขของคู่ตกลงทำสัญญาก็คือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในผู้ตกลงทำสัญญาซื้อขายธรรมดา คือต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญา บรรลุศาสนภาวะ กระทำการด้วยความสมัครใจเป็นต้น

ยกเว้นเงื่อนไขที่ว่าต้องเห็นสินค้า เพราะการตกลงซื้อขายล่วงหน้าของคนตาบอดนั้นถือว่าใช้ได้ ทั้งที่การตกลงซื้อขายแบบธรรมดาของคนตาบอดใช้ไม่ได้อย่างที่ทราบกันดี เพราะการซื้อขายแบบธรรมดานั้นมีเงื่อนไขว่าผู้ซื้อและผู้ขายต้องเห็นสินค้าและราคา ส่วนในการซื้อขายล่วงหน้าสินค้านั้นเป็นเพียงสิ่งที่ถูกบรรยายลักษณะไว้จะยังไม่มีมีการส่งมอบสินค้าในขณะนั้น ดังนั้นผู้ซื้อจึงรู้แต่เพียงลักษณะของสินค้าด้วยการบรรยายของผู้ขายเท่านั้น ขณะรับสินค้าจึงมีการตรวจสอบว่ามีลักษณะตรงตามเงื่อนไขหรือไม่

2.เงื่อนไขที่ใช้ในการทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าคือถ้อยคำเสนอ (อัญญา) และคำสนอง (กอบูล) ซึ่งผู้ซื้อกล่าวว่า “ฉันจ่ายเงินหมื่นบาทนี้ให้แก่ท่านล่วงหน้าเป็นค่าผ้าหนึ่งพันชิ้นซึ่งผ้ามีลักษณะอย่างนั้นอย่างนี้” เป็นต้น ผู้ขายกล่าวรับ “ฉันรับ หรือฉันรับการซื้อขายล่วงหน้า” เป็นต้น

เงื่อนไขในการกล่าวคำเสนอและคำสนองในการทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า ก็เหมือนกับเงื่อนไขของการตกลงซื้อขายธรรมดาที่ผู้ซื้อและผู้ขายต้องอยู่ในสถานที่แห่งเดียวกัน คำเสนอและคำสนองต้องสอดคล้องกันเป็นต้น มีเงื่อนไขเพิ่มเติมสำหรับการซื้อขายล่วงหน้าอยู่ประการหนึ่ง คือถ้อยคำเสนอและสนองจะต้องใช้คำว่า สะลัมหรือสะลัฟ (ที่แปลว่าล่วงหน้า) ถ้าใช้ถ้อยคำอื่นถือว่าข้อตกลงนั้นใช้ไม่ได้และมีเงื่อนไขอีกว่าข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าจะต้องไม่นำสิทธิการตัดสินใจตามเงื่อนไขที่ตั้งขึ้น (คิยารชะรัต) เข้ามาเกี่ยวข้องหมายความว่าข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าจะต้องกระทำกันในรูปแบบที่ได้ขาดปราศจากเงื่อนไขเพราะสิทธิการตัดสินใจตามเงื่อนไขนั้นถูกบัญญัติขึ้นโดยถือเป็นข้อตกลงยกเว้นในการซื้อขายแบบธรรมดาทั่วไป ดังนั้นจะเอาการซื้อขายล่วงหน้าไปเทียบเคียง (กียาส) กับการซื้อขายแบบธรรมดาไม่ได้ จึงถือว่าเรื่องสิทธิการตัดสินใจตามเงื่อนไขยังคงเป็นสิ่งต้องห้ามอยู่ตามนัยของการซื้อขายล่วงหน้า และเงื่อนไขในการซื้อขายล่วงหน้าอีกข้อหนึ่งก็คือจะต้องมีการมอบต้นทุนคือราคาในสถานที่ที่ทำการตกลงการซื้อขาย และสิทธิการตัดสินใจตามเงื่อนไข (คิยารชะรัต) ในข้อตกลงซื้อขายนั้นจะทำให้เงื่อนไขข้อนี้เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะสิทธิการตัดสินใจตามเงื่อนไขจะเป็นข้อขัดข้องที่ไปแย้งสิทธิการครอบครองราคาของผู้ขายล่วงหน้ากับรับราคา การรับราคาจึงเป็นแต่เพียงการรับตามรูปแบบเท่านั้นยังไม่ใช่การรับที่สมบูรณ์ ซึ่งสิ่งนี้จะก่อความขัดแย้งขึ้นระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายขึ้นได้ ก่อนที่ข้อตกลงซื้อขายจะสมบูรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสนาไม่อนุญาต ดังนั้นข้อตกลงที่มีการตั้งเงื่อนไขให้มีสิทธิการตัดสินใจ (คิยารชะรัต) จึงเป็นโมฆะในการซื้อขายล่วงหน้า ส่วนสิทธิ์ในการตัดสินใจในสถานที่ตกลงซื้อขาย (คิยารมัจญลีย) ยังคงมีอยู่ในการตกลงซื้อขายล่วงหน้าเพราะสิทธิการตัดสินใจนี้จะสิ้นสุดเมื่อผู้ซื้อผู้ขายแยกย้ายกันไป และผู้ซื้อผู้ขายจะแยกย้ายกันไปก็ต่อเมื่อการตกลงสิ้นสุดสมบูรณ์แล้ว ดังนั้นสิทธิการตัดสินใจในสถานที่ตกลงซื้อขายกับเงื่อนไขของการซื้อขายล่วงหน้าจึงไม่ขัดกัน

3.ต้นทุนคือราคาที่ผู้ซื้อล่วงหน้าจ่ายให้แก่ผู้ขายซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้

-ราคาต้องเป็นที่รู้กันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทั้งจำนวนและสกุลเงินตรา เช่นราคาหนึ่งหมื่นบาทหรือสองพัน ดอลลาร์ เป็นต้น แล้วถ้าหากราคาที่นำมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ใช้การตวงหรือการชั่งเช่นข้าวสาลีหรือน้ำตาลทราย เป็นต้น ก็มีเงื่อนไขว่าต้องระบุปริมาณและน้ำหนักที่ชัดเจนเช่นหนึ่งพันลิตรหรือหนึ่งพัน กิโลกรัม และจะต้องระบุลักษณะของราคาด้วยมีคุณภาพอยู่ในระดับใด ถ้าหากราคาเป็นสิ่งที่มองเห็นอยู่เช่นกองข้าวสาลีที่ใช้เป็นราคาแลกเปลี่ยนกับสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดหรือเป็นกองเหรียญกษาปณ์มีเงื่อนไขว่าจะต้องระบุจำนวนที่แน่นอน ไม่ต้องระบุลักษณะประเภทและชนิดของผู้ซื้อล่วงหน้ามอบราคาและผู้ขายล่วงหน้ารับราคาในสถานที่ที่ตกลงซื้อขาย ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายจะแยกย้ายกันไปเพราะการมอบราคาเป็นรากฐานของค่าการซื้อขายล่วงหน้า เมื่อไม่มีการมอบราคาการทำข้อตกลงก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะจะ

เป็นการแลกเปลี่ยนหนี้ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม เงื่อนไขในการมอบราคานั้นคือจะต้องเป็นการมอบราคาจริงๆ ถ้าหากใช้วิธีการโอนเงินให้แก่ผู้ขายล่วงหน้าถือว่าใช้ไม่ได้เพราะการโอนหนี้ให้แก่ผู้ขายไม่ถือว่าเป็นการรับราคา

4.สินค้าล่วงหน้าคือสินค้าที่ตกลงซื้อขายล่วงหน้าซึ่งฝ่ายผู้ขายได้ให้สัญญาว่าจะนำมามอบให้แก่ผู้ซื้อแลกเปลี่ยนกับราคาที่ผู้ซื้อได้จ่ายไว้ล่วงหน้าไปแล้ว มีเงื่อนไขดังนี้

-สินค้าต้องเป็นสินค้าที่สามารถกำหนดลักษณะได้ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันโดยสามารถบอกลักษณะของสินค้าได้อย่างชัดเจนและแม่นยำจนหาความเคลือบแคลงและจนหมดข้อแตกต่างระหว่างสินค้าอย่างเดียวกันที่มีหลายประเภท ยกเว้นความแตกต่างและน้อยที่ปกติแล้วผู้คนไม่ให้ความสำคัญหลักฐานเรื่องนี้ได้แก่ หะดิษที่ยับดุลเลาะห์ บุตน์ อะบี เอาฟา (ร.ด) ได้รายงาน

إنا كنا نسلف على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم وأبي بكر و عمر في الحنطة والشعير والزبيب والتمر وسألت ابن فقال مثل ذلك

ความว่า พวกเราเคยทำการซื้อขายล่วงหน้าในสมัยของท่านรอซูลุลลอฮ์ (ซ.บ) ในสมัยท่านอุมัยร และสมัยท่านอนุร (ร.ด) ในข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ องุ่นแห้งและอินทผลัมแห้ง รายงานโดยบุคคอรี

وعن ابن عباس رضي الله عنهما أنه قال في السلم في الكر ابليس : إذا كان زرعاً معلوماً إلى أجل معلوم فلا بأس

เล่าจาก อิบน์ อับบาส (ร.ด.) ว่าเขา ได้กล่าวไว้ในเรื่องการซื้อขายล่วงหน้าผ้าฝ้ายชนิดขาว เมื่อรู้ขนาด และกำหนดเวลาที่ไม่เป็นไร (คือการซื้อขายล่วงหน้าได้)

และเล่าจากอะบี อันนัร (ร.ด) ว่า มีผู้ถามอุมัร (ร.ด)ถึงเรื่องการซื้อขายล่วงหน้าผ้าไหม เขาตอบว่า" ไม่เป็นไร (คือซื้อขายล่วงหน้า เพราะสามารถบอกลักษณะ ได้อย่างแม่นยำสำหรับสินค้าอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ก็ให้ใช้หลักฐานเทียบเคียง (กียาส) กับสินค้าที่ได้ระบุไว้นั้น ไม่ว่าจะ เป็น สินค้าที่มีมาแต่ดั้งเดิม หรือสินค้าที่เกิดขึ้นใหม่ หรือมีขึ้นในอนาคตก็ตาม ตราบที่ยังคงมีความหมายร่วมกัน คือสามารถกำหนดลักษณะสินค้านั้นได้แม่นยำ แม้ว่าจะไม่เหมือนกันก็ตาม ถ้าหากสินค้านั้นไม่สามารถกำหนดลักษณะได้อย่างแม่นยำก็จะนำมาซื้อขายล่วงหน้าไม่ได้ เพราะเป็นการ ตกลงซื้อขายสิ่งที่ไม่รู้แน่ชัดว่าเป็นอย่างไร อันจะเป็นเหตุให้เกิดการพิพาทระหว่างกันได้ และในเรื่องนี้นัก นิติศาสตร์อิสลามได้ยกตัวอย่างไว้มากมาย เช่น หนังสือ ซึ่งมีความหนาบางไม่เท่ากัน ซึ่งความหนาบางเป็น เป้าหมายของการซื้อขาย เช่น อัญมณี ซึ่งมีราคาแตกต่างกันตามความงาม และน้ำหนักของมัน ซึ่งไม่อาจ กำหนดได้อย่างแม่นยำ และให้ไปเทียบเคียง (กียาส) กับสินค้าอื่น ๆ ที่ไม่อาจกำหนดลักษณะได้อย่างแม่นยำสำหรับพ้อค่า นับอยู่ในสินค้าจำพวกที่ไม่สามารถกำหนดลักษณะได้อย่างแม่นยำ ได้แก่สินค้าที่ทำให้สุกด้วยไฟ ด้วยการปิ้งย่างต้มหรือทอด เพราะความอ่อนและแรงของไฟไม่สามารถควบคุมแตกต่างกันไม่อาจควบคุมได้อย่างแม่นยำ

ส่วนสินค้าที่ขึ้นไฟเพื่อแยกส่วน เช่น เนยที่ใช้ไฟแรงแยกออกจากนม น้ำผึ้งที่ใช้ไฟแยกออกจากไข การซื้อ ขยายล่วงหน้าสินค้าเหล่านี้ถือว่าใช้ได้ เพราะไฟไม่ส่งผลมากนักในกรณีนี้ - ผู้ซื้อและผู้ขายล่วงหน้า จะต้องรู้ประเภท ชนิด ขนาด ปริมาณ และลักษณะของสินค้า สำหรับประเภทเช่น ข้าวสาร ชนิด เช่น ข้าวหอมมะลิ หรือข้าวสาลีให้ เป็นต้น ขนาดปริมาณเช่น หนึ่งพันถึง ถ้าหากเป็นสินค้าที่ใช้ ตวง หรือใช้มาตราวัดกับสินค้าที่ใช้การวัดลักษณะ เช่น สี หรือลวดลาย ความบาง ความหนา และลักษณะ อื่นที่มีเป็น เป้าหมายการใช้งานแตกต่างกัน หลักฐานในเรื่องท่านรอซูลุลเลาะห์ (ช.บ.)

ความว่า ผู้ซื้อขยายล่วงหน้า ให้เขาจงซื้อขยายล่วงหน้าในเครื่องตวงที่รู้จักกันดี และในเครื่องชั่งที่รู้จัก ดี ให้นำวิธีการอย่างอื่นที่ใช้เป็นเครื่องกำหนดรู้สินค้าไปเทียบเคียง (กยาส) กับการตวงการชั่ง - จะต้องเป็นสินค้าที่ไม่นำสิ่งของหลายชนิดที่แตกต่างกันมาปะปนกัน เช่น อาหาร สัตว์ที่ผสมด้วยข้าวสาลี และอย่างอื่น เป็นต้น ถ้าหากรู้ชนิดของสิ่งที่นำมาผสม และปริมาณของแต่ละชนิด และสามารถระบุได้แน่นอนก็อนุญาตให้ผู้ซื้อขยายล่วงหน้าได้ เช่น ผ้าที่ผสมระหว่างขนสัตว์กับฝ้าย เป็นต้น และรู้ปริมาณที่นำแต่ละชนิดมาผสมกันอย่างแน่ชัดก็ยินยอมให้ทำการซื้อขยายล่วงหน้าได้ และอนุญาตให้ผู้ซื้อขยายล่วงหน้าสิ่งอื่นมา ผสมเพื่อการถนอมและปรับปรุงคุณภาพสินค้านั้น เช่น เนยแข็ง ที่นำมาผสมมาเกลือและกลั่นหอมมาเจือปน เพื่อให้คุณภาพของเนยแข็งดีขึ้น ก็อนุญาตให้ผู้ซื้อขยายล่วงหน้าได้เช่นเดียวกัน - สินค้าต้องเป็นสิ่งที่ยังไม่นำมาส่งมอบให้ในทันที หมายถึงเป็นสิ่งที่ระบุลักษณะไว้อยู่ในความรับผิดชอบ ของผู้ขายโดยไม่เจาะจงขึ้นของสินค้า เช่น ผู้ซื้อมอบราคาหนึ่งพันบาทให้แก่ผู้ขายล่วงหน้าเป็นราคาผ้าดิบ ขึ้นที่ได้ระบุลักษณะไว้อย่างแน่นอนชัดเจนแล้ว ดังนั้นถ้าหากผู้ซื้อกล่าวว่า ฉันมอบเงินจำนวนหนึ่งพันบาท ให้แก่ท่านล่วงหน้าเป็นราคาผ้าดิบขึ้นนี้โดยที่ผ้าดิบขึ้นนั้นมีอยู่แล้วและถูกบัญญัติขึ้นสำหรับการซื้อขยายที่จะ ยังไม่มอบให้ในทันที แต่จะคงติดค้างอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ขาย จนกว่าจะถึงเวลาส่งมอบกัน และ เพราะ คำที่ว่า "ล่วงหน้า" นั้นหมายความว่าสินค้าจะยังไม่มีภาระระบุอย่างเจาะจงแล้วด้วยคำทั้งสองจึงขัดกัน ดังนั้นข้อตกลงซื้อขายดังกล่าวจึงถือว่าใช้ได้

- ต้องมีความสามารถนำสินค้ามาส่งมอบให้ได้ตามกำหนดเวลาและตามชนิดของสินค้าที่ระบุไว้ โดย ค่อนข้างแน่ใจว่าจะมีสินค้าชนิดนั้นเมื่อถึงเวลาส่งมอบ แม้จะเป็นการนำเข้ามาจำหน่ายหรือใช้สอยกัน ตามปกติ ถ้าหากมีการตกลงซื้อขายล่วงหน้าสำหรับสินค้าที่ขาดตลาดในช่วงเวลาส่งมอบ เช่น ซื้อขายองุ่นหรืออินทผลัมสุกครั้งเดียวในฤดูหนาว เป็นต้น การตกลงซื้อขายสินค้าชนิดล่วงหน้าก็ถือว่าใช้ได้ เช่นเดียวกับการตกลงซื้อขายล่วงหน้าสินค้าที่หาได้ยากเช่นเตงโมขนาดที่แน่นอน หรือเตงโมที่มาจากเมือง หนึ่งที่เจาะจงแน่นอน ซึ่งเมืองนั้นผลิตเตงโมได้น้อยเพราะเมืองมีขนาดเล็ก เป็นต้น เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว ผู้ขายไม่มีความสามารถส่งมอบสินค้าชนิดนี้ได้ และเพราะบางครั้งอาจเกิดโรคระบาดหรือมีเหตุสุดวิสัย เกิดขึ้นที่ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ถ้าหากมีการตกลงซื้อขายล่วงหน้าสินค้าที่มีขุก แต่เมื่อถึง กำหนดส่งมอบหาสินค้าไม่ได้ ข้อตกลงนั้นจะยังไม่ยกเลิก แต่ให้ผู้ซื้อเลือกเอาระหว่างการรอคอยจนกว่าจะมีสินค้านั้น หรือยกเลิกข้อตกลงการซื้อขายล่วงหน้า และขอรับราคาที่จ่ายล่วงหน้าไปคืน โดยไม่มีการ เพิ่มเติมหรือลดหย่อน และที่ต้องระวังที่นี้คือ ไม่ยินยอมให้แลกเปลี่ยนสินค้าเป็นอย่างอื่น เช่น

แลกเปลี่ยน ข้าวสาลีกับเนย หรือแลกเปลี่ยนผ้ากับเหล็ก เป็นต้น แต่ให้ยกเลิกการซื้อขายล่วงหน้าเสียก่อน เมื่อผู้ซื้อไม่ ประสงค์รอคอยหลังจากนั้น ให้ผู้ซื้อขอรับราคาที่จ่ายไปล่วงหน้าคืน แล้วนำราคาไปซื้อสินค้า ที่ต้องการจาก ผู้ขายล่วงหน้าหรือซื้อจากผู้อื่นก็ได้ หรือปล่อยราคาให้ผู้ขายต่อไป และผู้ขายก็มีสิทธิที่จะ ขายสินค้าที่เขามี ให้แก่ผู้ซื้อด้วยราคานั้นก็ได้ หรือจะคืนราคาให้แก่ผู้ซื้อก็ได้ และมีอีกข้อหนึ่งที่ควร ระมัดระวังก็คือไม่ อนุญาตให้ผู้ซื้อสินค้าล่วงหน้าขายสินค้า ให้แก่ผู้ใดก่อนที่ตนจะได้รับมอบสินค้ามา ซึ่ง แตกต่างจาก พฤติกรรมของพ่อค้าส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ที่พวกเขามักจะขายสินค้าที่นำเข้ามาจาก ต่างประเทศก่อนที่สินค้า ที่สินค้าจะมาถึงและก่อนที่จะได้รับสินค้า วิธีการที่จะทำให้การซื้อขายนี้ถูกต้อง ก็คือให้เขาทำข้อตกลงซื้อ ขายล่วงหน้าตามเงื่อนไข ไม่ว่าจะเป็สินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศหรือ เป็นสินค้าอื่นก็ตามและยินยอม ให้เขาส่งมอบสินค้าที่ไม่ใช่สินค้านำเข้าเมื่อตรงตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ ถึงแม้ว่าสินค้านำเข้าของเขาจะ มาถึงอย่างปลอดภัยและเขาได้รับมันมาแล้วก็ตาม

-ต้องระบุกำหนดเวลาที่แน่นอนที่จะต้องส่งมอบสินค้า โดยกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าไว้อย่าง แน่นนอนและรู้กันดีทั้งสองฝ่ายเช่นผู้ซื้อกล่าวว่า “ฉันตกลงจะซื้อสินค้าขายล่วงหน้ากับท่านด้วยราคาหนึ่ง พันบาทเป็นค่าผ้าสิบชิ้นซึ่งมีลักษณะอย่างนั้นอย่างนี้” พร้อมระบุลักษณะโดยท่านต้องส่งมอบผ้าชิ้นให้ฉัน ภายหลังจากวันที่ทำสัญญาตกลงกันเป็นเวลาหนึ่งเดือนหรือต้นเดือนนั้นต้นเดือนนี้พร้อมระบุชื่อเดือนถ้า หากไม่มีการระบุกำหนดเวลาหรือระบุกำหนดเวลาที่ไม่แน่นอน เนื่องจากว่าไม่รู้เมื่อใดนายเคซจะเดินทาง มาถึง และการเก็บเกี่ยวก็ต้องใช้เวลาระยะหนึ่งนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง และพิพาทกันขึ้นได้ในการ กำหนดเวลาที่จุดมุ่งหมายหลักฐานจากหะดีษท่านนบี (ซ.ล) ที่ได้กล่าวว่าความว่า ไปยังกำหนดเวลาที่รู้ แน่นนอนและข้อควรระวัง ถ้าหากผู้นำสินค้านำมาก่อนถึงเวลาส่งมอบผู้ซื้อจะต้องถูกบังคับให้สินค้านั้นไว้ ถ้า หากผู้ซื้อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในช่วงเวลาที่มีอยู่ และผู้ซื้อ ไม่มีวัตถุประสงค์หลักในการที่ได้ กำหนดเวลา ส่งมอบไว้หรือไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะไม่ยอมรับสินค้า ดังนั้นถ้าหากเป็นสินค้าที่ต้องเสีย ค่าใช้จ่าย เช่น สัตว์ที่จ่ายค่าอาหาร และการดูแล เป็นต้น หรือมีวัตถุประสงค์หลักเช่นสั่ง ซื้อไว้สำหรับ โอกาสพิเศษ หรือ สินค้าที่มาถึงก่อนกำหนดนั้นอยู่ในช่วงที่มีโจรชุกชุม เป็นต้น ก็อนุญาตให้ผู้ซื้อปฏิเสธที่ จะรับสินค้านั้น โดย ไม่ยินยอมให้บังคับผู้ซื้อรับสินค้านั้น เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้ซื้อต้องการเก็บสินค้าไว้ จำหน่ายในฤดูกาลของ มัน แต่เขาไม่มีโกดังเก็บสินค้า

-ต้องระบุสถานที่ส่งมอบสินค้าให้ชัดเจน ถ้าหากสถานที่ทำการตกลงซื้อขายล่วงหน้ากันนั้นไม่ เหมาะที่จะ ส่งสินค้า หรือเหมาะสมแต่การนำสินค้าไปส่งมอบต้องเสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นถ้าหากสถานที่ที่ตกลง กันมีความ เหมาะสม และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนำสินค้าไปส่งมอบ ให้ใช้สถานที่นั้นเป็นสถานที่ใน การส่งมอบ เมื่อไม่มีการระบุสถานที่นั้นเป็นสถานที่ในการส่งมอบไว้ในข้อตกลง ถ้าหากทั้งสองฝ่ายตกลง กำหนด สถานที่ส่งมอบอื่นที่มีเหมาะสมในการส่งมอบ ก็จำเป็นต้องใช้สถานที่นั้นส่งมอบ และถ้าหากมี การขัดแย้ง กันในเรื่องนี้ถือเอาธรรมเนียมปฏิบัติ (อฺรุหฺฟ) เป็นหลักในการพิจารณา การซื้อขายที่เข้าข่ายในรูปแบบของสลัม

1. ข้อตกลงว่าจ้างทำของ คือการที่คนหนึ่งว่าจ้างให้ผู้อื่นที่มีอาชีพในการประดิษฐ์สินค้าของ ทำของ อย่างหนึ่งที่อยู่ในสายอาชีพของช่างผู้ประดิษฐ์ โดยวัตถุที่นำมาประดิษฐ์เป็นของช่าง เป็นข้อตกลงที่แพร่หลายอย่างกว้างขวางในยุคนี้ ทำข้อตกลงนี้อธิบายข้อตกลงนี้และก่อนที่ จะอธิบายถึงข้อตกลงนี้ขอ ยกตัวอย่างมาให้ดูดังนี้

- ว่าจ้างช่างทำรองเท้าให้ทำรองเท้าให้ โดยหนังที่นำมาทำรองเท้าและอุปกรณ์อื่น ๆ เป็น ของช่างทำรองเท้าไม่ใช่เป็นของผู้ว่าจ้าง

-และที่อยู่ในข้อตกลงนี้ด้วยก็คือ การรับเหมาทำงานของช่างไม้ เจ้าของบ้านให้ช่างไม้ รับเหมาทำงานอย่างหนึ่งที่แน่นอนที่ทำได้ด้วยไม้หรืออะลูมิเนียมก็ตาม โดยวัตถุก่อสร้างเป็นของ ช่างไม้ซึ่งอาจรวบรวมถึงกระจกลูกบิด และกุญแจ

การว่าจ้างทำเครื่องประดับบ้าน เช่น ตู้เตียง เป็นต้น โดยวัสดุอุปกรณ์เป็นของช่างตาม แบบที่ผู้ว่าจ้างต้องการ และตามที่ได้ตกลงกัน และตัวอย่างอื่น ๆ อีกมากมายที่อยู่ในลักษณะ เดียวกันกับที่กล่าวมานี้ ข้อตกลงว่าจ้างในลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันในหมู่นักวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม และสามารถที่จะกล่าวได้โดยสรุปดังนี้

ถ้าหากข้อตกลงนี้มีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าตามที่ได้กล่าวมา อัน ได้แก่ การระบุลักษณะ ได้อย่างแม่นยำ และสามารถกำหนดวัสดุที่จะนำมาใช้ตามข้อตกลงได้ อย่างแน่นอนมีการกำหนดเวลาที่จะส่งมอบงาน และมีการจ่ายราคาทั้งหมดในสถานที่ที่ทำการ ตกลงว่าจ้าง และเงื่อนไขอื่น ๆ ที่กล่าวมาก็สามารถที่จะตัดสินได้ว่าข้อตกลงนี้ใช้ได้ โดยถือว่า เป็นข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า จะมีการใช้คำพูดว่า ซื้อขายก็ตามเพราะสิ่งที่นำมาพิจารณาในการ ทำข้อตกลงก็คือเจตนาและความหมาย ไม่ได้พิจารณาตามถ้อยคำ และข้อตกลงนี้ไม่สอดคล้อง กับเงื่อนไขของการซื้อขายล่วงหน้าตามที่ได้กล่าวมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนจำนวนมากใช้ยึดถือ ปฏิบัติกันในยุคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขการมอบราคาล่วงหน้าในสถานที่ที่ทำการตกลงกัน เพราะผู้ว่าจ้างส่วนมากจะจ่ายราคาเพียงบางส่วนให้แก่ผู้รับจ้างขณะทำการตกลงและบางทีไม่ได้ จ่ายราคาให้ผู้รับจ้างเลย หลังจากนั้นจึงทยอยจ่ายให้เป็นงวดๆ หรือจะจ่ายให้เมื่อผู้ว่าจ้างทำงาน เสร็จเรียบร้อยแล้ว และบางทีก็มีราคาสวนหนึ่งเหลือไว้ให้แก่ผู้รับจ้างที่จะรับไปในภายหลัง ที่ กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติกันซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ไม่ถือเป็นข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า และถือเป็นข้อตกลงที่ใช้ไม่ได้ ตามมัซฮับซาฟีอี แต่มัซฮับอะบูฮานีฟะห์ ถือว่า ข้อตกลงจะต้องอธิบาย อย่างละเอียดจนผู้รับจ้างหายสงสัยที่อาจนำไปสู่การพิพาทระหว่างทั้ง สองฝ่าย เช่น ต้องระบุวัสดุที่จะนำมาทำ ที่มาของวัสดุ และอื่น ๆ เราไม่เห็นว่าจะข้อขัดข้องใด ๆ ที่จะยึดถือตามมัซฮับของอะบูฮานีฟะห์ และการตัดสินว่าการปฏิบัติต่อกันตามข้อตกลงนี้ใช้ได้ เพื่อให้ผู้คนได้รับความสะดวกเพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อ

ข้อตกลงนี้และผู้คนก็ได้ยึดถือปฏิบัติการอยู่เพื่อให้ได้รับความพอพระทัยของอัลลอฮฺตาอาลาและสอดคล้อง กับแนวทางของของท่านนบี (ซ, บ.) อัลลอฮฺทรงรู้ยิ่ง

2. ขยายบ้านบนแผนผัง ถ้าบ้านและห้องชุดมีลักษณะที่แน่นอน ผู้ซื้อและผู้ขายรู้ขนาดบ้านและห้องชุดตลอดจนรู้วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเช่นปูนซีเมนต์ และขนาดของเหล็กเป็น และผู้ซื้อ ได้ชำระราคาทั้งหมดในสถานที่ที่ทำการตกลงกันข้อตกลงนี้ก็ถือว่าใช้ได้และตกเป็นการซื้อ ขยายแบบล่วงหน้า (สล้ม) ถ้าหากเงื่อนไขของการซื้อขายล่วงหน้า (สล้ม) ไม่สอดคล้องกับ ข้อตกลงนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนยึดถือปฏิบัติกันส่วนใหญ่ เพราะเราไม่พบว่ามีผู้ใดจ่ายราคา ทั้งหมดขณะทำการตกลงซื้อขายและไม่มีใครรู้ว่ามีการใช้วัสดุอะไรบ้างในการก่อสร้าง ก็ ถือว่าเป็นการตกลงว่าจ้างทำของและถือว่าเป็นข้อตกลงที่ใช้ได้ตราบเท่าที่ผู้คนส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่เช่นนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องระบุวัสดุก่อสร้างขณะทำการตกลงกันอย่างละเอียดจนไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ที่จะนำไปสู่การพิพาท และในข้อตกลงนั้นจะต้องไม่มีเงื่อนไขที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติศาสนาที่จะทำให้ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ การซื้อขาย จ่ายล่วงหน้า การซื้อขายล่วงหน้ามีกล่าวในอัลกุรอานหะดีษและอิหม่าอ เมื่อใดมีการซื้อจะต้องบอกกล่าวพร้อมกับเขียนสัญญาด้วยอาบัส ในเรื่องของการจ่ายล่วงหน้านี้ เป็นเรื่องซ่อมแซม หรือทำให้ดีขึ้น ยัลลอฮฺทรงสนับสนุน และอนุมัติ หะดีษอิบนุอับบาสเล่าว่าเมื่อตอนที่ไปที่มาดินะก็ให้หันมาทำการซื้อขายผลไม้ และมีการยกัด 1 ปี 2 ปี 3 ปีและในปีก็บอกว่าใครที่ทำการอาักัดในบางสิ่งบางอย่างก็ต้องบอกด้วยว่าก็กิโลกัรรม จะเอามากหรือน้อย หรือ จะเยาเมื่อไหร่ ชนิดใด วันไหน

อิหม่าอียิมนุอาซีย และรวมถึงนักวิชาการ การอาักัด นั้นเป็นสิ่งที่อนุมัติเพราะมนุษย์จำเป็นสิ่งนี้ โดยเฉพาะผู้ ที่ทำการเกษตร การค้าขาย เพื่อต้องการความช่วยเหลือในสิ่งที่เขาจะได้รับจากการเกษตรของเขา หรือผลไม้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ญานิศา เผื่อนพะ (2561) งานวิจัยเรื่อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายใหม่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายใหม่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยภาครัฐและ ภาคธนาคาร/สถาบันการเงิน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือตัวแทนด้านสินเชื่อของธนาคารที่ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการรายใหม่ และผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมกับบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม(บสย.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายใหม่ ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก คือ 1. ด้านธนาคารและสถาบันการเงิน ได้แก่เงื่อนไขการให้สินเชื่อมีความซับซ้อน ระยะเวลาอนุมัติยาวนาน และสถาบันเงินกู้ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลไม่ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการให้สินเชื่อที่แท้จริง 2. ด้านผู้ประกอบการ ได้แก่ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ,ไม่มีแผนดำเนินธุรกิจอย่างชัดเจน และขาดความเข้าใจในการขอสินเชื่อ และ 3. ด้านรัฐบาล ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร 1) แนวทางการแก้ไขปัญหา รัฐบาลควรจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนผู้ประกอบการรายใหม่ ซึ่งเน้นด้านวงเงินกู้ การกำหนด

ระยะเวลาการชำระเงิน และดอกเบี้ยในกรณีพิเศษ และมีนโยบายผลักดันให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ ในส่วนของธนาคาร/สถาบันการเงิน ควรลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลง, ให้กู้ยืมหรือให้หลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน และมีระยะเวลาในการชำระหนี้ให้ยาวขึ้น

สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์(2559) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ประกอบการ SMEs จะต้องปรับปรุงการจัดการภายในองค์กรอย่างจริงจัง รวมถึงการปรับปรุงด้านระบบบัญชีและการเงิน อีกทั้งจะต้องเริ่มต้นติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการในอนาคต และจะต้องรักษาวินัยทางการเงิน ไม่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจ ด้านธนาคารพาณิชย์ จะต้องปรับเปลี่ยนขั้นตอนการวิเคราะห์สินเชื่อให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรที่จะเข้าร่วมกับโครงการของภาครัฐ เพื่อสนับสนุนเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ SMEs ได้ง่ายขึ้น รวมถึงการจัดอบรมหลักสูตรทางด้านการเงินและการบัญชีให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความรู้ในระบบการเงินและบัญชีที่ถูกต้อง จะทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ด้านภาครัฐหน่วยงานของรัฐ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย(ธพว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องให้การสนับสนุนเงินทุนกับผู้ประกอบการโดยตรง แต่ในอดีตที่ผ่านมา ผู้ประกอบการขนาดย่อม มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจาก ธพว. ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ธนาคารมักจะพิจารณาสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการ SMEs ที่แข็งแกร่งแล้ว เนื่องจากผู้บริหารของธนาคารอาจจะกลัวปัญหาด้านหนี้เสีย จึงเป็นสาเหตุใหญ่ที่ ธพว. มักจะให้การสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

2.4 โซ่อุปทาน (Supply Chain)

กระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางธุรกิจตั้งแต่แหล่งของวัตถุดิบต้นน้ำ (Up Stream Source) จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการปลายน้ำ (Down Stream Customers) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ จะครอบคลุมถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดและการผลิต รวมถึงกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้าจนถึงมือผู้ต้องการสินค้า (บวรวิทย์ โรจน์สุวรรณ, 2551) สินค้าหรือบริการต่างๆ ที่ผลิตออกสู่ตลาดจะต้องผ่านทุกจุดหรือหน่วยต่างๆตลอดทั้งสายของซัพพลายเชน ดังนั้นคุณภาพของสินค้าและบริการนั้น จะขึ้นอยู่กับทุกหน่วยมิใช่หน่วยใดหน่วยหนึ่งโดยเฉพาะ (สำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2559)

การจัดการโซ่อุปทาน Robert B.Handfield & Ernest L.Nichols, Jr. อ้างใน บวรวิทย์ โรจน์สุวรรณ (2551) ให้นิยามว่า “Supply Chain Management (SCM) is the integration and management of supply chain organizations and activities through cooperative organizational relationships, effective business processes, and high levels of information

sharing to create high-performing value systems, that provide member organizations a sustainable competitive advantage.”เป็นการจัดกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอุปทานของสินค้าและบริการ โดยการปฏิสัมพันธ์จะมีลักษณะบูรณาการ โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม และตอบสนองความต้องการของตลาด, การผลิต, การกระจายและการส่งมอบสินค้าและรวมถึงการสื่อสารสารสนเทศของข้อมูลและข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดต้นทุนรวมของธุรกิจและเพิ่มศักยภาพของการแข่งขัน

ความสำคัญของการจัดการโซ่อุปทานทำให้องค์กรมีการบริหารต้นทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การแข่งขันทางธุรกิจมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก การตอบสนองต่อความต้องการที่รวดเร็วทันตามความเปลี่ยนแปลงของลูกค้า และอยู่บนพื้นฐานของต้นทุนการผลิตต่ำ กำไรสูงสุด โดยผลิตในปริมาณที่พอเหมาะ ดังนั้นการนำเครื่องมือเข้ามาช่วยในการบริหารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และเครื่องมือที่สามารถช่วยผู้ประกอบการในสภาวะการแข่งขันในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีก็คือ ระบบการบริหารจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ซึ่งเป็นระบบการบริหารที่มีแนวคิดที่มุ่งเน้นความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบการบริหารที่สนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการบริหารจัดการให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสามารถส่งมอบสินค้าหรือชิ้นงานให้กับหน่วยงานถัดไปได้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งผลิตเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ส่งถึงมือลูกค้าได้ตามที่ลูกค้าต้องการแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าองค์กรไม่สามารถแข่งขันได้โดยลำพังอีกต่อไปแล้ว แต่จะต้องแข่งขันกันในรูปของโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือการแข่งขันที่เป็นแบบเครือข่าย ซึ่งองค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีโครงสร้างที่เหมาะสม และสามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในเครือข่ายเพื่อเสนอสิ่งที่ดีกว่าและรวดเร็วกว่าให้กับลูกค้าของตน (ภคมน กิจนุสนธิ์, 2559)

การวัดสมรรถนะของโซ่อุปทาน คือการวัดประเมินว่าการจัดการโซ่อุปทานจะช่วยลดต้นทุนหรือเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กรได้อย่างไร ซึ่งปัจจุบันอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีต้นทุนที่เกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานถึง 75% ของต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด (Palevich, 1999 อ้างในถึง สำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2559) การวัดสมรรถนะของโซ่อุปทานโดยทั่วไป จะแบ่งออกเป็น 3 ด้าน (Lankford, 2004 อ้างในถึง สำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2559)

1. ด้าน Efficiency โดยให้ความสำคัญกับต้นทุนที่ต่ำที่สุด (Minimizing cost) ด้วยการลดต้นทุนของสินค้าคงคลัง (Inventory cost) หรือ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนของสินค้า Efficiency ที่ดีของบริษัท คือการที่มีกับอัตราการหมุนเวียน (Turnover) ของสินค้าคงคลังที่สูง
2. ด้าน Responsiveness โดยจะวัดจาก lost sale ที่เกิดจากการลดสินค้าคงคลัง การจัดการโซ่อุปทานที่ดีจะต้องตอบสนองต่อความไม่แน่นอนของตลาดและความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

3. ด้าน Effectiveness โดยการจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพจะสัมพันธ์กับการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าหรือที่เรียกว่า “Value chain” ซึ่ง Effectiveness ของการจัดการโซ่อุปทานจะให้ความสำคัญกับการสร้าง Value chain มากกว่าการลดต้นทุนสินค้าคงคลัง (inventory cost) และการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน improving productivity) ด้านต้นทุน (Cost) จะเป็นการวัดประสิทธิภาพด้านการลดต้นทุนที่ต่ำที่สุด (minimize cost)

เครื่องมือที่ใช้วัดประสิทธิภาพและสมรรถนะของซัพพลายเชน SCOR Model (Supply Chain Operation Reference-Model หรือแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในโซ่อุปทานถือเป็นเครื่องมือที่งานวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้กัน ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี 1996 จากความร่วมมือระหว่าง Supply Chain Council (SCC) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระกับบริษัทอุตสาหกรรมต่างๆ มากกว่า 700 บริษัท โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนบริษัทหรือองค์กรที่สนใจในการจัดการโซ่อุปทานและการนำไปปฏิบัติ SCOR Model ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายลักษณะและแสดงให้เห็นกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า และช่วยแก้ปัญหาการขาดภาษามาตรฐานและกรอบการทำงานเดียวกันในการพัฒนาโซ่อุปทาน ส่วนประกอบของแบบจำลองอ้างอิงที่ช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ คือ มีการกำหนดกระบวนการทำงานต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนอกจากนี้ในแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานยังมีการกำหนดตัวชี้วัด (Metric) สำหรับวัดประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการเพื่อกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และยังมีการเสนอวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด (Best practice) ในแต่ละกระบวนการเพื่อที่จะให้บริษัทหรือองค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ (Supply-Chain Council, 2004 อ้างถึงใน สำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2559) SCOR model จะประกอบไปด้วย 6 กระบวนการจัดการหลักคือ

1. Plan เกี่ยวข้องกับการวางแผนต่างๆ
2. Source เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ จัดหา และการขนส่งวัตถุดิบ
3. Make เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจัดการคลังสินค้าสำเร็จรูป
4. Delivery เกี่ยวข้องกับการจัดการในการขนส่งสินค้าไปยังลูกค้า
5. Return เกี่ยวข้องกับส่งวัตถุดิบคืนกลับผู้ขายหรือผู้ส่งมอบ และรับสินค้าคืนจากลูกค้า
6. Enable เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ทำให้เกิดขึ้น หรือโครงสร้างพื้นฐานกฎข้อบังคับ และการจัดการข้อมูลสารสนเทศ

จาก 6 กระบวนการนี้สามารถแบ่งแบบจำลอง SCOR หรือ SCOR Model ได้เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 (Top level) เป็นการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาการดำเนินงานทั้ง 5 กระบวนการ

ระดับที่ 2 (Configuration Level) เป็นการกำหนดโครงแบบในกระบวนการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์การปฏิบัติการ เช่น จัดโครงสร้างให้เป็น Make-to-order หรือ Make-to-Stock

ระดับที่ 3 (Process Element Level) เป็นการระบุผังไหลของกระบวนการตามส่วนย่อยของกระบวนการที่ได้ระบุไว้ในระดับที่ 2

ระดับที่ 4 รายละเอียดจะไม่ถูกระบุไว้ใน SCOR Model โดยองค์กรสามารถกำหนดกิจกรรมย่อยหรือกระบวนการย่อยเฉพาะแต่ละองค์กร

กระบวนการที่ถูกแบ่งจะใช้อธิบายความสัมพันธ์ภายในโซ่อุปทานทั้งในอุตสาหกรรมที่ต่างกันหรือเป็นอุตสาหกรรมคนละประเภทกันก็สามารถที่จะเชื่อมกันได้หรือสามารถแสดงความสัมพันธ์กันได้ภายใต้แบบจำลองโซ่อุปทานและสามารถที่จะนำแบบจำลองโซ่อุปทานนี้มาอธิบายและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงโซ่อุปทานได้

โดยการวัดประสิทธิภาพด้านซัพพลายเชน SCOR Model จะมีการวัด 5 สมรรถนะคุณลักษณะการดำเนินงานด้วย 11 ตัวชี้วัด (โครงการศูนย์บริการข้อมูลโลจิสติกส์, 2556) ประกอบด้วย 1. สมรรถนะด้านความไว้วางใจ (Reliability : RL) เป็นความสามารถในการตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้าทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และเวลา โดยมี 2 ตัวชี้วัด คือ การเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ และการเติมเต็มคำสั่งซื้อ 2. สมรรถนะด้านการตอบสนอง (Responsiveness: RS) เป็นความเร็วในการตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้า ซึ่งตัวชี้วัดคือ รอบระยะเวลาเฉลี่ยการเติมเต็มคำสั่งซื้อสมบูรณ์ 3. สมรรถนะด้านความยืดหยุ่น (Agility : AG) ความสามารถและความยืดหยุ่นของกระบวนการในการตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยมี 3 ตัวชี้วัดคือ รอบระยะเวลาการปรับเปลี่ยนกระบวนการ, ความสามารถในการเพิ่มปริมาณ และความสามารถในการปรับลดปริมาณ 4. สมรรถนะด้านต้นทุน (Cost: CO) มี 2 ตัวชี้วัดโดยต้นทุนการบริหารซัพพลายเชนและต้นทุนสินค้า 5. สมรรถนะด้านทรัพย์สิน (Assets: AM) ความสามารถและประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ เพื่อสนับสนุนการตอบสนองคำสั่งซื้อของลูกค้า โดยมี 3 ตัวชี้วัดคือ รอบกระแสเงินสด, ผลตอบแทนของสินทรัพย์ และผลตอบแทนจากทุนหมุนเวียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณา หงส์ไทย (2551) อ้างถึงใน ภคมน กิจนุสนธิ์ (2559) ทำการศึกษาปัญหาอุปสรรคและกำหนดกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาการส่งมอบสินค้าของซัพพลายเออร์ โดยการศึกษาในครั้งนี้กำหนดขอบข่ายในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการส่งมอบสินค้าวัตถุดิบประเภทขิงสดของซัพพลายเออร์วัตถุดิบประสมเพื่อศึกษาลักษณะและผลกระทบของปัญหาและอุปสรรคการส่งมอบสินค้าของซัพพลายเออร์ที่มีต่อกระบวนการดำเนินงานของโรงงาน และกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาจากการศึกษาพบว่า ปัญหาการส่งมอบสินค้าของซัพพลายเออร์ส่วนใหญ่เกิดจากการที่กระบวนการสั่งซื้อไม่สัมพันธ์กับการจัดหาวัตถุดิบของซัพพลายเออร์ จึงได้เสนอแนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อใหม่ โดยการทำสัญญารายปีกับทางซัพพลายเออร์และแจ้งปริมาณความต้องการทั้งปีเพื่อให้ทางซัพพลายเออร์สามารถวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบได้ล่วงหน้าเป็นเวลานาน และนำเสนอแนวคิดในการปรับแผนการผลิตให้อยู่

ในช่วงของฤดูการเก็บเกี่ยวทำควบคู่กัน เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านคุณภาพของวัตถุดิบ ตลอดจนทำให้ซัพพลายเออร์สามารถจัดส่งได้ตามปริมาณที่ทางโรงงานต้องการ และทางบริษัทสามารถควบคุมราคาได้

ณัฐเศรษฐ์ น้ำคำ และสุรัชย์ บุญเจริญ (2560) ทำการศึกษาบริบทโซ่อุปทานข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำพระยา พบว่าเดิมเกษตรกรกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีการทำนาแบบดั้งเดิมไม่มีการวางแผน การรวมกลุ่ม ขาดการบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการผลิต การตลาด จึงทำให้ขาดทุนไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม จึงมีการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายและเป็นศูนย์การเรียนรู้การผลิตและการวางแผนในการบริหารจัดการข้าวขึ้น และมีข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่ง โดยภายในกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 4 กลุ่มพบว่า ยังไม่มีการจัดการด้านโซ่อุปทานข้าวให้เป็นไปตามระบบ ผลจากการทำวิจัยนี้เป็นจุดเริ่มต้นของความสำคัญโดยมีการพัฒนาการผลิตข้าวโดยสามารถลดต้นทุนของการผลิตข้าว โดยกลุ่มได้ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่มาส่งเสริมการผลิตข้าว เช่น ผลิตปุ๋ยจากมูลสัตว์ ผลิตน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น รวมทั้งมีการเพิ่มมูลค่าของสินค้า โดยมีการพัฒนาการแปรรูปสินค้าและจัดจำหน่ายขึ้นเอง เช่นการบรรจุหีบห่อที่มีคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตข้าวสู่ความสำเร็จ

เดชธรรม สังค์คร (2560) ศึกษาโซ่อุปทานเครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระบุว่า จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์เกษตรประกอบ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสินค้าเกษตรซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตของธุรกิจเครื่องแกง แนวคิดดังกล่าวประกอบด้วย แนวคิดทางด้านการผลิต ทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุน และแนวคิดเกี่ยวกับสินค้าเกษตร และการศึกษาครั้งนี้พบว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นวัตถุดิบที่เลือกซื้อจากชุมชนก่อน หากไม่เพียงพอจึงจะเลือกซื้อจากตลาดค้าส่งในตัวเมือง ด้านต้นทุนการผลิต พบว่า เครื่องแกงส้มมีต้นทุนสูงที่สุด รองลงมาคือเครื่องแกงเขียวหวาน และเครื่องแกงคั่ว ตามลำดับ การกำหนดราคาเครื่องแกง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลือกกำหนดราคาจำหน่ายเท่ากันในทุกชนิดเครื่องแกง โดยจำหน่ายในราคาปลีก 120 บาทต่อกิโลกรัม และจำหน่ายในราคาส่ง 100 บาทต่อกิโลกรัม จึงทำให้ขาดทุนจากการจำหน่ายเครื่องแกงส้มในราคาส่ง 1.04 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนวิถีการตลาดเครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า ร้อยละ 90 เป็นการจำหน่ายปลีก โดยสมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้นำไปจำหน่ายเองในตลาดชุมชน ได้แก่ ตลาดนัด ตลาดเทศบาล โรงเรียน โรงแรม และงานแสดงสินค้า ส่วนการจำหน่ายส่งจะมีพ่อค้าคนกลางรับจำหน่ายในตลาดนัดให้กับผู้บริโภค

การศึกษาของกันต์ อินทวงศ์ (2555) อ้างใน เดชธรรม สังค์คร (2560) ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานธุรกิจเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านการจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการจัดซื้อจัดหา การจัดการขนส่ง การจัดการส่งอำนวยความสะดวก การจัดการคลังสินค้า การจัดการเคลื่อนย้ายสินค้า การจัดการบรรจุภัณฑ์หีบห่อ และการจัดการสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการตามกระบวนการผลิตในโซ่อุปทานของธุรกิจเมล็ดมะม่วงหิมพานต์อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นธุรกิจต้นน้ำที่กลุ่มอาชีพเกษตรกรทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตและป้อนวัตถุดิบให้กับโซ่อุปทานกลางน้ำ ส่วนปลายน้ำเป็นการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และยังพบว่าปัญหาที่เกษตรกรเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญ นั้น

คือการขาดแคลนแรงงานซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 62.5 ปัญหาการขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิต ร้อยละ 55 ปัญหาด้านการขาดองค์ความรู้ในการผลิต ร้อยละ 49.5 และปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนในการผลิต ร้อยละ 33 ตามลำดับ

ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะฯ (2553) ศึกษาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตรกร ได้วิเคราะห์ว่าแบบแผนการบริโภคอาหารในประเทศและในตลาดโลกได้เปลี่ยนมาบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร รวมทั้งเทคโนโลยีการจัดการ เช่นการจัดซื้อแบบรวมศูนย์และมาตรฐานสินค้าของห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เอื้ออำนวยให้ธุรกิจเปลี่ยนแปลงสู่ระบบการผลิตภายใต้การจัดการโซ่อุปทานสมัยใหม่ และในการวัดศักยภาพในการดำเนินการธุรกิจด้านต่างๆของเกษตรกรและผู้ประกอบการในทุกขั้นตอนของโซ่อุปทาน ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านเพิ่มมูลค่า ด้านลดต้นทุน ด้านนวัตกรรม ด้านการตลาดและด้านสินเชื่อ การวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่า ปัญหาคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานและคอบางอย่างในแต่ละขั้นตอนของโซ่อุปทานเป็นสาเหตุให้ศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องลดลง การศึกษานี้พบอีกว่าปัญหาที่สำคัญที่กระทบต่อการจัดการโซ่อุปทานในแต่ละขั้นตอนของโซ่อุปทาน ในระดับการผลิตที่ต้นน้ำมีปัญหาที่สำคัญได้แก่ การขาดแคลนแรงงาน ปัญหาการโฆษณาขายปัจจัยการผลิตมีการบิดเบือน ในระดับกลางน้ำมีปัญหาด้านทุนการขนถ่ายสินค้า ปัญหาระบบขนส่งที่พึ่งพารถบรรทุกมากเกินไปจนก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมสูง สินค้าเกษตรบางชนิดยังไม่มีมาตรฐานทำให้ยากต่อการเพิ่มมูลค่าการผลิต ส่วนปัญหาสำคัญในระดับปลายน้ำ ได้แก่ ผู้ส่งออกรายเล็กขาดเครื่องมือบริหารความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ค่าเงินบาท อาหารในประเทศและอาหารนำเข้ายังมีปัญหาความไม่ปลอดภัยสูง เป็นต้น ภายใต้แรงกดดันจากภาวะราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ขณะที่ต้นทุนผลิตสูงขึ้น (Cost-price-Squeeze หรือ nut cracker) ภาคเกษตรไทยได้เริ่มมีการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

บวรวิทย์ โรจน์สุวรรณ (2551) ได้ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมกุ้ง ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้ให้ข้อมูลว่า ปัญหาของโรงงานส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากไม่มีขนาดกุ้งที่ต้องการ และปัจจัยในเรื่องขนาดกุ้งที่เป็นวัตถุดิบนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความสำเร็จในธุรกิจอุตสาหกรรมการแปรรูปกุ้ง การเลือกและการคัดสรรลูกกุ้งที่ดีมีคุณภาพเป็นการเพิ่มโอกาสที่เกษตรกรจะเลี้ยงได้ผลผลิตที่ดีและได้ขนาดตามเป้าหมายที่วางไว้

การตลาด (Marketing mix หรือ 4 Ps)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ 2546, 53; อ้างถึงใน ศรีสุตา ลีลาสุวัฒน์และคณะ, 2558:6 ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดว่า เป็นตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่กิจการใช้เพื่อให้มีอิทธิพลโน้มน้าวความต้องการผลิตภัณฑ์ของกิจการ ส่วนประสมการตลาด แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่มประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

(1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายสู่ตลาดเพื่อความสนใจ การจัดหา การใช้หรือการบริโภคที่สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Armstrong & Kotler, 2009:616) ประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้า บริการ และชื่อเสียงของผู้ขาย ผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นสินค้า บริการ สถานที่ บุคคล หรือความคิด ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องพยายามคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

(1.1) ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) หรือ ความแตกต่างทางการแข่งขัน (Competitive Differentiation)

(1.2) องค์ประกอบ (คุณสมบัติ) ของผลิตภัณฑ์ (Product Component) เช่น ประโยชน์พื้นฐาน รูปร่างลักษณะ คุณภาพ การบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า เป็นต้น

(1.3) การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่างและมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย

(1.4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น (New and Improved) ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

(1.5) กลยุทธ์เกี่ยวกับส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product Line)

(2) ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์/บริการ หรือเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์/ บริการคุ้มกับเงินที่จ่ายไป (Armstrong & Kotler, 2009, : 616) หรือหมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็น P ตัว ที่สองที่เกิดขึ้น ถัดจาก Product ราคาเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของ

ผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องคำนึงถึง (2.1) คุณค่าที่รับรู้ในสายตาของลูกค้า ซึ่งต้องพิจารณาการยอมรับของลูกค้าในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ว่าสูงกว่าผลิตภัณฑ์นั้น (2.2) ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง (2.3) การแข่งขัน (2.4) ปัจจัยอื่น ๆ

(3) การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรมใช้เพื่อเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากองค์กรไปยังตลาด สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายคือสถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง การจัดจำหน่ายจึงประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

(3.1) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel Distribution) หมายถึง กลุ่มของ บุคคลหรือธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์หรือบริการสำหรับการใช้หรือบริโภค (Kotler & Keller, 2009 : 787) หรือหมายถึง เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูก เปลี่ยนมือไปยังตลาด ในระบบช่องทางการจัดจำหน่ายจึงประกอบด้วย ผู้ผลิต คนกลาง ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ ทางอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรง (Direct Channel) จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทาง อุตสาหกรรม และใช้ช่องทางอ้อมจากผู้ผลิต ผ่านคนกลางไปยังผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม

(3.2) การกระจายตัวสินค้า หรือการสนับสนุนการกระจายตัวสินค้าสู่ ตลาด (Physical Distribution หรือ Market Logistics) หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การ ปฏิบัติการตามแผน และการควบคุมการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต และสินค้าสำเร็จรูป จาก จุดเริ่มต้นไปยังจุดสุดท้ายในการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าโดยมุ่งหวังกำไร (Kotler & Keller, 2009: 786) หรือหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวผลิตภัณฑ์ จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม การกระจายตัวสินค้าที่สำคัญมีดังนี้ การขนส่ง การเก็บรักษาสินค้า และการคลังสินค้า การบริหารสินค้าคงเหลือ

(4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการ หรือความคิด หรือต่อบุคคล โดยใช้จุดใจให้เกิดความต้องการหรือเพื่อเตือนความทรงจำ (Remind) ในผลิตภัณฑ์ โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรม การซื้อ (Etzel, Walker & Stanton, 2007: 677) หรือเป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขาย (Personal Selling) ทำการขายและการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คน (Non Personal Selling) เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลาย

ประการ องค์การอาจเลือกใช้หนึ่งหรือหลายเครื่องมือซึ่งต้องใช้หลักการเลือกใช้ เครื่องมือการสื่อสาร การตลาดแบบประสมประสานกัน [Integrated Marketing Communication (IMC)] โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์คู่แข่งชั้นโดยบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ เครื่องมือการส่งเสริมการตลาดที่สำคัญ มีดังนี้

(4.1) การโฆษณา (Advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์กร และส่งเสริมการตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ หรือความคิดที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ (Armstrong & Kotler, 2009: 33) กลยุทธ์ในการโฆษณาจะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การ สร้างสรรค์งานโฆษณา (Create Strategy) และยุทธวิธีการโฆษณา (Advertising Tactics) กลยุทธ์ สื่อ (Media Strategy)

(4.2) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการสื่อสาร ระหว่างบุคคลกับบุคคล เพื่อพยายามจูงใจผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้ซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการ ขายแบบเผชิญหน้า โดยตรงหรือใช้โทรศัพท์ (Etzel et al., 2007: 675) หรือเป็นการเสนอขายโดย หน่วยงานขายเพื่อให้เกิดการขาย และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า (Armstrong & Kotler, 2009: 616) งานในข้อนี้จะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling Strategy) และการบริหาร หน่วยงานขาย (Sales Force Management)

(4.3) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึง เป็นสิ่งจูงใจระยะ สั้นที่กระตุ้นให้เกิด การซื้อหรือขายผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Armstrong & Kotler, 2009: 617) เป็น เครื่องมือกระตุ้นความ ต้องการซื้อที่ใช้สนับสนุนการโฆษณา และการขายโดยใช้พนักงานขาย (Etzel et al., 2007: 677) ซึ่ง สามารถกระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้ หรือการซื้อโดยลูกค้าคนสุดท้าย หรือบุคคลอื่นในช่องทางการ จัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย มี 3 รูปแบบ คือ การกระตุ้นผู้บริโภค เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภค (Consumer Promotion) การกระตุ้นคนกลาง เรียกว่า การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่คนกลาง (Trade Promotion) และการกระตุ้นพนักงานขาย เรียกว่า การ ส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่พนักงานขาย (Sales Force Promotion)

(4.4) การให้ข่าวและประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relations) มีความหมายดังนี้ การ ให้ข่าวเป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือตราสินค้าหรือบริษัท ที่ไม่ต้องมีการ จ่ายเงิน (ในทางปฏิบัติจริงอาจต้องมีการจ่ายเงิน) โดยผ่านการกระจายเสียงหรือสื่อสิ่งพิมพ์ และ ประชาสัมพันธ์ (Public Relations) หมายถึง ความพยายามในการสื่อสารที่มีการวางแผนโดยองค์กร หนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ต่อผลิตภัณฑ์ หรือต่อนโยบายให้เกิดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Etzel et al., 2007 : 677) มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมหรือป้องกันภาพพจน์หรือผลิตภัณฑ์

(4.5) การตลาดทางตรง (Direct Marketing หรือ Direct Response Marketing) การโฆษณาเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง (Direct Response Advertising) และการตลาดเชื่อมต่อตรงหรือการโฆษณาเชื่อมต่อตรง (Online Advertising) มีความหมายต่างกัันดังนี้ การตลาดทางตรง (Direct Marketing หรือ Direct Response Marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง หรือหมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่นักการตลาดใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงกับผู้ซื้อและทำให้เกิดการตอบสนองในทันที ทั้งนี้ต้องอาศัยฐานข้อมูลลูกค้าและใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อสื่อสารโดยตรงกับลูกค้า เช่น ใช้สื่อโฆษณาและแคตตาล็อก, การโฆษณาเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง (Direct Response Advertising) เป็นข่าวสารการโฆษณาซึ่งถามผู้อ่าน ผู้รับฟัง หรือ ผู้ชม ให้เกิดการตอบสนองกลับโดยตรงไปยังผู้ส่งข่าวสาร หรือป้ายโฆษณา และการตลาดเชื่อมต่อตรงหรือการโฆษณาเชื่อมต่อตรง (Online Advertising) หรือการตลาดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing หรือ E-marketing) เป็นการโฆษณาผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสาร ส่งเสริม และขายผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยมุ่งหวังผลกำไรและการค้า เครื่องมือที่สำคัญในข้อนี้ประกอบด้วย การขายทางโทรศัพท์, การขายโดยใช้จดหมายตรง, การขายโดยใช้แคตตาล็อก และการขายทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งจูงใจให้ลูกค้ามีกิจกรรมการตอบสนอง

2.5 มาตรฐานการผลิตอาหาร

อันตรายในอาหารเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถสัมผัสได้ แต่อาจมีโทษต่อร่างกายถึงแก่ชีวิต ดังนั้นผู้บริโภคในประเทศที่พัฒนาแล้วมีความตื่นตัวในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของอาหาร จึงมีกฎหมาย ให้ผู้ผลิตอาหารสำหรับมนุษย์บริโภคต้องผลิตด้วยหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเอง ก็กำลังถูกผลักดันจากนานาประเทศ ให้ผู้ผลิตอาหารต้องนำระบบ GMP/HACCP ไปใช้ในการควบคุมการผลิต เนื่องจากประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศส่งออกอาหารที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลก จำเป็นต้องปรับตัวตามกระแสและความต้องการของประเทศคู่ค้าจึงจะอยู่รอดได้ (นิธิยา, 2561)

อันตรายที่ อาจเกิดขึ้นกับอาหาร หากปฏิบัติต่ออาหารไม่เหมาะสม หรือไม่ถูกต้อง อาจจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1. **อันตรายทางชีวภาพ** หมายถึง การมีเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคอยู่ในอาหาร เช่น แบคทีเรีย ไวรัส และเชื้อรา ซึ่งสาเหตุการปนเปื้อนมักเกิดจากการใช้วัตถุดิบที่ไม่มีคุณภาพ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ไม่

สะอาด และการควบคุมการผลิตที่ไม่ดีพอ ทำให้เกิดการปนเปื้อนระหว่างกระบวนการผลิตและการขนส่ง ตลอดจนการปฏิบัติงานของพนักงานไม่ถูกสุขลักษณะ

2. อันตรายทางเคมี หมายถึง การมีสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์อยู่ในอาหาร เช่น ยาฆ่าแมลง น้ำยาทำความสะอาด สารเคมีฆ่าเชื้อ น้ำมันหล่อลื่น (จารบี) รวมทั้งสารพิษที่เกิดขึ้น เช่น สารพิษแอลฟา ที่อกขึ้นจากเชื้อราในถั่วลิสง หรือแมแตสารเคมีที่ใส่เติมในอาหาร ซึ่งมีมากเกินไป กว่าที่กฎหมายกำหนด สาเหตุของการปนเปื้อนมักเกิดจาก วัตถุดิบมีการปนเปื้อนของ ยาฆ่าแมลงจากไร่ หรือ ฟาร์ม การใช้หรือจัดเก็บวัตถุดิบ น้ำยาทำความสะอาด และสารเคมี ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดการปนเปื้อนในอาหาร

3. อันตรายทางกายภาพ หมายถึงการมีวัตถุแปลกปลอมที่เป็นอันตรายอยู่ในอาหาร เช่น เศษไม้ เศษแก้ว เศษโลหะ และวัสดุอื่นๆ สาเหตุของการปนเปื้อนมาจาก การปนเปื้อนของเศษไม้ เศษแก้ว เศษโลหะ และเศษวัสดุ อื่นๆ มาจากวัตถุดิบ เครื่องมือ หรือการแตกหักของภาชนะ/ หลอดไฟและตกลงสู่อาหาร

Good Manufacturing Practice (GMP)

หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร หรือ GMP คือ หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร ซึ่งเป็นเกณฑ์หรือข้อกำหนดขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการผลิตและควบคุม เพื่อให้ผู้ผลิตปฏิบัติตาม และทำให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างปลอดภัย โดยเน้นการป้องกันและขจัดความเสี่ยงใด ๆ ที่จะทำให้อาหารเป็นพิษ เป็นอันตรายหรือเกิดความไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภคโดยครอบคลุมปัจจัยทุกด้านที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่โครงสร้างอาคารขั้นพื้นฐาน ระบบการผลิตที่ดีกระบวนการผลิตที่มีความปลอดภัยและมีคุณภาพได้มาตรฐานทุกขั้นตอน นับตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนการผลิต ระบบควบคุม บันทึกข้อมูล ตรวจสอบและติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ถึงมือผู้บริโภคอย่างมั่นใจ GMP ถือเป็นระบบประกันคุณภาพพื้นฐานก่อนที่จะนำไปสู่ระบบประกันคุณภาพอื่น ๆ ที่สูงกว่าต่อไป เช่น HACCP (Hazards Analysis and Critical Control Points) และ ISO 9000 ตามมาตรฐานสากลของหน่วยงานมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศที่เรียกว่า คณะกรรมาธิการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO / WHO (Codex Alimentarius Commission)

สำหรับข้อกำหนด GMP กฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อกำหนดทั่วไป หรือ General GMP เป็นหลักเกณฑ์ที่นำไปใช้ปฏิบัติสำหรับอาหารทุกประเภท
2. ข้อกำหนดเฉพาะผลิตภัณฑ์ หรือ Specific GMP เป็นข้อกำหนดที่เพิ่มเติมจาก GMP ทั่วไป เพื่อบ่งเน้นในเรื่องความเสี่ยง และความปลอดภัยของแต่ละผลิตภัณฑ์อาหารเฉพาะมากยิ่งขึ้น

ข้อกำหนดทั่วไป หรือ General General General GMP

1. สุขลักษณะของสถานที่ตั้งและอาคารผลิต

1.1 ที่ตั้งและสิ่งแวดล้อม จะต้องอยู่ในที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนได้ง่าย โดยสถานที่ตั้งตัวอาคาร และบริเวณโดยรอบจะต้องสะอาด หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสก่อให้เกิดการปนเปื้อนกับอาหาร เช่น แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ แมลง กองขยะ คอกปศุสัตว์ บริเวณที่มีฝุ่นมาก บริเวณน้ำท่วมถึงหรือน้ำขัง และสกปรก และไม่ควรใกล้แหล่งมีพิษ หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ผลิตจะต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากภายนอกเข้าสู่บริเวณผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 อาคารผลิต มีขนาดเหมาะสม มีการออกแบบและก่อสร้างในลักษณะที่ง่ายแก่การบำรุงรักษาความสะอาด และสะดวกในการปฏิบัติงานโดย บริเวณผลิต

- ต้องแยกบริเวณผลิตอาหารออกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับที่อยู่อาศัยหรือที่ผลิตยา เครื่องสำอาง และวัตถุมีพิษ

- จัดให้มีพื้นที่เพียงพอที่จะติดตั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการผลิตและแบ่งแยกพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนข้ามจากวัตถุดิบสู่ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการฆ่าเชื้อแล้ว

- ไม่มีสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตอยู่ในบริเวณผลิต

- บริเวณเก็บวัตถุดิบ ภาชนะบรรจุ และสารเคมีต้องเป็นสัดส่วนไม่ปะปนกันมีชั้นหรือยกพื้นสูงเพื่อจัดวางอย่างเพียงพอ และไม่วางชิดผนัง พื้น ฝาผนัง และเพดาน ต้องทำด้วยวัสดุที่มีความแข็งแรง ทนทานไม่ชำรุด ผิวยเรียบ ไม่ดูดซับน้ำ พื้นมีความลาดเอียงสู่ทางระบายน้ำ และมีการระบายน้ำได้ดี ระบบระบายอากาศและแสงสว่าง

- ควรมีการระบายอากาศอย่างเพียงพอ เพื่อลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากความชื้นหรือฝุ่นละอองจากการผลิต

- ควรจัดการให้มีแสงสว่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน การติดตั้งหลอดไฟ ควรมีฝาครอบใต้หลอดไฟ เพื่อป้องกันไม่ให้เศษแก้วจากหลอดไฟ ตกลงสู่อาหารที่กำลังผลิตหรือขนส่ง การป้องกันสัตว์และแมลง

- สำหรับช่องเปิดเข้าสู่อาคาร เช่นหน้าต่าง ช่องระบายอากาศ ควรมีการติดตั้งมุ้งลวดหรือตาข่าย (ที่สามารถถอดล้างทำความสะอาดได้ง่าย) และทางเข้าออกอาคารผลิตควรมีประตูทั้งด้านบนและด้านล่าง เพื่อป้องกันสัตว์และแมลงเข้าสู่อาคารผลิต

2. เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

- เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่สัมผัสอาหาร ทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร ไม่เป็นพิษ ไม่เป็นสนิม แข็งแรง ทนทาน มีผิวสัมผัส และรอยเชื่อมเรียบ เพื่อง่ายในการทำ ความสะอาด ไม่กักร่อน และไม่ควรถ่ายด้วยไม้ (เนื่องจากไม้จะเกิดการเปื่อยขึ้นและเป็นแหล่งสะสมของเชื้อรา)

- จำนวนเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ ต้องมีอย่างเพียงพอ และเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละประเภท เพื่อไม่ให้เกิดการล่าช้าในการผลิต อันอาจทำให้เชื้อจุลินทรีย์เจริญเติบโตจนทำให้อาหารเน่าเสียได้ การแบ่งประเภทของภาชนะที่ใช้ควรแยกภาชนะสำหรับใส่อาหาร ใส่ขยะหรือของเสีย สารเคมีและสิ่งที่ไม่ใช่อาหารออกจากกันอย่างชัดเจน

- การจัดเก็บ อุปกรณ์ที่ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อแล้ว ควรแยกเก็บเป็นสัดส่วนอยู่ในสภาพที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้มีโอกาสที่จะเกิดการปนเปื้อนจากฝุ่นละอองและสิ่งสกปรกต่างๆ

- การออกแบบและการติดตั้ง ต้องคำนึงถึงการป้องกันการปนเปื้อนและใช้งานได้สะดวก

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการให้ความร้อนควรสามารถเพิ่มหรือลดอุณหภูมิได้ตามต้องการและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัดอุณหภูมิที่มีความเที่ยงตรงด้วย

- ไม่วางเครื่องจักรติดกับผนัง เพื่อให้ง่ายในการทำ ความสะอาดได้อย่างทั่วถึง และสะดวกต่อการตรวจสอบสภาพเครื่องจักร

- โต๊ะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตต้องมีความสูงที่เหมาะสม

3. การควบคุมกระบวนการผลิต

3.1 วัตถุดิบ ส่วนผสม และภาชนะบรรจุ

- คัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพดี มีการล้างหรือทำความสะอาดตามความจำเป็นและเก็บรักษาภายใต้สภาวะที่ป้องกันการปนเปื้อนได้

- ควรจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถนำวัตถุดิบที่ได้รับก่อนไปใช้ได้ตามลำดับ ก่อนหลัง-หากจำเป็นต้องเก็บวัตถุดิบที่เน่าเสียง่ายเป็นเวลานานเกิน 4 ชั่วโมง ควรเก็บไว้ในที่เย็นเพื่อป้องกันการเสื่อมเสีย น้ำน้ำแข็ง และไอน้ำที่สัมผัสกับอาหาร
- ต้องมีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข และควรนำไปใช้ในสภาพที่ ถูกสุขลักษณะ
- หากมีการนำน้ำกลับมาใช้ซ้ำ ควรมีมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการ เจริญเติบโตของจุลินทรีย์และเกิดการปนเปื้อนเข้าสู่วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ เช่น มีการเปลี่ยนน้ำที่ ใช้แช่ หรือล้างวัตถุดิบตามความเหมาะสมหรือไม่เกิน 4 ชั่วโมง 3.2 การผลิต การเก็บรักษา การ ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร
- ต้องดำเนินการภายใต้การควบคุมสภาวะที่ป้องกันการเสื่อมสลายของอาหาร และ ภาชนะบรรจุอย่างเหมาะสม เช่น อุดหนุมิ ความชื้น เป็นต้น และต้องถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกัน การปนเปื้อน
- หากมีการใช้สารเคมีเติมลงไปในการอาหาร จะต้องควบคุมปริมาณสารเคมีไม่เกินกว่า ที่กฎหมายกำหนด
- การควบคุมอุณหภูมิและเวลาในการผลิตอาหาร เนื่องจากอุณหภูมิและเวลามีผลต่อ การเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ในอาหาร ทั้งที่ก่อให้เกิดโรคและทำให้อาหารเสื่อมเสียดังนั้นจึงต้อง พิจารณาในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการใช้ความร้อนในการฆ่าเชื้อการทำใหเย็น การแปร รูปในกระบวนการผลิตและการเก็บรักษา เช่น น้ำมะพร้าวในภาชนะปิดสนิทต้องฆ่าเชื้อที่ อุณหภูมิ 75°C เวลา 10 นาที และเก็บในที่เย็น 5 °C
- การบันทึกและรายงานผล โดยเฉพาะในเรื่องผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชนิด และปริมาณการผลิตของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งวันเดือนปีที่ผลิต โดยให้เก็บบันทึกและรายงานไว้ อย่างน้อย 2 ปี เพื่อเป็นข้อมูลตรวจสอบย้อนกลับได้ในกรณีที่เกิดปัญหา

4. การสุขาภิบาลเป็นเกณฑ์สำหรับสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทั้งหลาย เช่น น้ำใช้ ห้องน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างมือ การป้องกันและกำจัดสัตว์และแมลง ระบบกำจัดขยะมูลฝอย และทางระบายน้ำทิ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมให้สุขลักษณะของสถานที่ตั้งและอาคารผลิต เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ ใช้ในกระบวนการผลิต และการควบคุมกระบวนการผลิตให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

น้ำที่ใช้ภายในโรงงาน ต้องเป็นน้ำสะอาด มีการปรับคุณภาพน้ำตามความจำเป็น น้ำที่ใช้ล้างพื้น โต๊ะ หรือเครื่องมือ ควรมีการฆ่าเชื้อโดยการเติมคลอรีน

อ่างล้างมือหน้าทางเข้าบริเวณผลิต ต้องมีจำนวนเพียงพอ มีสบู่เหลวสำหรับล้างมือ และน้ำยาฆ่าเชื้อมือกรณีที่จำเป็นรวมทั้งมีอุปกรณ์ทำให้มือแห้งอย่างถูกสุขลักษณะ เช่น กระดาษ ที่เป่าลมร้อน และจัดให้มีอ่างล้างมือในบริเวณผลิตตามความเหมาะสม

ห้องน้ำ ห้องส้วม และอ่างล้างมือหน้าห้องส้วม ต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ มีการติดตั้งอ่างล้างมือและสบู่เหลว อุปกรณ์ทำให้มือแห้งต้องแยกจากบริเวณที่ผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง และต้องมีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

การป้องกันและกำจัดสัตว์และแมลง มีมาตรการป้องกันกำจัดหนู แมลง และสัตว์พาหะอื่น ๆ เช่น การวางกับดักหรือกาวดักหนูแมลงสาบ เป็นต้น นอกจากนี้หากมีการใช้สารฆ่าแมลงในบริเวณผลิต จะต้องคำนึงถึงโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดการปนเปื้อนในอาหารด้วย

ระบบกำจัดขยะมูลฝอย จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิดในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม และมีระบบกำจัดขยะออกจากสถานที่ผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนกลับเข้าสู่กระบวนการผลิต

ทางระบายน้ำทิ้ง ต้องมีอุปกรณ์ดักเศษอาหารอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันการอุดตัน และการปนเปื้อนกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตอาหาร หรือดักสัตว์พาหะที่อาจเข้าสู่บริเวณผลิต

5. การบำรุงรักษา และการทำความสะอาด

เกณฑ์ข้อนี้จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมการป้องกันการปนเปื้อนอันตรายสู่อาหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ สม่ำเสมอเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ในการผลิต

- ต้องทำความสะอาด ดูแล และเก็บรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดทั้งก่อนและหลังการผลิต สำหรับชิ้นส่วนของเครื่องมือ เครื่องจักรต่าง ๆ ที่อาจเป็นแหล่งสะสมจุลินทรีย์หรือก่อให้เกิดการปนเปื้อนในอาหารหลังจากการทำความสะอาดที่เหมาะสมและเพียงพอแล้ว ควรมีการฆ่าเชื้อเครื่องมืออุปกรณ์ที่สัมผัสอาหารก่อนการใช้งานด้วย

-การลำเลียงเครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อแล้ว ควรทำในสภาพที่ป้องกันการปนเปื้อน

สารเคมีทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ

- ผู้ผลิตต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้สารเคมีทำความสะอาดหรือฆ่าเชื้อ เช่น ควรทราบความเข้มข้น อุณหภูมิที่ใช้และระยะเวลา เพื่อสามารถใช้สารเคมีดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

- การจัดเก็บสารเคมี ควรเก็บแยกจากบริเวณที่เก็บอาหาร และมีป้ายระบุอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการนำไปใช้ผิดและเกิดการปนเปื้อนเข้าสู่อาหาร

6. บุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเป็นปัจจัยที่สำคัญ อันจะทำให้การผลิตเป็นไปอย่าง ถูกต้องตาม ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน รวมทั้งสามารถป้องกันการปนเปื้อนจากการปฏิบัติงานและตัวบุคลากรเอง เนื่องจากร่างกายเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคและสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่อาจปนเปื้อนสู่อาหารได้ การปฏิบัติงานอย่างไม่ถูกต้องหรือถูกสุขลักษณะอาจเป็นสาเหตุของการปนเปื้อนของอันตรายทั้งทางด้านกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยต่อผู้บริโภคได้ ดังนั้นบุคลากรควรได้รับการดูแลสุขภาพและความสะอาดส่วนบุคคล รวมทั้งการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและความรู้ในการปฏิบัติงานอย่าง ถูกต้องและเหมาะสมสุขภาพ

- ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตต้องมีสุขภาพดี ไม่เป็นโรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตรายติดยาเสพติด พืชสุราเรื้อรัง เหน็บช้ำ และโรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ

- ผู้มีอาการไอ จาม เป็นไข้ ท้องเสียควรหลีกเลี่ยงจากการปฏิบัติงานในส่วนที่สัมผัสอาหาร

- กรณีจำเป็นที่จะต้องให้พนักงานที่มีบาดแผล หรือได้รับบาดเจ็บปฏิบัติงานที่สัมผัสอาหาร จะต้องปิดหรือพันแผลและสวมถุงมือ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการปนเปื้อนลงสู่อาหาร

สุขลักษณะผู้ปฏิบัติงานที่สัมผัสกับอาหาร ควรมีการแต่งกายและพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนี้

-สวมเสื้อ หรือชุดกันเปื้อนที่สะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน เช่นผู้ปฏิบัติงานบริเวณผลิตที่มีความเปียกชื้น ควรสวมผ้ากันเปื้อนพลาสติกที่กันน้ำได้

- มือและเล็บพนักงาน ถือว่าเป็นส่วนที่สัมผัสอาหารมากที่สุด ดังนั้นพนักงานควรไว้เล็บสั้น และไม่ทาเล็บ

- การล้างมืออย่างถูกสุขลักษณะเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติทุกครั้งก่อนและภายหลังออกจากห้องน้ำ ห้องส้วม เพื่อลดการปนเปื้อนจากพนักงานสู่อาหาร

- หากสวมถุงมือในการปฏิบัติงาน ถุงมือที่ใช้ควรอยู่ในสภาพสมบูรณ์ สะอาดและทำด้วยวัสดุที่ไม่มีสารละลายหลุดออกมาปนเปื้อนอาหาร และของเหลวซึมผ่านไม่ได้ กรณีไม่สวมถุงมือต้องมีมาตรการให้พนักงานล้างมือ เล็บ แขนให้สะอาด

- ควรสวมผ้าปิดปากในขั้นตอนผลิตอาหารที่จำเป็นต้องมีการป้องกันการปนเปื้อนเป็นพิเศษ

- สวมหมวกที่คลุมผม หรือตาข่ายคลุมผมที่ออกแบบให้สามารถป้องกันการหลุดร่วงของเส้นผมลงสู่อาหาร - ไม่สูบบุหรี่ ไม่บ้วนน้ำลาย/น้ำมูกขณะปฏิบัติงาน

- ไม่สวมใส่เครื่องประดับต่าง ๆ ขณะปฏิบัติงาน ไม่นำสิ่งของส่วนตัวหรือสิ่งของอื่น ๆ เข้าไปในบริเวณผลิตอาหาร

- ในขณะปฏิบัติงานควรงดเว้นนิสัยแกะ เกา เช่น การแกะสิว แคะขี้มูก เกาศีรษะ สลัดผม การไอหรือจาม ในบริเวณแปรรูปอาหาร หรือหากจำเป็นจะต้องล้างมือทุกครั้ง

- ไม่รับประทานอาหาร หรือนำสิ่งอื่นใดเข้าปากขณะปฏิบัติงานอยู่ในบริเวณผลิตหรือกระทำอย่างอื่นที่จะก่อให้เกิดความสกปรกการฝึกอบรม

- ควรมีการทบทวนและตรวจสอบความรู้ของผู้ปฏิบัติงานเป็นระยะ

- ควรจัดการอบรมพนักงานให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนด้านสุขลักษณะทั่วไปและความรู้ในการผลิตอาหารตามความเหมาะสมและเพียงพอ ทั้งก่อนการรับเข้าทำงานและขณะปฏิบัติงาน เนื่องจากความรู้ความเข้าใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การผลิตเป็นไปอย่างถูกต้อง สามารถลดหรือขจัดความเสี่ยงในการปนเปื้อนอันตรายที่จะไปสู่อาหารได้

- ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่ออาหารที่ผลิต

- ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเมื่ออยู่ในบริเวณผลิตต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงาน

มาตรฐานฮาลาล

ผู้ประกอบการต้องพิจารณาการจัดการกิจกรรมด้านโปรแกรมพื้นฐานด้านสุขลักษณะตามมาตรฐานสากล Pre requisite Program หรือ GMP และควรมีเอกสารที่อธิบายรายละเอียดให้ครอบคลุมรายละเอียดดังนี้

1. แผนผังของโครงสร้างและอาคาร สาธารณูปโภค ที่เกี่ยวข้องต่อการผลิตผลิตภัณฑ์ฮาลาล
2. แผนภูมิกระบวนการผลิตโดยละเอียดทุกขั้นตอน แสดงตำแหน่งวัตถุดิบ ส่วนประกอบและผลิตภัณฑ์ระหว่างเข้าสู่กระบวนการ กระบวนการที่จ้างเพื่อผลิตและการทำงาน โดยผู้รับจ้าง
3. มาตรการป้องกันการปนเปื้อนนิยส จากสิ่งต่อไปนี้ เช่น ท่าเลที่ตั้ง พื้นฐานการทำงานและสิ่งแวดล้อมความสะดวกของพนักงาน
 4. การควบคุมน้ำใช้และน้ำแข็ง
 5. การกำจัดขยะและของเสีย
 6. การล้างทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ
 7. การจัดการกับวัสดุที่ส่งซื้อ เช่น วัตถุดิบ สิ่งที่ผสม สารเคมี บรรจุภัณฑ์
 - การจัดทำทะเบียนผู้ขาย ผู้ส่งมอบ
 - การประเมินผู้ขาย ผู้ส่งมอบ
 - วิธีการปฏิบัติต่อวัตถุดิบและสินค้าส่งมอบ เช่น การเก็บรักษา การขนส่ง
 8. การควบคุมสัตว์พาหะนำเชื้อที่ครอบคลุมตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
 9. การควบคุมสุขลักษณะส่วนบุคคล
 10. ผลกระทบอื่นๆที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของกระบวนการผลิต เช่น การตรวจรับวัตถุดิบ การล้างการจับเก็บวัตถุดิบสินค้าสำเร็จรูป การกำหนดรหัสผลิตภัณฑ์หรือการให้ข้อมูลผู้บริโภค เป็นต้น

บทที่ 3

การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย

1. สถานการณ์ระบบการบริหารจัดการวิจัยและงานวิชาการของมหาวิทยาลัย

การสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บรรลุพันธกิจของมหาวิทยาลัยและสร้างความมั่นใจให้กับสังคม มหาวิทยาลัยจึงให้ความสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพภายใน จากผลการรายงานการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี 3 ปีซ้อนหลัง เฉพาะองค์ประกอบที่ 2 การวิจัย และองค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการรายงานการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีการศึกษา 2557-2559

องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย	57	58	59	60	61
2.1 ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์	5	5	5	5	5
2.2 เงินสนับสนุนงานวิจัยและงานสร้างสรรค์	4.22	4.54	4.55	4.55	5
2.3 ผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำและนักวิจัย	1.84	3.13	3.51	3.67	3.75
รวม	3.66	4.22	4.35	4.40	4.58

จากตาราง องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย ตัวบ่งชี้ 2.1 ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ทั้งสามปีอยู่ในระดับดีมากได้ 5 คะแนนเต็ม เพราะมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้พัฒนาระบบและกลไกไว้รองรับการนักวิจัยและอาจารย์ทุกคน อีกทั้งตัวบ่งชี้ 2.2 เงินสนับสนุนงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง 5 ปี บ่งบอกได้ว่าอาจารย์มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอสามารถพัฒนาโจทย์วิจัยและสามารถขอทุนสนับสนุนการวิจัยจากภายนอกได้มากขึ้นจากระดับดีสู่ระดับดีมากในปีการศึกษา 2561 แต่ตัวบ่งชี้ 2.3 ผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำและนักวิจัยยังต้องพัฒนา เนื่องจากในปีการศึกษา 2557 อยู่ในระดับต้องปรับปรุงและมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องไปสู่ระดับดี เมื่อพิจารณาโดยรวมมีการพัฒนาขึ้นอย่าง

ตารางที่ 4 หลักสูตรนานาชาติมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

หลักสูตรที่ใช้ภาษาอังกฤษ	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรนานาชาติ)
	สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (หลักสูตรภาษาอังกฤษ)
หลักสูตรที่ใช้ภาษาอาหรับ	สาขาวิชาอัลกุรอานและอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ)
	สาขาวิชาอุตสาหกรรม (หลักสูตรนานาชาติ)
	สาขาวิชาภาษาอาหรับ (หลักสูตรนานาชาติ)
หลักสูตรที่ใช้ภาษามลายู	สาขาวิชาภาษามลายู (หลักสูตรนานาชาติ)

ตารางที่ 5 จำนวนอาจารย์และนักศึกษาต่างชาติ

อาจารย์ต่างชาติ		นักศึกษาต่างชาติ	
ประเทศ	จำนวน	ประเทศ	จำนวน
1.เยเมน	3	1.จีน	32
2.อิหร่าน	4	2.กัมพูชา	105
3.ซูดาน	2	3.กาตาร์	2
4.อินเดีย	2	4.มาเลเซีย	20
5.อินโดนีเซีย	2	5.ฝรั่งเศส	1
6.จอร์แดน	1	6.เวียดนาม	3
7.ปากีสถาน	2	7.ลาว	6
8.โซมาเลีย	1	8.ปากีสถาน	1
9.แอลจีเรีย	1	9.เซเนกัล	1
		10.ไต้หวัน	1
		11.เมียนมาร์	2
		12.คองโก	1
		13.สหรัฐอเมริกา	1
		14.ปาปัวนิวกินี	1
รวม	18 คน	รวม	177 คน

การลงนามความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างชาติ

1. Imam Muhammad Ibn Saud Islamic University, Riyadh, KSA
2. Islamic University of Al-Madinah, KSA
3. Umm Al-Qura University, KSA
4. Kuwait University, Kuwait
5. University Utara Malaysia, UUM
6. Univerity Pendidikan Sultan Idris Malaysia, UPSI
7. University Alwasiah, UNIVA, Indonesia
8. Sunan Klijaka Yogyakarta, Indonesia
9. Sumatera Utara, Indonesia
10. Universiti Brunei Darussalam, Brunei
11. Universiti kebasaan Malaysia, UKM
12. Universiti Sains Malaysia, USM

ดังนั้นการได้รับอนุมัติโครงการการวิจัยทำหยาไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงปประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอย ยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” จะช่วยพัฒนาการบริหาร จัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถนำจุดเด่นของมหาวิทยาลัยใน เรื่องของการบริหารวิชาการ การมีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอาจารย์หรือนักศึกษาต่างชาติ เครือข่ายการลงนามกับมหาวิทยาลัยต่างชาติมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ได้

2. กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีหน่วยวิจัยที่ทำหน้าที่ ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่ คือ สำนักวิจัยและพัฒนา โดยมหาวิทยาลัยให้อำนาจหน้าที่ในการ บริหารจัดการเต็มรูปแบบและครบวงจรทั้ง ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จากสถานการณ์การบริหาร จัดการวิจัยของมหาวิทยาลัย ทางสำนักวิจัยและพัฒนาได้มีการบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงดังนี้

2.1 สร้างจุดร่วมการพูดคุยกับนักวิจัยในการทำงานเพื่อสังคม และเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม อย่างแท้จริง

2.2 การใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาระบบการจัดการงานวิจัยและนักวิจัย ผ่านโครงการการ วิจัยทำหยาไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงปประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง “การวิจัย

และพัฒนาเมืองมะดะตุสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้”

2.3 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยประจำเดือน โดยทางสำนักวิจัยและพัฒนาจะมีกิจกรรมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน และบรรยายทางด้านวิจัยประจำเดือน อย่างน้อยเดือนละ 2 กิจกรรม ซึ่งหัวข้อกิจกรรมจะได้อาจจากการกำหนดของสำนักวิจัยและการสำรวจความสนใจของนักวิจัย ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้ดำเนินแล้ว เช่น การเขียนโครงร่างอย่างไรให้ถูกตอบรับ เทคนิคการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โค้ชชิง: การสร้างนักวิจัยพี่เลี้ยง เป็นต้น

2.4 ใช้เครื่องมือ Logical Framework: LogFrame ในการพัฒนาขีดความสามารถการวิจัยของนักวิจัยรุ่นใหม่ เพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัย

ภาพ แสดงการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย

2.4 คลินิกวิจัย ทางสำนักวิจัยและพัฒนาเปิดให้บริการให้คำปรึกษาทุกสารพันปัญหาด้านการทำวิจัย

ภาพแสดงการให้คำปรึกษา คลินิกวิจัย

3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยโดยใช้โครงการวิจัย เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” เป็นโครงการนำร่อง มีดังนี้

3.1 ผลจากการได้รับอนุมัติโครงการการวิจัยทำหยาไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ทำให้มหาวิทยาลัยและผู้บริหารตระหนักและให้ความสำคัญกับการทำวิจัยเชิงพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ

- 1) มีการขยายพื้นที่สำนักวิจัยวิจัยและพัฒนาจากเดิมที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดให้กว้างขวางขึ้นเพื่อสะดวกในทำหน้าที่บริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่
- 2) มีห้อง Co-Working Space เพื่อใช้เป็นห้องเรียนรู้และปฏิบัติการด้านวิจัย
- 3) เกิดนักวิจัยเชิงพื้นที่ในโครงการจำนวน 36 คน เป็นนักวิจัยพี่เลี้ยงหรือหัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 13 คน และเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ จำนวน 26 คน มีโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ 1 ชุดโครงการ ประกอบด้วย โครงการย่อย 13 โครงการ

4) มีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ร่วมดำเนินการวิจัยอย่างน้อย 5 เครือข่าย ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปจังหวัดปัตตานี และสถาบันการเงินอิสลาม

3.2 การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนี้

- 1) เกิดแผนยุทธศาสตร์วิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับเมืองมะดีนะตุสสลามและชุมชนในจังหวัดปัตตานี
- 2) เกิดการบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน
- 3) เกิดสารสนเทศการวิจัยที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) เกิดระบบพัฒนานักวิจัยที่นักวิจัยมีประสบการณ์สามารถเป็นโค้ชให้กับนักวิจัยใหม่ได้

4. กลไกการเชื่อมโยงกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

การเชื่อมโยงการทำงานวิจัยกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ดำเนินการผ่านสำนักวิจัยและพัฒนา เริ่มจากการจัดการในระดับต้นน้ำ คือ การลงพื้นที่ไปค้นหาปัญหาและความต้องการในการแก้ไขและพัฒนาเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป ทำให้นักวิจัยได้สัมผัสกับสภาพปัญหาและเข้าไปมีส่วนรับรู้โดยตรงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงสามารถระบุได้กว่าผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากงานวิจัยเป็นใคร ดังนั้นการทำงานวิจัยของโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” จึงใช้โจทย์ปัญหาของพื้นที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงไปสู่ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องรวมถึงกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยอย่างแท้จริง โดยมีกลไกการเชื่อมโยงกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยดังนี้

5.1 การค้นหาโจทย์วิจัยในพื้นที่ เพื่อให้ได้กรอบที่ชัดเจน เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น สำนักวิจัยและพัฒนาได้พานักวิจัยลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับภาคีสถาบันเกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปจังหวัดปัตตานี เพื่อให้นักวิจัยได้มุมมองในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาความต้องการในพื้นที่ และได้เครือข่ายผู้ใช้งานจริง

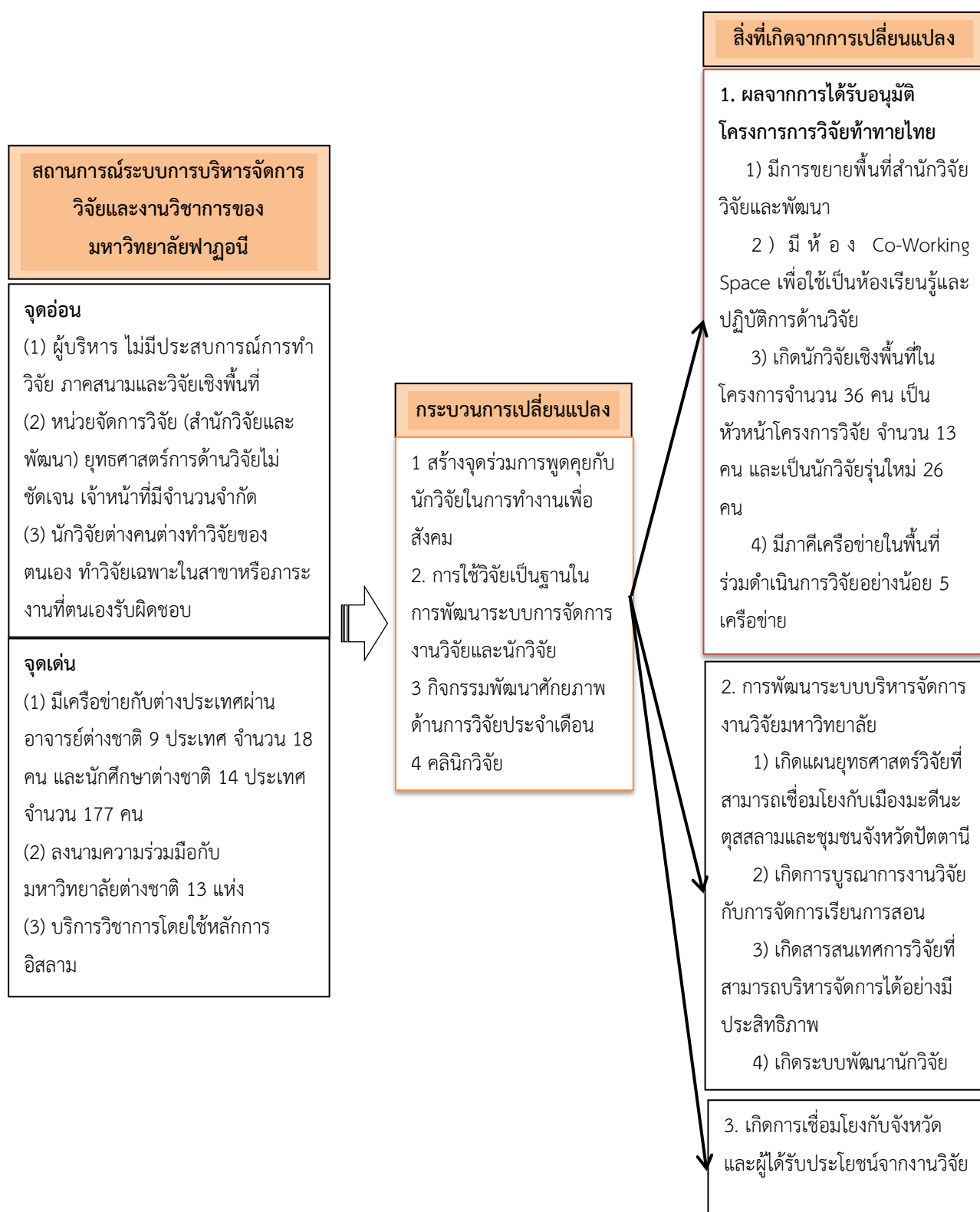
5.2 จัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยทุกภาคส่วน โดยสำนักวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างนักวิจัย โจทย์การวิจัย และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งผลจากหารือในเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 ได้ข้อสรุปว่า การดำเนินการวิจัยปีแรกจะเน้นประเด็นฮาลาลและตอยยิบันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป เนื่องจากผลิตภัณฑ์พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคุณภาพ มาตรฐาน การจัดการ การสร้าง Branding และ Packaging และช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารการตลาด โดยหวังจะส่งเสริมการประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในปัตตานีให้เป็นอาหารฮาลาลที่สามารถส่งออกไปขายในตลาดเพื่อนบ้านและอาเซียนได้

5.3 ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเครือข่ายเชื่อมโยงกับไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด หรือผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจในเนื้อหาของงานวิจัยแก่กลไกพัฒนาในพื้นที่ทั้งที่เป็นภาคประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วน

5.4 การจัดเวทีเผยแพร่เพื่อการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยร่วมกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยทุกภาคส่วน รวมทั้งการตีพิมพ์เผยแพร่บทความในเวทีประชุมวิชาการและวารสารต่าง ๆ

การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งในส่วนของการจัดการระบบการบริหารจัดการวิจัยและงานวิชาการของมหาวิทยาลัย กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกลไกการเชื่อมโยงกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย สรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ สรุปการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทที่ 4

การดำเนินงานด้านการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่

ผลการดำเนินงานด้านการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และ เศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป) ในจังหวัด ปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน ซึ่งมี รายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. บริบทของพื้นที่การศึกษาวิจัยและการค้นหาคำตอบวิจัย

เมืองมะดีนะตุสสลาม เป็นโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ชานเมืองจังหวัด ปัตตานี มีเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ โดยมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีส่วนร่วมในการผลักดันแนวคิดการสร้าง รูปธรรมของเมืองแห่งสันติสุข สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลก มุสลิม เน้น การทำงานบนความรู้และเครือข่ายเมืองนี้ได้เริ่มทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการดึงผู้มี ความรู้ในด้านต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วย โชนการศึกษาที่จะเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โชนธุรกิจ และโชนที่อยู่อาศัย โดยมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสมบัติส่วนกลางในการขับเคลื่อนงาน เพื่อสันติสุขของพื้นที่ ประเด็นฮาลาลและตอยยิบัน เป็นประเด็นร่วมของพื้นที่ มหาวิทยาลัยจึงเลือก ประเด็นดังกล่าวเป็นโจทย์ในการทำงานภายใต้ทุนวิจัยท้าทายไทยครั้งนี้ และมหาวิทยาลัยมุ่งหวัง นอกจากการตอบโจทย์การพัฒนาพื้นที่แล้ว ยังจะเป็นการพัฒนากลไก ระบบงานของมหาวิทยาลัยในการ ตอบโจทย์พื้นที่ในระยะยาวด้วย

การดำเนินงานการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่ ทีมงานได้เริ่มต้นการทำงานด้วยการลงพื้นที่ พบปะพูดคุยกลุ่มที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและบริบทของพื้นที่ ในเบื้องต้นก่อนการจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย อีกทั้งเป็นการเกริ่นเพื่อที่จะเชิญชวนเข้าร่วมเวทีระดมสมอง พัฒนาโจทย์วิจัย โดยเฉพาะกลุ่มนักวิจัยเป้าหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจสภาพปัญหา ความเป็นมาตั้งแต่ ต้นของการวิจัย ตลอดจนให้เข้าใจถึงเป้าหมายของงานวิจัยที่จะให้เกิดขึ้น โดยกลุ่มต่างๆ ที่ทางทีมงานได้ ลงไปพบปะพูดคุยและเชิญเข้าร่วมการพัฒนาโจทย์วิจัยคือ

- 1) นักวิจัย อาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอาหารฮาลาลในจังหวัดปัตตานี
- 3) กลุ่มนักธุรกิจมุสลิมและโต๊ะแซะ
- 4) สหกรณ์การเงินอิสลาม
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 5.1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
- 5.2) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี
- 5.3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี
- 5.4) สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน
- 6) กลุ่มส่งออกเครื่องแกงไปยังประเทศมาเลเซีย (Eye Que Venture)
- 7) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ภาพแสดงการลงพื้นที่พบปะกลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพการลงพื้นที่พบปะสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานีและสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน

ภาพการลงพื้นที่พบปะสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากการได้ลงพื้นที่ไปพบปะพูดคุยและสังเกตกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย (Stakeholders) ที่ทีมงานได้เก็บรวบรวม และได้รับรู้สถานการณ์ ปัญหาที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาโจทย์ ประกอบกับข้อมูลที่เป็นทุนเดิมของมหาวิทยาลัย ดังนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐานทุนเดิม

(1.1) ทุนเดิมทางมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

- มีอาจารย์และบุคลากรที่มีศักยภาพการแปรรูปสินค้า/ผลิตภัณฑ์
- มีนักวิชาการเชี่ยวชาญทางด้านฮาลาล
- ทางมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมี MOU กับมหาวิทยาลัยในตะวันออกกลาง อาเซียน จีน ซึ่งเป็นแหล่งตลาดที่จะรองรับสินค้า/ผลิตภัณฑ์

ภาพมหาวิทยาลัยฟาฏอนีทำ MOU กับ Universiti Teknologi Mara (UiTM) ประเทศมาเลเซีย

-ทางมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีเครือข่ายนักศึกษาไทยที่ศึกษาอยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งง่ายต่อการทำการตลาด อีกทั้งกลุ่มนักศึกษาไทยในต่างประเทศคือกลุ่มตลาดผู้บริโภคสินค้า/ผลิตภัณฑ์

- มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีส่วนร่วมในการผลักดันแนวคิดการสร้างรูปธรรมของเมืองแห่งสันติสุข “เมืองมะดีนะตุสสลาม” เป็นโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยภายใต้โครงการนี้ได้มีการสร้าง Pattani Asean Mall เป็นศูนย์การค้าต้นแบบตามฉบับแบบอิสลามเป็นแห่งแรกในประเทศไทย และในอนาคตจะขยายการตลาดไปสู่ประเทศอื่นๆ ของอาเซียนอีกด้วย ซึ่งประเด็นฮาลาลและตอยยิบันของการวิจัยเป็นประเด็นร่วมของพื้นที่ในการพัฒนา อีกทั้งผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปจากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปจัดวางจำหน่ายในศูนย์การค้า Pattani Asean Mall ได้อีกด้วย

(1.2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

-กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตอาหารฮาลาลที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัย และจากการได้ลงพื้นที่พบปะพูดคุย โดยทีมงานได้เล่าถึงเป้าหมายของโครงการวิจัย และการร่วมมือกันทำงานเพื่อที่จะมาช่วยเหลือในส่วนของการบริหารจัดการ การส่งเสริม การแปรรูป วิธีการเก็บรักษา ตลอดจนการหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ต่างให้ความสนใจ และตอบรับการเข้าร่วมกลุ่มศึกษาให้กับโครงการวิจัยเป็นอย่างดี

(1.3) กลุ่มเงินทุนฮาลาล (สหกรณ์การเงินอิสลาม)

-จากที่ได้ลงพื้นที่ไปพูดคุยกับผู้จัดการสหกรณ์อิสลามซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนฮาลาล ทีมงานได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีและพร้อมจะช่วยเหลือและยินดีให้บริการ

ภาพการลงพื้นที่พบปะสหกรณ์การเงินอิสลาม

(1.4) การสนับสนุนจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

-การเตรียมเวทีพัฒนาโจทย์ที่ได้รับการตอบรับและสนับสนุนจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดีพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโจทย์วิจัย กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทีมงานได้ลงพื้นที่ไปพบปะตั้งแต่ระดับสูงสุดลงมาถึงระดับต้นสังกัดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้

1. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดูแลบริหารจัดการครอบคลุมทุกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. พัฒนาการจังหวัดปัตตานี ดูแลคุณภาพของสินค้า/ผลิตภัณฑ์
3. เกษตรอำเภอ ต้นสังกัดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่คอยดูแลและให้การสนับสนุน

(2) สถานการณ์ /ปัญหาของพื้นที่

(2.1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- ไม่มีการวางแผนการจัดการต้นทุนของปัจจัยการผลิต กำไรตอบแทนจากการลงทุน การบริหารจัดการซื้อจัดจ้าง การจัดเก็บและควบคุมวัตถุดิบ/สินค้า และการจัดการคลังสินค้า
- กลุ่มวิสาหกิจเข้าไม่ถึงกระบวนการได้มาตรฐานฮาลาล อีกทั้งมองว่าการดำเนินการยื่นขอมาตรฐานฮาลาลมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และมีค่าใช้จ่ายที่สูง
- ตลาดสดที่แน่นหนาและมั่นคง ปัจจุบันผลิตแล้วขายตามตลาดนัด และส่งร้านอาหารตามสั่งที่ออเดอร์เข้ามา
- ไม่มีการทำบัญชี ไม่รู้รายรับรายจ่าย ไม่รู้ว่าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร
- มีปัญหาเรื่องการเก็บรักษา เครื่องแกงที่ผลิตเก็บไว้ได้ประมาณ 7-10 วัน หากนานกว่านั้นอาจจะขึ้นรา และเสีย จากการพูดคุย หัวหน้ากลุ่มบอกว่า ถ้ามีตู้แช่จะเก็บได้ประมาณ 1 เดือน แต่ไม่มีต้นทุนในการซื้อเนื่องจากมีราคาที่สูง
- ไม่มีบรรจุกฎหมายที่ตอบสนองกับความต้องการของตลาด และเพื่อให้การเก็บรักษาได้ระยะเวลานาน
- ขาดความรู้ความเข้าใจการผลิตที่ถูกต้องตามหลักการควบคุมและคุณภาพ
- สถานที่ประกอบการ มีขนาดเล็ก ต้องการขยายพื้นที่โรงประกอบการ เพื่อให้ง่ายต่อการแบ่งเป็นสัดส่วน
- วิสาหกิจยังไม่ได้คุณภาพและมีมาตรฐานเท่าที่ควร ขาดการบริหารจัดการ จากการได้พูดคุยกลุ่มวิสาหกิจสะท้อนว่า ถ้าทางทีมงานวิจัยได้ลงมาช่วยในเรื่องคุณภาพและการบริหารจัดการจะเป็นการดีมาก

(2.2) กลุ่มนักธุรกิจมุสลิม

- กลุ่ม โต๊ะแซะ (ผู้ที่ทำหน้าที่นำคนมุสลิมไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย) มีความต้องการสินค้าแปรรูปเครื่องแกง น้ำพริก ฯลฯ แต่ไม่มีสินค้า ปัจจุบันมักจะใช้วิธีการนำวัตถุดิบสดๆ ไปเอง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขนส่งจำนวนมาก
- กลุ่มนักธุรกิจส่งออกตลาดจีน ก็มีความต้องการสินค้าแปรรูปประเภทเครื่องแกง น้ำพริกสำเร็จรูป แต่ยังไม่มียี่ห้อที่ตอบสนองตามที่ต้องการได้

(2.3) กลุ่มนักศึกษาไทยในต่างประเทศ มีความต้องการสินค้า/ผลิตภัณฑ์ เครื่องแกง น้ำพริก สำเร็จรูป

(2.4) กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- พัฒนาการจังหวัด ผอ.พัฒนาการจังหวัดเล็งเห็นว่ามียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้า/ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดปัตตานี แต่ที่ยังขาดคือนักวิชาการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการแปรรูป

รูปสินค้า/ผลิตภัณฑ์ต่างๆ พร้อมกับตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยการกระบวนกรวิจัยเชิงพื้นที่ในครั้งนี้

-สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน เป็นแหล่งต้นสังกัดกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงที่ให้การสนับสนุนทุนในเบื้องต้น ได้มีการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการให้มีความวิชาการที่จะเข้ามาร่วมในการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ตลอดจนการหาช่องทางตลาดในการจัดจำหน่าย

1.1 เวทีระดมสมองพัฒนาโจทย์วิจัย

การจัดเวทีระดมสมองพัฒนาโจทย์วิจัย จัดขึ้นในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุมสภามหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยทีมงานได้เชิญทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องในทุกกระบวนการของงานวิจัยเข้าร่วมเวทีระดมสมองพัฒนาโจทย์วิจัย ซึ่งกลุ่มต่างๆที่เข้าร่วมมีดังนี้

ภาพพิธีการเปิดพิธีเวทีระดมสมองพัฒนาโจทย์วิจัย

- 1) นักวิจัย อาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอาหารฮาลาลในจังหวัดปัตตานี
- 3) กลุ่มนักธุรกิจมุสลิมและไต่ชะแซะ(ผู้นำคนมุสลิมไปประกอบพิธีฮัจญ์)
- 4) สหกรณ์การเงินอิสลาม
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 5.1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
 - 5.2) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี
 - 5.3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี
 - 5.4) สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน
- 6) กลุ่มส่งออกเครื่องแกงไปยังประเทศมาเลเซีย (Eye Que Venture)
- 7) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ภาพกิจกรรมการจัดเวทีระดมสมองพัฒนาโจทย์วิจัย

กระบวนการการระดมสมองเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการระดมสมอง มีดังนี้

- 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการวิจัย
- 2) นำเสนอกรอบประเด็นการพัฒนาโจทย์: การแปรรูป การส่งออก/ตลาด
- 3) นำเสนอข้อมูลการลงพื้นที่ : สถานการณ์ /สภาพปัญหาของพื้นที่และข้อมูลพื้นฐานที่เป็นทุนเดิมของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

4) เริ่มกิจกรรมระดมสมอง โดยวิธีระดมสมองแบบฟรีรอบวง (freewheeling) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมทุกคนมีอิสระในการเสนอความคิดเห็น แต่เนื่องจากอาหารฮาลาลมีความหลากหลายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จึงใช้วิธีการด้วยการเขียนความคิดเห็นลงในกระดาษแล้วนำมาติดในกระดาษชาร์ตตามหมวดหมู่ (Grouping) อาหารฮาลาล แล้วให้ผู้เข้าร่วมทำการโหวตเพื่อคัดเลือกชนิดอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่จะใช้ในการพัฒนาโจทย์การวิจัย ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงผลการ Vote ผลลัพธ์

รายชื่อผลลัพธ์	ผล Vote
1. ช้างเกรียบ	13
2. เครื่องแกง	23
3. ข้าวยำ บูด	7
4. อาหารสำเร็จรูป	18
5. ขนมพื้นบ้าน	5

จากตารางที่ 6 ผลจากการโหวตคัดเลือกชนิดอาหารฮาลาลในจังหวัดปัตตานี พบว่า อาหารฮาลาลที่ได้รับคะแนนการโหวตสูงสุด 2 อันดับแรก คือ เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป จึงได้ข้อสรุปว่าในการทำงานวิจัยปีแรกจะเน้นประเด็นฮาลาลและตอยียันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป เพื่อส่งเสริมการประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดปัตตานีให้เป็นอาหารฮาลาลที่สามารถส่งออกไปขายในตลาดเพื่อนบ้านและอาเซียนได้ จากนั้นนำไปสู่การระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป ได้ผลสรุปปรากฏดังตารางที่ 7-8

ตารางที่ 7 แสดงปัญหาและอุปสรรค ผลิตภัณฑ์เครื่องแกง

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
-ปริมาณ คุณภาพและ ความเพียงพอของ วัตถุดิบในพื้นที่	-คุณภาพและมาตรฐานการผลิต -การเก็บรักษา -กระบวนการ/องค์ความรู้ด้านฮาลาล -การบรรจุภัณฑ์ -เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ 3 จังหวัด -รสชาติ	-ตลาดและความต้องการของ ผู้บริโภค -การประชาสัมพันธ์ -การสื่อสารกับผู้บริโภค

ตารางที่ 8 แสดงปัญหาและอุปสรรค ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
-ปริมาณและคุณภาพของ วัตถุดิบ -กระบวนการผลิต (เทคโนโลยีและมาตรฐาน) -สถานที่	-การเก็บรักษา -เครื่องจักรราคาแพง -มาตรฐานการผลิต -การบรรจุภัณฑ์ -รสชาติของคนในพื้นที่ -องค์ความรู้ในการแปรรูป	-ไม่มีตลาด -การโฆษณาไม่น่าสนใจ

5) นำผลสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปตามตารางที่ 7-8 ข้างต้นมากำหนดกรอบการวิจัย โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้กรอบการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงกรอบการวิจัย

กรอบการวิจัย	เป้าหมาย	โจทย์วิจัย
กรอบที่ 1. การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานในภาพรวมของผลิตภัณฑ์ฮาลาลชุมชนและระบบสนับสนุน	1. ได้ข้อมูล supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี 2. แนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุน(Ecosystem) สำหรับ	1. การศึกษา supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี เพื่อชี้ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางการแก้ไข

กรอบการวิจัย	เป้าหมาย	โจทย์วิจัย
(Ecosystem) ในจังหวัดปัตตานี	ผู้ประกอบการผลิตอาหารฮาลาลระดับต่างๆให้ได้มาตรฐานเพื่อส่งขายในตลาดทั้งในประเทศและตลาดอาเซียน	2. การศึกษาระบบรองรับสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลในประเทศต่างๆเปรียบเทียบกับในประเทศไทยเพื่อเสนอแนะการพัฒนาระบบสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลและตอยียันที่มีมาตรฐานและส่งออกขายในต่างประเทศได้สะดวก 3. การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ
กรอบที่ 2. การพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการสู่ความเป็นฮาลาลและตอยียัน	1. เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการเชิงธุรกิจให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้ได้มาตรฐาน 2. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปให้ได้มาตรฐาน	1. การหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ Halal Startup ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน การจัดการ การสร้าง Branding และ Packaging การสื่อสาร การตลาด 2. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและตอยียัน

2. การประกาศทุน

หลังจากผ่านการจัดกิจกรรมเวทีระดมสมองเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย และได้มาซึ่งกรอบการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ทางทีมงานจึงได้ดำเนินการจัดทำประกาศมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และทำการประชาสัมพันธ์เรื่อง การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561 ภายใต้โครงการ“การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้”ตามกรอบการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยประกาศ ณ วันที่ 22 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

การประกาศรับสมัครทุนวิจัยวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยจากอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน ถึง 22 ธันวาคม 2561 ซึ่งได้ผลการตอบรับเป็นอย่างดี โดยมีนักวิจัยจัดทำเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุน 17 โครงการ แต่หน่วยจัดการได้คัดกรองความสมบูรณ์ของข้อเสนอโครงการและทำการรวม/ตัดโครงการที่เหมือนกันหรือซ้ำซ้อนคงเหลือโครงการทั้งสิ้นจำนวน 14 โครงการ ปรากฏดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 โครงการวิจัยที่เสนอเพื่อขอรับทุนทุนวิจัยวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้วิจัย
1	ห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานีเพื่ออุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและต้อยยี่บันที่ยั่งยืน	อ.พิมพ์ภรณ์ แววันจิตร
2	การพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดฮาลาลันต้อยยี่บัน	อ.มูหามะรอสลี แมยู
3	การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคฮาลาลในประเทศไทย	อ.อาบูหาสรร์ ยูโซ๊ะ
4	มาตรฐานฮาลาล:ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย	ผศ.ดร.อิสมาแอ สาเมะ
5	การพัฒนากระบวนการและมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	ผศ.ดร.อัศรอรอฮมาน จะปะกียา
6	การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารในการแปรรูปเครื่องแกงให้กับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	อ.นูซานา ปะกียา
7	ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	อ.มูฮำหมัดอาหมีน หะยีหามะ
8	เจลแผ่นแกงเปิดกะทิธัญพืชสำหรับ กินคู่กับขนมปังแผ่นหรือโรตีส	อ.ซากี นิเซ็ง
9	แนวทางการบริหารต้นทุนเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารทะเลสำเร็จรูปในจังหวัดปัตตานี	อ.สุกัญญา มาลาวยัจนทร์
10	จินตภาพ: กระบวนการสื่อสารแนวคิดฮาลาล ต้อยยี่บัน	ผศ.ดร.มะพลี แมกอง
11	การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาล ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ	อ.อับดุลฆอนี เจะโซ๊ะ
12	โอกาสและศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปฮาลาลของกลุ่มธุรกิจในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเพื่อลดความยากจนซ้ำซาก	อ.กามีละห์ หะยียะโกะ

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้วิจัย
13	ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเครื่องแกงฮาลาล จ.ปัตตานีสู่ตลาดในกลุ่มประเทศ AEC	อ.รัชนี้ สุธู
14	การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนฮาลาลของกลุ่มธุรกิจอาชีพเครื่องแกง จ.ปัตตานี เพื่อพึ่งตนเอง	อ.โรสนา รัฐการณ์

3. การพิจารณาตอบรับโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561

หลังจากนักวิจัยได้จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุน จำนวน 14 โครงการ ทีมงานจึงได้ดำเนินการเพื่อพิจารณาตอบรับการให้ทุนสนับสนุนโครงการ ตามขั้นตอนดังนี้

1) จัดเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย และพิจารณาข้อเสนอโครงการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา ผู้อำนวยการหน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (ABC) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผศ.ดร.เจษฎา มิ่งฉาย ผู้ประสานงานเครือข่ายมหาวิทยาลัย ทุนวิจัยทำทายไทยฯ และนางสาวเบญจมาศ ตีระมาศวนิช พี่เลี้ยงหน่วยจัดการมหาวิทยาลัย จัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 26 ธันวาคม 2561 เวลา 09.00-15.30 น. ณ ห้องประชุมชั้น 6 อาคารเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ภาพการจัดเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย

ผลจากการจัดเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย ในภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า แม้จะเป็นมหาวิทยาลัยที่รับทุนในปีแรก แต่การทำงานของหน่วยจัดการของมหาวิทยาลัยทำได้ดี ทั้งการพัฒนากรอบการวิจัย ประกาศทุน การพัฒนาข้อเสนอโครงการที่ได้รับการตอบรับจากประชาคมวิจัยของมหาวิทยาลัย ข้อเสนอโครงการที่เสนอพิจารณาของมหาวิทยาลัยตรงตามกรอบ การนำเสนอทั้งเอกสาร และเสนอด้วยวาจาของนักวิจัยถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ผลจากกิจกรรมเวทีนำเสนอโครงการวิจัย ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและแก้ไข สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 11 ข้อเสนอแนะและผลการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	ข้อเสนอแนะ/ผลการพิจารณา
1. ผลการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยภาพรวม	1.1 จาก 14 โครงการที่นำเสนอภายใต้กรอบวิจัย 2 ประเด็น พบว่ามีโครงการที่คณะกรรมการผ่านการพิจารณา 13 โครงการ แบบมีเงื่อนไขในการปรับปรุงข้อเสนอโครงการให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ สำหรับ 1 โครงการที่ไม่ผ่านการพิจารณา คือ โครงการเจลแผ่นแกงเป็ดกระเทียมพืช โดย อ.ซากิ นิเซ็ง เนื่องจากโจทย์การวิจัยยังขาดความชัดเจนอีกเป็นผลขาดรายละเอียดของบริบทปัญหา และผู้ใช้ผลงานวิจัย
	1.2 ด้านคุณภาพและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อเสนอโครงการ ประเด็นร่วมที่คณะกรรมการเสนอให้ผู้เสนอโครงการเพิ่มเติม คือ ข้อมูลบริบทธรรมชาติ ขนาดปัญหา กลุ่มเป้าหมายในการทำงาน การขยายความแนวคิดและวิธีการศึกษา กระบวนการวิจัยที่ทำงานกับ users ในแผนงาน รวมถึงการเพิ่มเรื่องการบูรณาการกับการเรียนการสอนในแผนงาน และ output โครงการที่หลายโครงการมีแนวคิดในการทำแต่ไม่สะท้อนในข้อเสนอโครงการ รวมถึงเพิ่มข้อมูลประวัตินักวิจัย
2. โครงการที่ผ่านการพิจารณา 13 โครงการ	2.1 โครงการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน-อ.พิมพาภรณ์ แววันจิต และโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนฮาลาลของกลุ่มธุรกิจอาชีพเครื่องแกงที่ทำงานกับกลุ่มเดียวกัน และมีเนื้องานบางส่วนที่ทับซ้อนกัน ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอทางเลือกในการดำเนินงานสองแนวทางคือ 1) รวมทีมและแบ่งงานกันทำเป็นโครงการเดียว หรือ 2) แยกทีมทำงานโดยใช้กรอบการศึกษาเรื่องห่วงโซ่อุปทานกับผู้ประกอบการในสินค้าคนละกลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องแกง และกลุ่มอาหารสำเร็จรูป โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา

รายการ	ข้อเสนอแนะ/ผลการพิจารณา
	ร่วมแต่แยกประเภทสินค้า
	2.2 กลุ่มโครงการด้านการศึกษาด้านตลาด ได้แก่โครงการของ อ.อับดุลฆอนนี -เรื่องตลาดภายในและตะวันออกกลางของเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป โครงการ อ.รัชนี เรื่องตลาด AEC ที่มีข้อเสนอแนะในการใช้เครื่องมือในการศึกษาร่วมกัน และควรมองตลาดสินค้าทั้งสองกลุ่มคือเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป โดยกลุ่มเป้าหมายในการสำรวจตลาดควรเน้นที่ตัวกลาง คือผู้นำเข้า ส่งออก ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เป็นผู้ใช้หรือผู้กระจายสินค้ามากกว่าการสำรวจที่ผู้บริโภคตรงๆ รวมทั้งควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายเครือข่ายศิษย์เก่าที่กระจายในหลายประเทศด้วย
	2.3 โครงการ อ.กามีละห์ เรื่องตลาดอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดปัตตานีซึ่งมีงานสองส่วนคือตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์. กรณีการสำรวจตลาดน่าจะใช้เครื่องมือและมุมมองจากเลือกกลุ่มเป้าหมายในการสำรวจตลาดในแนวทางแบบเดียวกับสองโครงการแรก
3. งบประมาณ	3.1 การปรับวงเงินงบประมาณให้สอดคล้องกับกรอบงบประมาณที่สามารถสนับสนุนได้ โดยให้หน่วยจัดการพิจารณาปรับลดตามความเหมาะสม
4. การจัดการต่อเนื่อง	4.1 หน่วยจัดการสรุปความเห็นของคณะกรรมการแจ้งไปยังผู้เสนอโครงการ รวมถึงจัดหาหรือเพิ่มเติมกับกลุ่มที่มีการทำงานร่วม และให้เวลาผู้เสนอโครงการ ปรับข้อเสนอโครงการและจัดส่งให้หน่วยจัดการเพื่อพิจารณาก่อนอนุมัติและจัดทำสัญญา รับทุน
	4.2 ก่อนอนุมัติสัญญา มีข้อตกลงให้หน่วยจัดการเวียนเอกสาร TOR ของแต่ละโครงการให้พี่เลี้ยงช่วยพิจารณาความสมบูรณ์
	4.3 พี่เลี้ยง (เบญจมาศ) จะส่งเอกสาร (แบบฟอร์ม แนวทาง) การสรุปการประเมิน การร่าง TOR โครงการในการจัดทำสัญญา ให้หน่วยจัดการพิจารณาปรับใช้ต่อไป

2) หน่วยจัดการประกาศรายชื่อผู้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้โครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดินะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมใน

จังหวัดชายแดนใต้” ในวันที่ 27 ธันวาคม 2561 และให้นักวิจัยแก้ไขข้อเสนอโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กล่าวมาแล้วในตารางที่ 12 ข้างต้น

3) ทำสัญญาับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้โครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 จำนวน 13 โครงการ

ตารางที่ 13 แสดงโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้โครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” จำนวน 13 โครงการ

รหัสโครงการ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัยและทีมงาน	สังกัด	งบประมาณ
RDG61A00 34/001	การวัดสมรรถนะคุณลักษณะ การดำเนินงานโซ่อุปทานกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงใน จังหวัดปัตตานีเพื่อส่งเสริม อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและ ตอยยิบันที่ยั่งยืน	หัวหน้าโครงการ อ.พิมพารณ์ แววันจิตร	คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สาขาวิชา บริหารธุรกิจ	150,000
RDG61A00 34/002	การพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อ พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การ เป็นผู้ประกอบการตามแนวคิด ฮาลาลันตอยยิบัน	หัวหน้าโครงการ -อ.มูฮามะรอสลี แมยู ทีมงาน นายซุลกอร์นัย เบ็ญญา นายธีรวัจ จาปริง นายอัदनัน อาลีกาแห	คณะศึกษาศาสตร์	200,000
RDG61A00 34/003	การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาและ อุปสรรคฮาลาลในประเทศไทย	หัวหน้าโครงการ อ.อาบูฮาซรรค์ ยูโซ๊ะ ทีมงาน อ.ณรงค์ หัสนี	คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์	200,000
RDG61A00 34/004	มาตรฐานฮาลาล:ศึกษา เปรียบเทียบระหว่างประเทศ ไทยและประเทศมาเลเซีย	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.อิสมาแอ สาเมาะ ทีมงาน ดร.อาแว มะมะอูมา อ.นิอับดุลเลาะ นิตยรักษ์	คณะอิสลามศึกษา และนิติศาสตร์	250,000

รหัสโครงการ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัยและทีมงาน	สังกัด	งบประมาณ
RDG61A00 34/005	การพัฒนากระบวนการและมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.อับดุลรอฮมาน จะปะกียา ทีมงาน ดร.อาหะมะ คาเด อับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ	คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์	150,000
RDG61A00 34/006	การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารในการแปรรูปเครื่องแกงให้กับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	หัวหน้าโครงการ อ.นูชานา ปะกียา ทีมงาน ผศ.รอมสรร์ค์ เศะ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาชีววิทยาและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ฮาลาล	250,000
RDG61A00 34/007	ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	หัวหน้าโครงการ อ.มูฮำหมัดอาหมีน หะยีหามะ ทีมงาน ผศ.รอมสรร์ค์ เศะ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาชีววิทยาและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ฮาลาล	250,000
RDG61A00 34/008	การเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจผลิตเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี	หัวหน้าโครงการ อ.สุกัญญา มาลาวยัจินทร์ ทีมงาน อ.ธีรวัช จาปริง ฮันนาน กาหลง	คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์	180,000
RDG61A00 34/009	จินตภาพ: กระบวนการสื่อสารแนวคิดฮาลาลล์ ต่อยิบัน	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.มะพลี แมกกอง ทีมงาน มูนิเราะฮ์ ดอเลาะ อานีซะห์ เจมะมะ นุรอห์ คาเดร์	คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์	150,000
RDG61A00 34/010	การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาล ทั้งตลาด	หัวหน้าโครงการ อ.อับดุลฆอนี เจะโซะ ทีมงาน อ.อับดุลฟัตตาห์ จะปะกียา	คณะศึกษาศาสตร์	300,000

รหัส โครงการ	ชื่อโครงการ	ผู้วิจัยและทีมงาน	สังกัด	งบประมาณ
	ภายในประเทศและตลาด ต่างประเทศ			
RDG61A00 34/011	โอกาสและศักยภาพทางการ ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ฮาลาลของกลุ่มธุรกิจจังหวัด ปัตตานีเพื่อลดความยากจน ซ้ำซาก	หัวหน้าโครงการ อ.กามีละห์ หะยียะโกะ ทีมงาน อ.พิมพ์ภาภรณ์ แววันจิตร ธีรวัช จาปริง	คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สาขาวิชา บริหารธุรกิจ	180,000
RDG61A00 34/012	ศึกษาความเป็นไปได้ในการ พัฒนาเครื่องแกงฮาลาล จ. ปัตตานีสู่ตลาดในกลุ่มประเทศ AEC	หัวหน้าโครงการ อ.รัชนี สูญ ทีมงาน อ.รุสลัน ดาฮาตา	คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สาขาวิชา บริหารธุรกิจ	210,000
RDG61A00 34/013	การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนฮา ลาลของกลุ่มธุรกิจอาชีพ เครื่องแกง จ.ปัตตานี เพื่อ พึ่งตนเอง	หัวหน้าโครงการ อ.โรสนา รัฐการณ์ ทีมงาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัสลัน สุหลง อ.มารีแย บาเน็ง	คณะศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สาขาวิชา บริหารธุรกิจ	250,000

4. ผลสรุปโครงการวิจัยที่ผ่านการพิจารณา แยกตามรายประเด็น

สำหรับโครงการวิจัยที่ผ่านมาพิจารณาอนุมัติทั้งหมด นักจัดการงานวิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสรุปผลโครงการวิจัยพิจารณาแยกตามรายประเด็น อันได้แก่ จำนวนโครงการวิจัยจำแนกตามสาขา และจำนวนนักวิจัยจำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำวิจัย โดยพบว่าโครงการวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในสาขาศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ นักวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 0-3 ปี ปรากฏดังตาราง 14

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนโครงการวิจัยจำแนกตามสาขา และจำนวนนักวิจัยจำแนกตามเพศและประสบการณ์

ที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1	ประเภทโครงการวิจัยจำแนกตามสาขา		
	อิสลามศึกษาและนิติศาสตร์	2	15.38
	คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์	7	53.85
	คณะศึกษาศาสตร์	1	7.70
	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3	23.07
	รวมโครงการจำแนกตามประเภท	13	100
2	จำนวนนักวิจัยจำแนกตามเพศ		
	ชาย	18	58.06
	หญิง	13	41.94
	รวมจำนวนนักวิจัย	31	100
3	จำนวนนักวิจัยจำแนกตามประสบการณ์การวิจัย		
	นักวิจัยใหม่ ประสบการณ์ 0-3 ปี	20	64.51
	นักวิจัยรุ่นกลาง ประสบการณ์ 3.1-6 ปี	9	29.04
	นักวิจัยอาวุโส ประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป	2	6.45
	รวมจำนวนนักวิจัย	31	100

*หมายเหตุ ข้อมูลและจำนวนข้างต้นไม่รวมนักวิจัยที่เป็นบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

5. ผลการวิจัย (output) โครงการวิจัย 13 โครงการ

ตารางที่ 15 แสดงความก้าวหน้าโครงการวิจัย 13 โครงการ

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
1. การวัดสมรรถนะ คุณลักษณะการ ดำเนินงานโซ่อุปทาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องแกงในจังหวัด ปัตตานีเพื่อส่งเสริม อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและตอยยี่บันที่ยั่งยืน	อ. พิมพาภรณ์ แววันจิตร	เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน และวัดสมรรถนะการดำเนินงานโซ่อุปทานกลุ่มด้วย SCOR Model 	1. ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ ราคาต้นทุนปัจจัยการผลิต และกำไรตอบแทนจากการผลิต 2. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ 3. สมรรถนะคุณลักษณะโซ่อุปทานการผลิตเครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
2. โอกาสและศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปฮาลาลในจังหวัดปัตตานี	อ. กามีละห์ หะยียะโกะ	การวิจัยนี้เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่สอบถามผู้บริโภคในจังหวัดปัตตานี และการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการ อาหารสำเร็จรูปจังหวัดปัตตานี, ตัวแทนผู้ประกอบการร้านขายของฝาก เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ และเสนอผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนาและบรรยาย 	1. ได้ข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป 2. ได้ข้อมูลโอกาสและศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปฮาลาล 3. ได้แนวทางการพัฒนาและขยายตลาดผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
3. การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาฮาลาลในประเทศไทย	อ. อาบูฮาสรุด ยูโซ๊ะ	การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงานเพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาฮาลาลในประเทศไทย 	1. ทราบถึงปัญหากระบวนการบริหารจัดการทางด้านฮาลาลในประเทศไทย ด้านการรับรู้ การเข้าใจ งบประมาณ และนโยบาย 2. ได้แนวทางการแก้ปัญหาฮาลาลในประเทศไทย
4. การศึกษาเปรียบเทียบระบบสนับสนุนการผลิตสินค้าฮาลาลระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย	ผศ.ดร.อิสมาแอ สาเมาะ	การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ร่วมกับการสังเกตการณ์ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และกระทรวงพัฒนาอิสลามแห่งมาเลเซีย (JAKIM) ของประเทศมาเลเซีย ยังศึกษาค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลทางวิชาการ ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง แล้วมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกอย่างละเอียดในการสัมภาษณ์ แล้วทำการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดหาข้อสรุป	1. ได้ข้อมูลระบบสนับสนุนการผลิตสินค้าฮาลาลเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรฮาลาลเครื่องมือกลไกการรับรองฮาลาล กระบวนการ และรูปแบบที่จะให้ได้มาซึ่งการรับรองฮาลาลในประเทศไทยและมาเลเซีย 2. ได้ข้อมูลการจัดทำกระบวนการรับรองฮาลาลเป็นแนวทางช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการขอรับรองฮาลาลได้ง่ายขึ้น การบริการ การเชื่อมโยงธุรกิจฮาลาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสมาคมผู้

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
			ประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศมาเลเซีย
5. การพัฒนากระบวนการและมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	ผศ.ดร.อับดุลรอฮมาน จะปะกียา	การดำเนินการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการรับรองมาตรฐานและเพื่อพัฒนากระบวนการรับรองมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ฝ่ายกิจการฮาลาลและประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีและผู้ประกอบการธุรกิจการผลิตอาหารที่มีเครื่องหมายฮาลาลในจังหวัดปัตตานี จำนวน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป แล้วใช้การบรรยายความแบบพรรณนาตามวัตถุประสงค์ 	1. ได้องค์ความรู้ข้อมูลมาตรฐานฮาลาลตามบทบัญญัติอิสลาม 2. ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานมาตรฐานฮาลาล 3. กระบวนการรับรองฮาลาลแต่ละจังหวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการขอรับรองฮาลาลได้ง่ายขึ้น

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
6. ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเครื่องแกงฮาลาล จังหวัดปัตตานีสู่ตลาดในกลุ่มประเทศ AEC	อ.รัชนี สูญ	การวิจัยนี้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแกงสำเร็จรูปฮาลาล และช่องทางการตลาดและการส่งออกของเครื่องแกงสำเร็จรูปฮาลาลปัตตานีเข้าสู่ตลาดประเทศมาเลเซีย และศึกษารูปแบบการจำลอง แผนธุรกิจBusiness Model Canvas (BMC) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีสังเกตอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี SWOT Analysis และ TOWS Matrix และวิเคราะห์และระดมความคิด โดยใช้แบบจำลองธุรกิจ Business Model Canvas(BMC) 	1. ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแกงสำเร็จรูปฮาลาลและช่องทางการตลาด และการส่งออกของเครื่องแกงสำเร็จรูปฮาลาลปัตตานีเข้าสู่ตลาดประเทศมาเลเซีย 2. ได้ แผน ธุ ร กิจ Business model canvas (BMC) ที่จะชี้ให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์เครื่องแกงสำเร็จรูปฮาลาลเป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ในการพัฒนาต่อไปสู่การผลิตเพื่อส่งออก เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมาโดยตลอดและใช้วัตถุดิบที่ปลอดภัย และสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบในการผลิตและเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
7. การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในตลาดต่างประเทศ (ตะวันออกกลาง)	อ. อับดุลมอญี เจะโซะ	การศึกษาดูความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในตลาดตะวันออกกลาง โดยเก็บข้อมูลของการวิจัยจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (สศต) ผู้นำเข้าส่งออกสินค้าไทย ผู้ประกอบการร้านอาหารไทย สมาคม/ชมรมนักศึกษาไทย พ่อครัวแม่ครัว และแชะห์ (ผู้ที่ทำหน้าที่นำคนมุสลิมไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (สนทนาคึ่งโครงสร้าง) การวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยนี้ใช้กลยุทธ์ 4Ps SWOT และ BMC 	1. ได้แนวทางแผนกลยุทธ์การขยายตลาดและช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงสำเร็จรูปในประเทศตะวันออกกลาง 2. ได้แผนธุรกิจ Business Model Canvas – BMC ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจ ภาครัฐ สามารถนำนโยบายไปใช้ในการสนับสนุน ผลักดันการส่งออกได้ ผลกระทบ (Impact)ที่เกิดขึ้น คือกลุ่มวิสาหกิจได้พัฒนาผลิตภัณฑ์และรู้ช่องทางการส่งออก จึงทำให้ลดปัญหาความยากจน มีนักลงทุนเกิดความสนใจที่จะร่วมลงทุน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ลดอัตราการว่างงาน ทำให้ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้เลี้ยงครอบครัว ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดทำข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ที่เน้นการดำเนินงานที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์และยกระดับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
8. จินตภาพ: กระบวนการสื่อสาร แนวคิดฮาลาล์ตอยยิบัน	ผศ.ดร.มะพลี แมกกอง	การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษามุมมองและแนวคิดของคนอาหรับตะวันออกกลางและคนอาเซียนต่ออาหารฮาลาลของไทยเพื่อจะได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารฮาลาลผ่านนวัตกรรมจินตภาพ ตลอดจนการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อาหารฮาลาลไทยด้วยนวัตกรรมจินตภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นประชาชนชาวอาหรับตะวันออกกลางและชาวอาเซียนที่อยู่ในประเทศไทย หรือเคยอยู่ในประเทศไทยมาก่อน ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 	1. ได้มุมมองและแนวคิดของคนอาหรับตะวันออกกลางและคนอาเซียนต่ออาหารฮาลาลไทยและมาตรฐานอาหารฮาลาลไทย 2. ได้นวัตกรรมจินตภาพเกี่ยวกับมาตรฐานอาหารฮาลาลไทย 3. การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์นวัตกรรมจินตภาพเกี่ยวกับอาหารฮาลาลและมาตรฐานอาหารฮาลาลไทย
9. การเพิ่มขีดความสามารถด้านบัญชีตามหลักศาสนาอิสลาม สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดฮาลาลันตอยยิบัน	อ. มาหามะรอสลี แมยู	การศึกษาศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถด้านบัญชีตามหลักศาสนาอิสลาม สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดฮาลาลันตอยยิบัน ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย	1. รูปแบบการจัดทำบัญชีตามหลักการอิสลาม 2. หลักสูตรฝึกอบรมเพิ่มขีดความสามารถด้านบัญชีตามหลักศาสนาอิสลาม

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
			
10. การเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจผลิตเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี	อ. สุกัญญา มาลาวยันตร์	การศึกษาการเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจผลิตเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นหลัก โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบกับกรอบแนวคิดเพื่อให้ได้ประเด็นที่ถูกต้องมากที่สุดแล้วนำมาวิเคราะห์ เสนอผลการค้นคว้าด้วยวิธีการพรรณนา(Descriptive Analysis)	1. ได้ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และองค์ประกอบในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐและสถาบันการเงินในการสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจเครื่องแกงในการเข้าสู่แหล่งเงินทุนที่มีประสิทธิภาพและฮาลาล 3. ถ่ายทอดองค์ความรู้กลุ่มวิสาหกิจผลิตเครื่องแกงจังหวัดปัตตานี

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
		 	
11. การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนฮาลาลของกลุ่มธุรกิจอาชีพเครื่องแกงจังหวัดปัตตานีเพื่อพึ่งตนเอง	อ. โรสนา รัฐการณ์	การศึกษานี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับทุนทางสังคมกลุ่มอาชีพธุรกิจเครื่องแกง โดยคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มอาชีพธุรกิจเครื่องแกงแบบเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถตอบโจทย์ในการวิจัยได้ จากนั้นนำข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมากและกระจัดกระจายมาทำการจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้ระบบข้อมูลที่ชัดเจนและสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม โดยเริ่มจากการสังเคราะห์ทุนทางสังคมกลุ่มอาชีพธุรกิจเครื่องแกง จังหวัดปัตตานี ร่างแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปแก้ไข นำแบบสอบถามไปแจกกับกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ 	1. ได้ข้อมูลทุนทางสังคมต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มธุรกิจเครื่องแกง จังหวัดปัตตานี 2. ได้บรรจุภัณฑ์เครื่องแกงที่สอดคล้องกับตลาดและความต้องการของผู้บริโภค

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
12. การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหารในการแปรรูปเครื่องแกงให้กับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	อ. นูชานา ปะกียา	การศึกษาคุณภาพของวัตถุดิบหลักและกระบวนการแปรรูปเครื่องแกงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกง ผู้วิจัยทำการศึกษาคุณภาพของวัตถุดิบหลัก ได้แก่ สมุนไพรและเครื่องเทศที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกง โดยทำการตรวจสอบคุณภาพทางด้านกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต ข้อมูลจากกระบวนการผลิตเพื่อใช้ในการทำระบบคุณภาพ GMP และ Halal 	1. ได้วิธีจัดการสุขลักษณะทั่วไปของสถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือทั้งก่อน ระหว่างและหลังการผลิตก่อนจัดวางระบบมาตรฐาน 3. ได้คู่มือระบบมาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหาร (GMP) รวมทั้งมาตรฐานฮาลาลมาช่วยในกระบวนการผลิตเพื่อยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกง

โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการ	การดำเนินการ	ผลการวิจัย (output)
13. ศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปัตตานี	อ. มูฮำหมัดอาหมิน หะยีหามะ	การศึกษายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เครื่องแกง ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงเพื่อเก็บข้อมูลและบันทึกภาพ การซื้อวัตถุดิบ พื้นที่การผลิต, การวัด ตวง ชั่ง, การเตรียมวัตถุดิบ ,กระบวนการผลิต ,การบรรจุ .การเก็บรักษา และวิธีการจำหน่าย และเก็บข้อมูลการศึกษายุการเก็บรักษาโดยไปตรวจคุณภาพด้านจุลินทรีย์ ด้านกายภาพ สี กลิ่น pH และทดสอบทางประสาทสัมผัส แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์หาจุดที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ การปนเปื้อนทางเคมี และการปนเปื้อนทางกายภาพ 	1. ได้สูตรมาตรฐานของแกงส้มและผัดเผ็ด เลือกสูตรแกงส้มที่ผู้คนชื่นชอบ และ อร่อย และได้ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัส และทราบปริมาณเกลือโซเดียมคลอไรด์ที่เหมาะสมที่เติมลงไปเครื่องแกงโดยใช้ปริมาณร้อยละ 0,10,20 และ30 2. ได้วิธีการยืดอายุการเก็บรักษาเครื่องแกง 3. ได้ทราบชนิดของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุเครื่องแกงที่เหมาะสมในการบรรจุเครื่องแกง

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการด้านการบริหารจัดการการวิจัย และการวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่ ซึ่งในที่นี่จะได้นำแสดงถึงรายละเอียดของข้อมูลการสรุปผลการดำเนินงาน และการอภิปรายผลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการดำเนินการ

5.1.1 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีการสร้างกลไกความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกับภาคในพื้นที่ มีการพัฒนาระบบและกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัย การให้การสนับสนุนการดำเนินงานของนักวิจัย และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยรุ่นใหม่ด้วยการทำงานวิจัยร่วมกับชุมชนโดยใช้โจทย์

วิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

กระบวนการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีหน่วยวิจัยที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่ คือ สำนักวิจัยและพัฒนา โดยมหาวิทยาลัยให้อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเต็มรูปแบบด้วยวิธีการ

1. สร้างจุดรวมการพูดคุยกับนักวิจัยในการทำงานเพื่อสังคมและเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมอย่างแท้จริง

2. การใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและนักวิจัย ผ่านโครงการการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้”

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยประจำปี

4. คลินิกวิจัยให้คำปรึกษาด้านการทำวิจัย

ผลจากการได้รับอนุมัติโครงการการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ทำให้มหาวิทยาลัยและผู้บริหารตระหนักและให้ความสำคัญกับการทำวิจัยเชิงพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ

- 1) มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัยในการให้การสนับสนุนและความสำคัญกับงานวิจัยเชิงพื้นที่
 - 2) มีการขยายพื้นที่สำนักวิจัยวิจัยและพัฒนาจากเดิมที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดให้กว้างขวางขึ้นเพื่อสะดวกในทำหน้าที่บริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่
 - 3) มีห้อง Co-Working Space เพื่อใช้เป็นห้องเรียนรู้และปฏิบัติการด้านวิจัย
 - 4) เกิดนักวิจัยเชิงพื้นที่ในโครงการจำนวน 31 คน
 - 5) มีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการวิจัย
 - 6) เกิดแผนยุทธศาสตร์วิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับเมืองมะดะตุสสลามและชุมชนในจังหวัดปัตตานี
 - 7) เกิดการบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน
 - 8) เกิดสารสนเทศการวิจัยที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 9) เกิดระบบพัฒนานักวิจัยที่นักวิจัยมีประสบการณ์สามารถเป็นโค้ชให้กับนักวิจัยใหม่ได้
- นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยยังได้เกิดกลไกการเชื่อมโยงกับจังหวัดและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยผ่านการการค้นหาโจทย์วิจัยในพื้นที่ การจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย การใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเครือข่ายเชื่อมโยง และการจัดเวทีเผยแพร่เพื่อการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยร่วมกัน

5.1.2 การดำเนินการด้านการวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่

การดำเนินงานด้านการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล(เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป) ในจังหวัดปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากการศึกษาสรุปผลของพื้นที่ที่จะต้องดำเนินการพัฒนาดังนี้

- ไม่มีการวางแผนการจัดการต้นทุนของปัจจัยการผลิต กำไรตอบแทนจากการลงทุนการบริหารจัดการซื้อจัดจ้าง การจัดเก็บและควบคุมวัตถุดิบ/สินค้า และการจัดการคลังสินค้า
- กลุ่มวิสาหกิจเข้าไม่ถึงกระบวนการได้มาตรฐานฮาลาล อีกทั้งมองว่ามาตรฐานฮาลาลมีราคาแพง
- ขาดตลาดที่แน่นอนและมั่นคง ปัจจุบันผลิตแล้วขายตามตลาดนัด และส่งร้านอาหารตามสั่งที่ออร์เดอร์เข้ามา
- ไม่มีการทำบัญชี ไม่รู้รายรับรายจ่าย ไม่รู้ว่าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร
- มีปัญหาเรื่องการเก็บรักษา เครื่องแกงที่ผลิตเก็บไว้ได้ประมาณ 7-10 วัน หากนานกว่านั้นอาจจะขึ้นรา และเสีย ถ้ามีตู้แช่จะเก็บได้ประมาณ 1 เดือน แต่ไม่มีทุนในการซื้อ
- ไม่มีบรรจุกฎที่ตอบสนองกับความต้องการของตลาด และการเก็บรักษาได้นาน

- ขาดความรู้ความเข้าใจการผลิตที่ถูกต้องตามหลักการควบคุมและคุณภาพ
- สถานที่ประกอบการ มีขนาดเล็ก ต้องการขยายพื้นที่โรงประกอบการ เพื่อให้ง่ายต่อการแบ่งเป็นสัดส่วน
- วิสาหกิจยังไม่ได้คุณภาพและมีมาตรฐานเท่าที่ควร ขาดการบริหารจัดการ จากการได้พูดคุยกลุ่มวิสาหกิจสะท้อนว่า ถ้าทางทีมงานวิจัยได้ลงมาช่วยในเรื่องคุณภาพและการบริหารจัดการ จะเป็นการดีมาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการแก้ปัญหาผ่าน

โครงการวิจัยย่อยจำนวน 13 โครงการ มีนักวิจัยจำนวน 31 คน เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 0-3 ปี จำนวน 20 คน นักวิจัยรุ่นกลาง ประสบการณ์ 3.1-6 ปี จำนวน 9 คน และนักวิจัยอาวุโสจำนวน 2 คน และยังมีกลุ่มหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอาหารฮาลาลในจังหวัดปัตตานี กลุ่มนักธุรกิจมุสลิม กลุ่มสหกรณ์อิสลาม และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในโครงการนี้ เกิดจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) โดยใช้กระบวนการระบบพี่เลี้ยงที่ช่วยในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและนำตลอดช่วงการดำเนินการ มีการแลกเปลี่ยนปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการให้เกิดการบริหารจัดการทุนอย่างเป็นระบบ

การได้รับอนุมัติโครงการการวิจัยทำทนายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยิบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ช่วยพัฒนาการบริหารจัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาในส่วนที่เป็นจุดอ่อน เช่น 1) ผู้บริหาร ไม่มีประสบการณ์การทำวิจัย ภาคสนามและวิจัยเชิงพื้นที่ 2) หน่วยจัดการวิจัย (สำนักวิจัยและพัฒนา) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิจัยไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่มีจำนวนจำกัด และ 3) นักวิจัยต่างคนต่างทำวิจัยของตนเอง ทำวิจัยเฉพาะในสาขาหรือภาระงานที่ตนเองรับผิดชอบ หลังจากได้มีการดำเนินการการวิจัยเชิงพื้นที่มา ได้ระยะหนึ่งสิ่งที่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนคือผู้บริหารให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน ได้มีการปรับนโยบายที่เอื้อต่อการวิจัยเชิงพื้นที่ให้กับนักวิจัย มีการขยายพื้นที่สำนักวิจัยวิจัยและพัฒนา มีห้อง Co-Working Space เพื่อใช้เป็นห้องเรียนรู้และปฏิบัติการด้านวิจัย เกิดนักวิจัยเชิงพื้นที่ในโครงการจำนวน 31 คน เป็น หัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 13 คน และเป็น

นักวิจัยรุ่นใหม่ 20 คน เกิดการบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน เกิดระบบพัฒนานักวิจัยที่นักวิจัยมีประสบการณ์สามารถเป็นโค้ชให้กับนักวิจัยใหม่ และมีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการวิจัย

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังสามารถนำจุดเด่นของมหาวิทยาลัยในเรื่องของการบริหารวิชาการ การมีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอาจารย์หรือนักศึกษาต่างชาติ เครือข่ายการลงนามกับมหาวิทยาลัยต่างชาตินำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ได้ และเป็นการทำงานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนในพื้นที่

5.2.2 การวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่

งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นงานวิจัยที่ช่วยพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างแท้จริง พื้นที่เป้าหมายในการจัดการงานวิจัยครั้งนี้คือ จังหวัดปัตตานี โดยการทำงานปีแรกจะเน้นประเด็นฮาลาลและตอยียันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป จากการผลสรุปศึกษาพบว่ากลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดปัตตานียังมีปัญหาในการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่

ได้จากการระดมสมองในการจัดเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การดำเนินการโครงการวิจัย 13 โครงการ ที่จะสามารถทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป) ในจังหวัดปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน พัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ฮาลาลชุมชนและระบบสนับสนุน (Ecosystem) พัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการสู่ความเป็นฮาลาลและตอยียัน และพัฒนานักวิจัยและผู้ประกอบการโดยการมีส่วนร่วมในการทำวิจัยในจังหวัดปัตตานีได้เป็นอย่างดี

5.2.3 ผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

จากผลการการวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ภายใต้โครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงปประมาณ พ.ศ. 2561 นอกจากจะได้ผลลัพธ์ในด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยและการวิจัยเพื่อตอบโจทย์พื้นที่แล้ว ยังส่งผลให้เกิดผลนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังนี้

1) ระดับภายในมหาวิทยาลัย :

-กลไกและการจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเปลี่ยนส่งผลให้เกิด (1) การเพิ่มศูนย์ภายใต้สำนักวิจัยและพัฒนา ดังนี้ ศูนย์ Smart Farmer และศูนย์การติดตามข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม

(2) ระบบการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถส่งขอทุนวิจัยจากภายนอกมากกว่า 100 ล้านบาทในปีการศึกษา 2563 และ(3) เพิ่มจำนวนนักจัดการวิจัย 3 คน ที่สามารถออกแบบและจัดเวทีเพื่อบริหารจัดการวิจัยได้

-การเปลี่ยนแปลงระดับ mindset (ทัศนคติของนักวิจัย/ผู้บริหาร) ที่มีต่องานวิจัยเชิงพื้นที่ คือ (1) ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการวิจัยโดยได้กำหนดแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฟาฏอนี ระยะที่ 6 (2019-2023) ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 4 การจัดการศึกษา การวิจัยและบริการวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 4.2 งานวิจัยที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง (2) ก้าวข้ามขีดจำกัดที่มีภาวะวิตกกังวลต่อการทำวิจัย ไปสู่การสร้างแรงขับเคลื่อน บันดาลใจ และมุ่งมั่นต่อการทำวิจัยเชิงพื้นที่ และ (3) นักวิจัยสามารถใช้เครื่องมือการเขียนเค้าโครงวิจัย และได้รับทุนการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น ๆ มากขึ้น

2) ระดับจังหวัด : หน่วยจัดการหรือสำนักวิจัยและพัฒนาได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี และหน่วยงานภายในจังหวัด และได้เชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยกับแผนของจังหวัด

3) ระดับท้องถิ่น : ได้ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายพัฒนาองค์กรชุมชนภาคใต้เพื่อพัฒนาอบรมแผนธุรกิจ และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน ตลอดจนได้มีการเชื่อมโยงด้านการตลาดกับบริษัทส่งออกเครื่องแกงไปยังประเทศซาอุดีอาระเบีย และสหกรณ์อิสลามปินาเพื่อรองรับการขอใช้บริการสินเชื่อที่ปลอดดอกเบี้ย

จากผลดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดกลไกความร่วมมือ กับภาคส่วนต่าง ๆ และได้มีการเชื่อมโยงกับภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยมีการเชื่อมโยงโดยนำสินค้าเครื่องแกงจากชุมชนผ่านการให้ความรู้จากภาคเอกชนด้านสถาบันการเงินอิสลามที่ฮาลาล และตลาดจากบริษัทเอกชนที่รองรับสินค้า รวมทั้งภาครัฐมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพ และบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยตอบโจทย์จังหวัดได้เช่นกัน เช่น

-ด้านนวัตกรรม ผลงานและการใช้ประโยชน์

- พัฒนาการจังหวัดได้ร่วมผลักดันและติดตามการขอมาตรฐานสินค้า OTOP HALAL GMP ให้กับกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 4 กลุ่ม
- เกษตรอำเภอแม่ลาน โคกโพธิ์ และยะหริ่ง ได้ชุดองค์ความรู้เรื่อง การเก็บรักษาและการยืดอายุของเครื่องแกงจากโครงการ สามารถนำไปใช้กลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของจังหวัด
- บัญชีจังหวัดปัตตานี ได้นำคู่มือการจัดบันทึกบัญชีกลุ่มไปใช้กับกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 4 กลุ่ม และนำไปเป็นชุดเครื่องมือในการอบรมให้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ

-ด้านความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับพื้นที่

- 1) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเป็น 30%
- 2) ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องแกงที่ได้มาตรฐาน อย. OTOP

- 3) สามารถรู้ต้นทุนการผลิต และรู้วิธีการลดต้นทุน เพื่อให้ได้กำไรที่มากขึ้น
- 4) ได้บรรลุเกณฑ์ที่ได้แรงบันดาลใจของชุมชน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประกาศมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

เรื่อง การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561

ประกาศมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
เรื่อง การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561

ตามที่เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) ได้จัดสรรทุนวิจัยภายใต้ทุนท้าทายไทย กลุ่มเรื่อง นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2561 แก่มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ในลักษณะ ทุนสมทบ (Matching Fund) และให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้จัดการจัดการทุน โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานใน 2 ด้านหลัก คือ 1. การพัฒนาระบบบริหารจัดการวิจัยของมหาวิทยาลัย ในการบริหารจัดการงานวิจัยทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 2. การสนับสนุนการวิจัยและการสร้าง นวัตกรรมที่ตอบสนองโจทย์การพัฒนาของพื้นที่ ในการนี้มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้จัดสรรทุนวิจัยเพื่อ พัฒนาเชิงพื้นที่ และเห็นสมควรประกาศกำหนดรายละเอียดในการขอรับทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนา เชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561 ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เดิมเป็นวิทยาลัยอิสลามยะลา โดยได้รับการอนุญาตให้ เปลี่ยนชื่อและ ประเภทเป็น “มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา” ตามใบอนุญาตเลขที่ 5/2550 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2550 และได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น “มหาวิทยาลัยฟาฏอนี” ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2556 ออก ประกาศโดยกระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอิสลามแห่งแรกในประเทศไทย ที่ได้รับการ สถาปนาขึ้น โดยนักวิชาการมุสลิมและผู้ทรงคุณวุฒิด้านอิสลามศึกษาในภูมิภาค ซึ่งมีเจตนารมณ์อันแน่ว แน่ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านอิสลามศึกษาและศาสตร์แขนงอื่นๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ คุณภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ความต้องการกำลังคนระดับปัญญาชนของท้องถิ่นและประเทศที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเป็นการสนองตอบนโยบายของรัฐ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เปิดให้บริการจัดการเรียนการสอนมาเป็นเวลา 20 ปี มีนักศึกษาทั้งของ ไทยกว่า 50 จังหวัด จากประเทศเพื่อนบ้านและอีกหลายประเทศ ราว 30 ประเทศมาเรียนที่นี่ โดย มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้กำหนด Positioning ใช้แนวคิด Islamic, Integration, Internationalization หรือ Triple I (III) ดังนี้

(1) Islamic ความเป็นอิสลาม

เนื่องจากมหาวิทยาลัยยึดหลักตามปรัชญาที่ว่า มหาวิทยาลัยจะยึดมั่น ภายใต้หลักคำสอนอัลกุรอาน

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

“และเราไม่ได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเป็นความเมตตาเพื่อประชาชาติทั้งมวล”

(อัลกุรอาน อัลอัมบิยาอ 21:107)

จากใจความสำคัญของอายัตอัลกุรอานข้างต้น มหาวิทยาลัยฟาฏอนีนี้ยึดมั่นว่าจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อหวังความเมตตาจากอัลลอฮ์ และทำงานเพื่อเพื่อนมนุษย์พลโลกทั้งหมด ซึ่งมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับรากฐานของมหาวิทยาลัยจะมุ่งมั่นปฏิบัติด้วยหลักคำสอนอัลกุรอานโดยให้อิสลามเป็นฐานหลักในการดำเนินชีวิต ทุกคนต้องใช้หลักศรัทธาและเพิ่มพูนปัญญา ตามปณิธานที่ว่า

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

"ข้าแต่พระเจ้าของฉัน ขอพระองค์ทรงโปรดเพิ่มพูนความรู้แก่ฉัน"

(อัลกุรอาน กุอฮา 20:114)

มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสติปัญญาและความคิด โดยเฉพาะการวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้อยู่ตลอดเวลา

(2) Integration การบูรณาการ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้กำหนดการเน้นการบูรณาการ ดังนี้ 1) การบูรณาการกับการเรียนการสอนกับการวิจัย 2) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการบริการวิชาการ และ 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีการบูรณาการอิสลามไปยังทุกคณะ และทุกสาขาวิชา

(3) Internationalization ความเป็นสากล

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีความเป็นนานาชาติและความเป็นสากล คือ มีหลักสูตรนานาชาติทั้งหมด 6 หลักสูตร มีคณาจารย์จากต่างชาติ นักศึกษาต่างชาติ และมีความร่วมมือกับสากล

เมืองมะดีนะตุสสลาม เป็นโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ชานเมืองจังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการผลักดันแนวคิดการสร้างรูปธรรมของเมืองแห่งสันติสุข สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม เน้นการทำงานบนความรู้และเครือข่ายเมืองนี้ได้เริ่มทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการดึงผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วยโครงการศึกษาที่จะเน้น

ในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โชนธุรกิจ และโซนที่อยู่อาศัย โดยมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสมบัติส่วนกลางในการขับเคลื่อนงานเพื่อสันติสุขของพื้นที่ ประเด็นฮาลาลและตอยยิบัน เป็นประเด็นร่วมของพื้นที่ มหาวิทยาลัยจึงเลือกประเด็นดังกล่าว เป็นโจทย์ในการทำงานภายใต้ทุนวิจัยท้าทายไทยครั้งนี้ และมหาวิทยาลัยมุ่งหวังนอกจากการตอบโจทย์การพัฒนาพื้นที่แล้ว ยังจะเป็นการพัฒนาไกล ระบบงานของมหาวิทยาลัยในการตอบโจทย์พื้นที่ในระยะยาวด้วย

ผลจากหารือภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องและเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 ได้ข้อสรุปว่าในการทำงานปีแรกจะเน้นประเด็นฮาลาลและตอยยิบันในกลุ่มเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป โดยหวังจะส่งเสริมการประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจที่ทำอาหารในปัตตานีให้เป็นอาหารฮาลาลที่สามารถส่งออกไปขายในตลาดเพื่อนบ้านและอาเซียนได้ เพราะมหาวิทยาลัยมีเครือข่ายศิษย์เก่าในทุกประเทศแถบนี้ บางคนจบไปแล้วไปทำธุรกิจนำเข้าอาหารจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2. ขอบเขตและนิยามการดำเนินงาน

2.1 พื้นที่เป้าหมาย จังหวัดปัตตานี

2.2 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการเครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปที่มีการผลิตและจำหน่ายสินค้าในตลาดท้องถิ่นและตลาดภายนอก

2.3 นิยามคำสำคัญในการดำเนินงาน

-เมืองมะดีนะตุสสลาม หมายถึง โครงการเมืองต้นแบบ มะดีนะตุสสลาม (นครแห่งสันติภาพ) ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 4, 5 และ 7 ตำบลบานา อำเภอมะนิ จังหวัดปัตตานี บนเนื้อที่กว่า 1,300 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่และประชาชนทั่วไปให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็น Hub ในการเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม แนวคิดการสร้างรูปธรรมของเมืองมะดีนะตุสสลาม สิ่งแวดล้อมที่ดีของการอยู่ร่วมกัน และเน้นการทำงานบนความรู้และเครือข่าย ด้วยการดึงผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ มาร่วมก่อสร้างเมืองให้เป็นพื้นที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วยโซนการศึกษาที่จะเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างโรงพยาบาลที่จะช่วยในการผลิตบุคลากรทางแพทย์ โชนธุรกิจ และโซนที่อยู่อาศัย

-ฮาลาล หมายถึง สิ่งที่อนุมัติตามบทบัญญัติอิสลาม

-ตอยยิบัน หมายถึง มีประโยชน์หรือคุณค่าทางอาหาร

-อาหารฮาลาล หมายถึง อาหารที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสมปรุง ประกอบ หรือแปรรูปที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม

-มาตรฐานฮาลาล หมายถึง เกณฑ์รับรองความถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ด้วยกัน คือ 1) วัตถุดิบ 2) กระบวนการผลิต 3) การบรรจุภัณฑ์ และการขนส่ง และ 4) สุขลักษณะส่วนบุคคล

-อาหารสำเร็จรูป หมายถึง อาหารสำเร็จรูปในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่ผ่านกระบวนการผลิตเรียบร้อยพร้อมบริโภค บรรจุในบรรจุภัณฑ์พร้อมจำหน่ายได้ทันที

-Supply Chain หรือ ห่วงโซ่อุปทาน หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดสินค้า เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการจัดซื้อ (Procurement) การผลิต (Manufacturing) การจัดเก็บ (Storage) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การจัดจำหน่าย (Distribution) และการขนส่ง (Transportation) ตั้งแต่ก่อนและหลังการผลิตสินค้าจนไปถึงมือผู้บริโภค

- Halal Startup หมายถึง ผู้ประกอบการที่เข้าใจและผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานฮาลาลในทุกกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง และสุขลักษณะส่วนบุคคล

3. เป้าหมาย

การพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูป) ใน จ.ปัตตานี ให้ได้มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อส่งไปขายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดอาเซียน

4. กรอบวิจัย

การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561 ภายใต้โครงการ “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” มีกรอบการวิจัย ดังนี้

กรอบที่ 1. การพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานในภาพรวมของผลิตภัณฑ์ฮาลาลชุมชนและระบบสนับสนุน (Ecosystem) ในจังหวัดปัตตานี

เป้าหมาย :

1. ได้ข้อมูล supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี
2. แนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุน(Ecosystem) สำหรับผู้ประกอบการผลิตอาหารฮาลาลระดับต่างๆให้ได้มาตรฐานเพื่อส่งขายในตลาดทั้งในประเทศและตลาดอาเซียน

โจทย์วิจัย :

1. การศึกษา supply chain ของผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่ปัตตานี เพื่อชี้ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางการแก้ไข
2. การศึกษาระบบรองรับสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลในประเทศต่างๆเปรียบเทียบกับในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะการพัฒนาระบบสนับสนุนการผลิตอาหารฮาลาลและตอยียันที่มีมาตรฐานและส่งออกไปขายในต่างประเทศได้สะดวก
3. การศึกษาความต้องการและช่องทางตลาดของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

กรอบที่ 2. การพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการสู่ความเป็นฮาลาลและตอยยิบัน

เป้าหมาย :

1. เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการเชิงธุรกิจให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปฮาลาลในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้ได้มาตรฐาน
2. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปให้ได้มาตรฐาน

โจทย์วิจัย :

1. การหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ Halal Startup ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน การจัดการ การสร้าง Branding และ Packaging การสื่อสาร การตลาด
2. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลและตอยยิบัน

หมายเหตุ: การทำงานในกรอบวิจัยนี้ต้องเป็นการทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องแกงและอาหารสำเร็จรูปที่มีการผลิตสินค้าและจัดจำหน่ายในตลาดภายในและ/หรือภายนอก

5. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย

- 5.1 ข้อเสนอโครงการวิจัยต้องมีการบูรณาการการเรียนการสอนกับการวิจัย
- 5.2 ข้อเสนอโครงการวิจัยต้องมีนักศึกษาร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอโครงการวิจัยต้องมีนักวิจัยรุ่นใหม่ร่วมในโครงการ
- 5.4 ข้อเสนอโครงการวิจัยต้องไม่ใช่งานวิทยานิพนธ์และ/หรือต้องไม่อยู่ในข้อเสนอโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนวิจัยอื่นๆ (กรณีมีการต่อยอดจากงานวิจัยเดิมต้องแสดงขอบเขตการดำเนินงานเดิมและงานใหม่)
- 5.5 ผู้เสนอขอรับทุนสามารถส่งแบบเสนอโครงการวิจัยในฐานะหัวหน้าโครงการได้เพียง 1 โครงการเท่านั้น
- 5.6 คุณสมบัติของหัวหน้าโครงการวิจัย
 - 5.6.1 เป็นอาจารย์หรือนุเคราะห์ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
 - 5.6.2 มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีในวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่เสนอขอรับทุน มีศักยภาพความพร้อมจะดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จตามแผนงานวิจัย
 - 5.6.3 สามารถปฏิบัติงานและควบคุมการวิจัยได้ตลอดระยะเวลาที่ได้รับทุนและดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ

5.6.4 กรณีหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ (ไม่เคยเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ทุนอุดหนุนจากงบประมาณมหาวิทยาลัยหรือแหล่งทุนภายนอก) ควรจัดให้มีพี่เลี้ยงนักวิจัยด้วย

5.6.5 ไม่เป็นผู้ที่เคยผิดจรรยาบรรณนักวิจัย

5.7 งบประมาณที่ให้การสนับสนุน

5.7.1 วงเงินสนับสนุนโครงการวิจัยจะพิจารณาตามความจำเป็นของข้อเสนอโครงการวิจัย

5.7.2 ค่าตอบแทนนักวิจัยไม่เกิน 10% ของวงเงินสนับสนุนโครงการวิจัย

5.7.3 เนื่องจากเป็นทุนเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่มุ่งเน้นการวิจัยที่ช่วยยกระดับชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นโครงการวิจัยจะไม่มีค่าตอบแทนหน่วยงานหรือค่าสาธารณูปโภค

5.8 ระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยไม่เกิน 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่มีการลงนามในสัญญา รับทุน ทุนวิจัยและสามารถทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

5.9 ทั้งนี้ผู้รับทุนต้องใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยและเข้าร่วมกิจกรรม/เวที ด้านการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ทางสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และการนำเสนอ ข้อเสนอโครงการวิจัยการรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยและรายงานฉบับสมบูรณ์หัวหน้าโครงการวิจัยต้องนำเสนอด้วยตนเอง ในกรณีที่มีเหตุอันควรที่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ให้อยู่ในดุลพินิจของ คณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยและคณะกรรมการติดตามโครงการวิจัย

5.10 การส่งแบบเสนอโครงการวิจัย

5.10.1 จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย (Full Proposal) ตามแบบฟอร์ม ABC-FTU-01

5.10.2 ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยจำนวน 3 ชุด พร้อม CD ไฟล์ข้อเสนอการวิจัยในรูปแบบ Word และ PDF จำนวน 1 แผ่น ถึงสำนักวิจัยและพัฒนา ภายในวันที่ 20 ธันวาคม 2561

5.11 เป้าหมายของผลผลิต

เพื่อสนับสนุนการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองโจทย์การพัฒนาของพื้นที่ และแสดงให้เห็นถึงความถึงผลสำเร็จของโครงการวิจัย ผู้ขอรับทุนจะต้องระบุเป้าหมายของผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการ วิจัยในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

5.11.1 ผลวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ อย่างน้อย 1 บทความ

5.11.2 ผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติที่ปรากฏในฐานข้อมูลระดับนานาชาติ ตามประกาศ กพอ. หรือระเบียบคณะกรรมการการอุดมศึกษา ว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาวารสารทางวิชาการสำหรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ พ.ศ. 2556 อย่างน้อย 1 บทความ

5.11.3 ผลงานสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมจดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างน้อย 1 ผลงาน

ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นทุนสนับสนุนทุนการวิจัยในลักษณะทุนสมทบ (Matching Fund) ผลงานใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยจะต้องเขียนกิตติกรรมประกาศในผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ โดยให้ระบุว่า ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ

6. ขั้นตอนการพิจารณาข้อเสนอการวิจัย

6.1 มหาวิทยาลัยฟาฏอนีจะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย และตรวจสอบคุณสมบัติตามลักษณะโครงการในประกาศนี้

6.2 ผู้เสนอขอรับทุนจะต้องนำเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวันและเวลาที่กำหนดข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านการพิจารณาจะดำเนินการแก้ไขข้อเสนอโครงการวิจัย ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในระยะเวลาที่กำหนด และจัดส่งมายังสำนักวิจัยและพัฒนา จำนวน 3 ชุด พร้อมส่ง CD ไฟล์แนบข้อเสนอโครงการวิจัยฉบับเต็มในแบบ Word และ pdf. จำนวน 1 แผ่น

6.3 สำนักวิจัยและพัฒนาจะแจ้งผลการสนับสนุนทุนวิจัยรวมทั้งรายละเอียดในการจัดทำสัญญา ทุนไปยังผู้เสนอขอรับทุนที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกภายในเดือน มกราคม พ.ศ. 2562 และประกาศ ผลการพิจารณาการคัดเลือกผ่านทางเว็บไซต์สำนักวิจัยและพัฒนา

7. ปฏิทินการดำเนินงานการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ประจำปี พ.ศ. 2561

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1	พัฒนาโจทย์วิจัย	12 พฤศจิกายน 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
2	ประกาศทุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561	22 พฤศจิกายน 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
3	เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ประจำปี พ.ศ. 2561	22 พฤศจิกายน ถึง 22 ธันวาคม 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา
4	ผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างวิจัยต่อคณะกรรมการ	26 ธันวาคม 2561	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
5	ผู้วิจัยแก้ไขข้อเสนอโครงการวิจัย และส่งกลับมายัง สำนักวิจัยและพัฒนา	27 ธันวาคม 2561 ถึง 10 มกราคม 2562	นักวิจัย
6	แจ้งผลการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย	13 มกราคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา
7	ทำสัญญารับทุนโครงการวิจัย	15 มกราคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา
8	นักวิจัยดำเนินโครงการวิจัยตามแผนงาน	16 มกราคม 2562	นักวิจัย
9	ประชุมกลุ่มนักวิจัยเพื่อรายงานความก้าวหน้า รอบ 3 เดือน	16 เมษายน 2562	นักวิจัย
10	ประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามรายงาน ความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน (Progress Report)	16 กรกฎาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
11	ประชุมกลุ่มนักวิจัย เพื่อรายงานความก้าวหน้ารอบ 9 เดือน	16 ตุลาคม 2562	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
12	ประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามร่างรายงานฉบับสมบูรณ์รอบ 12 เดือน (Draft Final Report)	16 มกราคม 2563	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย
13	นักวิจัยส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report)	26 มกราคม 2563	นักวิจัย
14	เวทีปิดโครงการและการแสดงผลงาน	31 มกราคม 2563	สำนักวิจัยและพัฒนา/ นักวิจัย

ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 22 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

.....
รศ.ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ภาคผนวก ข

แบบสรุปข้อเสนอโครงการวิจัย
ประเภททุน การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ประจำปี พ.ศ. 2561

แบบสรุปข้อเสนอโครงการวิจัย
ประเภททุน การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ประจำปี พ.ศ. 2561

1. ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) :

(ภาษาอังกฤษ) :

2. คำสำคัญ:

Keywords :

3. หัวหน้าโครงการ และผู้ร่วมโครงการ

ชื่อ -สกุล (ภาษาไทย) :

ชื่อ -สกุล (ภาษาอังกฤษ) :

อัตราส่วนทำวิจัย :

ตำแหน่งปัจจุบัน (ทางวิชาการ/ราชการ) :

สังกัด/หน่วยงาน :

ที่อยู่ (หน่วยงาน) :

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

โทรศัพท์มือถือ..... E-mail :

4. ที่ปรึกษาโครงการ (ถ้ามี)

ชื่อ -สกุล (ภาษาไทย) :

ชื่อ -สกุล (ภาษาอังกฤษ) :

อัตราส่วนทำวิจัย :

ตำแหน่งปัจจุบัน (ทางวิชาการ/ราชการ) :

สังกัด/หน่วยงาน :

ที่อยู่ (หน่วยงาน) :

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

โทรศัพท์มือถือ..... E-mail :

5. หน่วยงาน/องค์กร/กลุ่ม ที่ร่วมในการวิจัย

.....

.....

.....

6. กรอบการวิจัยและโจทย์วิจัย (โปรดระบุกรอบวิจัยและหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนบท้ายตามประกาศทุน)

.....

.....

.....

.....

7. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

8. วัตถุประสงค์

.....

.....

.....

9. คำถามวิจัย

.....

.....

.....

10. ระยะเวลาการดำเนินงาน.....เดือน

(ตั้งแต่เดือน.....ถึง เดือน..... พ.ศ.)

11. งบประมาณที่เสนอขอ.....บาท

12. ผลผลิตจากการทำวิจัย

.....

.....

.....

.....

13. ผลงานวิจัย/ตัวชี้วัด/สิ่งที่คาดว่าจะส่งมอบต่อมหาวิทยาลัย (นอกเหนือจากรายงาน

ผลการวิจัย)... (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. บทความทางวิชาการ/ผลงานตีพิมพ์.....
- ☐ 2. ความรู้/สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร/สิ่งตีพิมพ์/Website.....
- ☐ 3. บทความ/แผ่นพับ/หนังสือ.....
- ☐ 4. ผลิตภัณฑ์ (Products)/ เทคโนโลยี และ/หรือกระบวนการ (Processes).....
- ☐ 5. อื่น ๆ (เช่น จัดอบรม จัดสัมมนา จัดประชุมวิชาการ แสดงนิทรรศการ ฯลฯ).....
- ☐ 6. การพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย (นักวิจัย บัณฑิตศึกษา เกษตรกร อื่นๆ).....
- ☐ 7. แปลงสาริต.....
- ☐ 8. อื่นๆ ระบุ.....

14. ผู้ที่คาดว่าจะใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้/ใช้ที่ไหน/ใช้อย่างไร/ เกิดผลเช่นใด (Outcomes)

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. เกษตรกร.....
- ☐ 2. กลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น.....
- ☐ 3. หน่วยงานรัฐ.....
- ☐ 4. อื่น ๆ.....

ลงนามหัวหน้าโครงการวิจัย

(.....)

วันที่.....

ภาคผนวก ค

สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย

โครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปิงปประมาณ พ.ศ. 2561

สัญญาเงินทุนอุดหนุนการวิจัย

โครงการวิจัยทำหยาไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

สัญญานี้ทำขึ้น ภายใต้การดำเนินงานของโครงการ “วิจัยทำหยาไทย กลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 “การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดีนะตุสสลามสู่มาตรฐานฮาลาลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้” ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ตามสัญญาเลขที่ RDG61A0034 โดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้มอบอำนาจให้ รศ.ดร.ซาคารียา หะมะ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และวิจัย กระทำการแทนในนามของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

สัญญานี้ทำขึ้น ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เมื่อวันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ระหว่างมหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดย รศ.ดร.ซาคารียา หะมะ ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย หัวหน้าโครงการ ซึ่งต่อไปในสัญญาเรียกว่า “ผู้ให้ทุน” กับ นางสาวพิมพ์พารณั แววันจิตร สังกัด สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ซึ่งต่อไปในสัญญาเรียกว่า “ผู้รับทุน”

1. การให้และรับทุน

1.1 ผู้ให้ทุนตกลงให้ทุนอุดหนุนโครงการวิจัยแก่ผู้รับทุน เพื่อการวิจัย เรื่อง การวัดสมรรถนะคุณลักษณะการดำเนินงานโซ่อุปทานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงในจังหวัดปัตตานีเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและตอยียันที่ยั่งยืน ในวงเงิน 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยมีระยะเวลาดำเนินการของการวิจัยไม่เกิน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 16 เดือน มกราคม พ.ศ. 2563

1.2 ผู้ให้ทุนจะจ่ายเงินตามสัญญาให้กับผู้รับทุนเป็นงวด ๆ จำนวน 3 งวด (งวดที่ 1 และ 2 ผู้ให้ทุนจะจ่ายให้ผู้รับทุน จำนวน 40% และงวดที่ 3 จำนวน 20%) ตามกำหนดเวลา เงื่อนไข และตามระเบียบต่าง ๆ ของผู้ให้ทุน

ผู้รับทุนจะต้องใช้เงินทุนที่ได้รับตามสัญญาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยตามสัญญานี้เท่านั้น และจะต้องใช้อย่างประหยัด และเหมาะสมตามระเบียบการเงิน บัญชี และพัสดุของผู้ให้ทุน ตลอดจนจัดเตรียมหลักฐานการรับและการจ่ายเงินให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อให้ผู้ให้ทุนตรวจสอบได้หรือตามที่ผู้ให้ทุนเห็นสมควร และในกรณีที่เกิดปัญหาซึ่งต้องพิจารณาว่าการใช้เงินเพื่อดำเนินการของผู้รับทุนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ คู่สัญญาตกลงให้ผู้ให้ทุนเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และผู้รับทุนจะไม่หักเงินทุนวิจัยของโครงการนี้เป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมใด ๆ (Indirect or overhead cost) ทั้งสิ้น

หากมีเงินเหลือเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ผู้รับทุนจะต้องคืนเงินที่เหลือที่เกิดจากโครงการให้แก่ผู้ให้ทุน ภายใน 30 (สามสิบ) วัน นับจากวันที่สิ้นสุดโครงการ นอกจากนี้จะมีหลักฐานเป็นหนังสือว่าได้มีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น

2. การดำเนินงาน

2.1 ผู้รับทุนและบุคคลตามข้อเสนอโครงการเป็นผู้ทำงานในโครงการวิจัยนี้ และถ้าหากจะมีการเปลี่ยนแปลงนักวิจัยในโครงการนี้ ผู้รับทุนต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้ทุนทราบ ผู้ให้ทุนมีสิทธิที่จะให้ความเห็นชอบกับการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือปรับเปลี่ยนโครงการ หรือยุติการสนับสนุนทุนวิจัยได้ตามความเหมาะสม ผู้รับทุนจะทำงานวิจัยตามโครงการนี้ด้วยความวิริยะอุตสาหะและรับรองว่าจะไม่นำงานตามโครงการวิจัยบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้ผู้อื่นรับช่วงเว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ให้ทุนเป็นหนังสือก่อน

2.2 ผู้รับทุนต้องดำเนินการวิจัยตามโครงการในทันที นับแต่วันลงนามในสัญญา ถ้าหากผู้รับทุนมิได้เริ่มดำเนินการภายใน 30 วัน นับจากวันดังกล่าว ผู้ให้ทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญา

ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการวิจัยตามวิธีการที่เสนอไว้ตามข้อเสนอโครงการให้ครบถ้วนสมบูรณ์ หากเกิดอุปสรรคไม่สามารถดำเนินการวิจัยได้ หรือมีความจำเป็นจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนงานและวิธีการใด ๆ ผู้รับทุนต้องแจ้งให้ผู้ให้ทุนทราบทั้งนี้ ผู้ให้ทุนมีสิทธิที่จะยุติการสนับสนุนทุนวิจัยหรือให้ความเห็นชอบกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงการได้ตามความเหมาะสม

กรณีไม่สามารถทำการวิจัยตามโครงการให้แล้วเสร็จได้ภายในกำหนดเวลาตามข้อ 1 หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุนต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ให้ทุนทราบเป็นหนังสือและขออนุมัติขยายเวลาก่อนวันสิ้นสุดสัญญาไม่น้อยกว่า 30 วัน ทั้งนี้ ผู้ให้ทุนทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะพิจารณาอนุมัติให้ขยายเวลาหรือไม่ก็ได้ โครงการที่ได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาได้จะถือเอาวันสุดท้ายของการขยายเวลาเป็นวันกำหนดส่งมอบผลงาน

2.3 ผู้รับทุนต้องรับผิดชอบการดำเนินการวิจัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ร่วมงาน ผู้เกี่ยวข้อง ตัวอย่างที่ใช้ทดลอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามจริยธรรมการวิจัย รวมทั้งจัดให้มีการบันทึกขั้นตอนและผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ และเก็บไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี หลังเสร็จสิ้นโครงการ

2.4 ในการติดตามและประเมินโครงการนี้ ผู้รับทุนจะยินยอมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ให้ทุนเข้าไปในสถานที่ทำการของผู้รับทุน หรือสถานที่ที่ทำการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลการวิจัยตามโครงการได้

2.5 ในการโฆษณาเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารอันเกี่ยวกับผลงานของงานวิจัยตามโครงการ ในสิ่งพิมพ์ใดหรือสื่อใดในแต่ละครั้ง ผู้รับทุนต้องระบุข้อความว่า “ผลงานนี้ ได้รับการสนับสนุนจากเงินอุดหนุนโครงการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยฟาฏอนี” และต้องแสดงตราสัญลักษณ์ของแต่ละฝ่ายด้วยทุกครั้ง รวมทั้งให้ส่งสำเนาของสิ่งที่ได้โฆษณาเผยแพร่นั้นให้ผู้ให้ทุนจำนวน 1 ชุดด้วย

3. ผลงาน

3.1 ผู้ให้ทุนและผู้รับทุนตกลงร่วมกันที่จะให้มีการประเมินคุณภาพผลงานวิจัยตามวิธีการที่ผู้ให้ทุนกำหนดทั้งในระหว่างดำเนินการวิจัยตามโครงการ และ/หรือเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้น และผู้รับทุนต้องปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยตามที่ผู้ให้ทุนร้องขอ

3.2 ผู้รับทุนต้องนำส่งผลงานวิจัย ซึ่งมีรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์มที่ผู้ให้ทุนกำหนด โดยนำส่งแก่ผู้ให้ทุนหรือผู้ที่ผู้ให้ทุนมอบหมายภายในกำหนดเงื่อนไขเวลา

4. สิทธิและการยกเลิกสัญญา

4.1 ผู้ให้ทุน และผู้รับทุน มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัยตามสัญญานี้ ดังนี้

4.1.1 ผู้ให้ทุน และผู้รับทุน เป็นผู้ทรงสิทธิร่วมกันในทรัพย์สินทางปัญญา

4.1.2 สิทธิในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเป็นของผู้ให้ทุน โดยให้เป็นไปตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนางานวิจัยและการสนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

4.1.3 ผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินทางปัญญา การจัดสรรผลประโยชน์ให้เป็นไปตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนางานวิจัยและการสนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

อนึ่ง ผู้รับทุน และ/หรือนักวิจัย มีสิทธินำผลงานอันมีทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยหรือนำออกเผยแพร่เพื่อประโยชน์สาธารณะได้ โดยจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้ทุนก่อน

4.2 ในกรณีที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อจดสิทธิบัตรหรือเพื่อประโยชน์ในการโอนสิทธิในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้รับทุนต้องให้ข้อมูลผลการวิจัยแก่ผู้ให้ทุนและจะเปิดเผยผลการวิจัยไม่ได้ จนกว่าจะได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว

4.3 ผู้รับทุนต้องเปิดเผยผลการวิจัยทั้งหมดต่อผู้ให้ทุนและต้องให้ความร่วมมือกับผู้ให้ทุนในการเปิดเผยผลงานวิจัยทั้งหมดเพื่อโฆษณาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน เว้นแต่จะได้มีหนังสือตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ผู้รับทุนจะต้องรับผิดชอบและชดใช้ค่าเสียหาย อันเกิดขึ้นจากการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ หรือละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่น ซึ่งผู้รับทุนและผู้ที่ได้รับมอบหมายนำมาใช้ในการปฏิบัติงานตามสัญญา

4.4 การจัดการกับอุปกรณ์ หรือครุภัณฑ์ใด ๆ ที่ผู้รับทุนได้จัดซื้อโดยเงินทุนตามสัญญาให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้ให้ทุน ทั้งนี้ อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์นั้น ต้องไม่ใช่อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรงของโครงการ

การใช้อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์การวิจัยที่ผู้รับทุนได้จัดซื้อดังกล่าว ผู้รับทุนจะต้องใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์การวิจัยดังกล่าวให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีเสมอ และผู้รับทุนยินยอมให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเข้าตรวจสอบอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ได้ตลอดเวลา ผู้รับทุนจะต้องจัดทำบัญชีแสดงรายการอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์การวิจัยมอบให้ผู้ให้ทุนพร้อมกับรายงานการวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้วหรือเมื่อสิ้นสุดสัญญา

กรณีที่อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์การวิจัยเสียหายโดยเหตุที่ผู้รับทุนต้องรับผิดชอบ ผู้รับทุนต้องจัดการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ติดตั้งเดิมด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง แต่ถ้าเพิกเฉยไม่จัดการซ่อมแซม อุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ดังกล่าวผู้ให้ทุนมีสิทธิซ่อมแซมเองและเรียกให้ผู้รับทุนชดใช้ค่าใช้จ่ายตามจำนวนที่ผู้ให้ทุนได้ออกค่าใช้จ่ายไป

เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยตามสัญญานี้แล้ว ผู้รับทุนจะต้องส่งอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ที่เหลือจากการวิจัยให้แก่ผู้ให้ทุนเจ้าของอุปกรณ์หรือครุภัณฑ์ทันที

4.5 ผู้รับทุนมิใช่เป็นตัวแทนของผู้ให้ทุนในการปฏิบัติงานตามสัญญานี้

ผู้รับทุนต้องป้องกันมิให้ผู้ให้ทุนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่สามอันเกิดจากความผิดพลาดหรือการกระทำการหรือการละเว้นไม่กระทำการของผู้รับทุนหรือของลูกจ้างและตัวแทน

4.6 การระงับงานชั่วคราวและการบอกเลิกสัญญา

4.6.1 ผู้ให้ทุนมีสิทธิระงับงานทั้งหมดหรือบางส่วน หรือบอกเลิกสัญญานี้ได้ ถ้าผู้ให้ทุนเห็นว่าผู้รับทุนและผู้ที่ได้รับมอบหมายมิได้ปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ หรือด้วยความเอาใจใส่ในวิชาชีพเท่าที่พึงคาดหมายได้จากนักวิจัยในระดับเดียวกัน หรือมิได้ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือเมื่อผู้ให้ทุนเห็นว่าควรยุติโครงการวิจัยตามสัญญา ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้ทุนต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับทุนทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 60 วัน

4.6.2 ผู้ให้ทุนมีสิทธิระงับการให้ทุนตามสัญญาหรือให้เงินอุดหนุนเพียงบางส่วนแก่ผู้รับทุน ในกรณีผู้ให้ทุนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนไม่เพียงพอ

4.6.3 กรณีผู้รับทุนเห็นว่าผู้ให้ทุนมิได้ปฏิบัติตามสัญญาในกรณีเช่นนี้ ผู้รับทุนจะต้องมีหนังสือถึงผู้ให้ทุนระบุรายละเอียดถึงสาเหตุและเหตุผล และถ้าผู้ให้ทุนมิได้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามสัญญาภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้รับทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

4.6.4 เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 4.6.1 หรือ 4.6.2 หรือ 4.6.3 ผู้ให้ทุนจะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับทุนตามสัดส่วนที่เป็นธรรมและเหมาะสม และผู้รับทุนจะต้องคืนเงินที่เหลือ ณ วันสัญญาสิ้นสุดลง พร้อมทั้งส่งมอบเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้รับทุนได้จัดซื้อด้วยทุนทรัพย์ของผู้ให้ทุนให้แก่ผู้ให้ทุนทั้งหมดภายใน 30 วัน หลังจากวันบอกเลิกสัญญา

4.6.5 ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุใด ๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของผู้ให้ทุนหรือเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งที่คู่สัญญาไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ทำให้ผู้รับทุนไม่สามารถทำการวิจัยให้แล้วเสร็จภายในเวลากำหนดแห่งสัญญานี้ ผู้ให้ทุนมีสิทธิสั่งระงับงานตามโครงการชั่วคราว และผู้รับทุนมีสิทธิได้รับการขยายเวลาตามสัญญา โดยให้อยู่ในดุลพินิจของผู้ให้ทุนที่จะพิจารณาตามที่เหมาะสม

4.7 ผู้รับทุนรับรองว่าจะไม่นำโครงการวิจัยที่ได้รับทุนนี้ไปขอทุนจากแหล่งทุนอื่นเพิ่มเติมอีก โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ให้ทุนเป็นลายลักษณ์อักษร

สัญญานี้ทำขึ้น โดยคู่สัญญาทุกฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและต่างเก็บไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงนามผู้ให้ทุน

(รศ.ดร.ชากรียา หะมะ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

หัวหน้าโครงการ“การวิจัยและพัฒนาเมืองมะดะตุสสลามสู่มาตรฐานสากลและตอยียันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนใต้”

ลงนามผู้รับทุน

(นางสาวพิมพ์ภรณ์ แววันจิตร)

หัวหน้าโครงการ

ลงนาม พยาน

(ดร.อิสมาอีล ราวโน)

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา

ลงนาม พยาน

(นายฮอซาลี บินล่าเต๊ะ)

ผู้ช่วยวิจัย